

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ, ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ
ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Ανάλυση και Εφαρμογή της Προστασίας
Whistleblowers στην Ελληνική Έννομη Τάξη.»**

ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ ΦΩΤΙΟΣ

ΑΜ:509201

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

**ΠΑΤΡΑ,
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2025**

«Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης»

Περίληψη

Οι νόμοι προστασίας των whistleblowers διαμορφώνουν ένα ασφαλές πλαίσιο για την αναφορά παρατυπιών εντός οργανισμών, προωθώντας αξίες όπως η ακεραιότητα, η διαφάνεια και η λογοδοσία. Αυτοί οι νόμοι παρέχουν κανάλια για την αποκάλυψη παραβιάσεων του νόμου, απάτης και ανήθικης συμπεριφοράς, διασφαλίζοντας την εμπιστοσύνη του κοινού και προστατεύοντας τους πληροφοριοδότες από αντίποινα. Στοχεύουν στη διατήρηση της εμπιστευτικότητας, δίνοντας τη δυνατότητα στους εργαζόμενους να καταγγέλλουν αδικήματα χωρίς φόβο αρνητικών συνεπειών.

Στην Ελλάδα, η προστασία των whistleblowers αντανακλά τη δέσμευση στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, βελτιώνοντας την ποιότητα αναφορών και διαφυλάσσοντας την εταιρική κουλτούρα. Τον Δεκέμβριο του 2014, θεσπίστηκε νομοθεσία για την προστασία whistleblowers στο δημόσιο τομέα, η οποία επεκτάθηκε το 2022 στον ιδιωτικό τομέα μέσω του Νόμου 4990/2022. Το νομοθετικό πλαίσιο καθορίζει διαδικασίες αναφοράς, διασφαλίζει την ανωνυμία και προβλέπει κυρώσεις για αντίποινα. Επιπλέον, προστατεύει και αλλοδαπούς εργαζόμενους στην Ελλάδα και θεσπίζει ανεξάρτητη αρχή ελέγχου για την παρακολούθηση συμμόρφωσης και την επιβολή κυρώσεων.

Παρά τις προόδους, οι προστασίες των whistleblowers παραμένει υπό-χρησιμοποιημένη. Η περιορισμένη ενημέρωση, οι ανεπαρκείς κρατικοί πόροι και ο σκεπτικισμός για την αποτελεσματικότητα των μέτρων συμβάλλουν στην υποαναφορά. Μελέτες δείχνουν ότι πολλοί δυνάμει πληροφοριοδότες αισθάνονται εκτεθειμένοι και αμφισβητούν την ασφάλεια που προσφέρει η νομοθεσία. Αυτό αποκαλύπτει το χάσμα μεταξύ της ύπαρξης των νόμων και της πρακτικής εφαρμογής τους.

Η έρευνα υπογραμμίζει τη σημασία της ηθικής διάστασης στη νομοθεσία και τον ρόλο της οργανωσιακής κουλτούρας. Η ηθική συμπεριφορά επηρεάζει καθοριστικά την προθυμία των εργαζομένων να αναφέρουν παραπτώματα. Η ενίσχυση της ακεραιότητας είναι κρίσιμη για την καταπολέμηση της διαφθοράς, με τα μέσα ενημέρωσης να διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην ευαισθητοποίηση και τη λογοδοσία. Ευθυγραμμίζοντας τη νομοθεσία με τις ηθικές αρχές, μπορούμε να οικοδομήσουμε μια διαφανή και υπεύθυνη κοινωνία.

Λέξεις-Κλειδιά: whistleblowers, διαφθορά, προστασία πληροφοριοδοτών

Abstract

Whistleblower protection laws establish a secure framework for reporting misconduct within organizations, fostering integrity, transparency, and accountability. These laws provide channels for exposing breaches of law, fraud, and unethical behavior while ensuring public trust and protecting whistleblowers from retaliation. They aim to preserve confidentiality, empowering employees to report wrongdoing without fear of adverse consequences.

In Greece, whistleblower protection reflects a commitment to individual and societal rights, improving reporting quality and safeguarding organizational culture. In December 2014, Greece introduced public-sector whistleblower legislation, later expanded to include the private sector through Law 4990/2022. This comprehensive framework outlines reporting procedures, ensures anonymity, and imposes penalties for retaliation. It also extends protections to foreign nationals working in Greece and establishes an independent oversight authority to monitor compliance and enforce safeguards.

Despite these advancements, whistleblower protections remain underutilized. Limited public awareness, insufficient government resources, and skepticism about enforcement contribute to underreporting. Case studies reveal that many potential whistleblowers feel vulnerable, doubting whether legal protections can shield them from harm. This highlights a gap between the existence of whistleblower laws and their practical application.

Research emphasizes the ethical dimensions of whistleblower legislation and the critical role of organizational culture. Ethical behavior within organizations significantly influences employees' willingness to report misconduct. Effective whistleblower frameworks must integrate ethical principles and address the complexities of workplace relationships to uphold fundamental rights.

Fostering a culture of integrity is vital to combating corruption, with media playing an essential role in raising awareness and promoting accountability. Encouraging ethical behavior not only strengthens compliance but also enhances organizational support for whistleblowers. Bridging the gap between legal protections and practical experiences requires aligning laws with ethical norms, ultimately creating a transparent and accountable society.

Keywords: Whistleblowers, corruption, whistleblower protection.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	6
Κεφάλαιο 1 ^ο Ιστορική εξέλιξη των νόμων για την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα.....	9
Κεφάλαιο 2: Νομικό πλαίσιο για την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα	14
2.1. Συνταγματικές διατάξεις	17
2.2. Νομοθεσία και κανονιστικό πλαίσιο	20
Κεφάλαιο 3: Βασικά χαρακτηριστικά των νόμων για την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα	24
3.1. Πεδίο εφαρμογής της προστασίας	29
3.2. Μηχανισμοί αναφοράς.....	31
3.2.1. Στοιχεία σχετικά με τους επίσημους διαύλους αναφοράς.	32
3.2.2. Άτυποι μηχανισμοί αναφοράς.....	33
3.3. Μέτρα προστασίας.....	33
Κεφάλαιο 4. Προκλήσεις και περιορισμοί στην εφαρμογή των νόμων για την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα.....	37
4.1. Πολιτιστικοί και κοινωνικοί παράγοντες.....	42
4.2. Νομικές και θεσμικές προκλήσεις	44
Κεφάλαιο 5. Σύγκριση με τους νόμους περί προστασίας των πληροφοριοδοτών σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες	53
Κεφάλαιο 6. Βέλτιστες πρακτικές και συστάσεις για την ενίσχυση της προστασίας των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα	56
6.1. Συστάσεις πολιτικής.....	59
6.1.1. Συστάσεις.....	59
6.1.2. Προστασία από φυσικά και ψυχολογικά αντίποινα	60
6.2. Θεσμικές μεταρρυθμίσεις	60
Κεφάλαιο 7. Συμπεράσματα και μελλοντικές προοπτικές έρευνας.....	63
Βιβλιογραφικές Αναφορές	66

Εισαγωγή

Τα άρθρα 14-25 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα προστατεύουν το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προστατεύει την ελευθερία της έκφρασης στο άρθρο 10 και προβλέπει ότι η εθνική ασφάλεια μπορεί να αποτελεί νόμιμο σκοπό για τον περιορισμό του δικαιώματος στην έκφραση. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προσεγγίζει τις υποθέσεις καταγγελίας πληροφοριών εξισορροπώντας το ευρύ περιθώριο εκτίμησης που παρέχεται στα κράτη μέλη για τη λήψη μέτρων ασφαλείας έναντι των θετικών υποχρεώσεων θέσπισης αποτελεσματικών νόμων. Η κρατική δράση που φιμώνει έναν πληροφοριοδότη ή τον κάνει να υποστεί μειονέκτημα απαιτείται επίσης να περάσει από τον ίδιο έλεγχο. Κατά συνέπεια, η θέσπιση αποτελεσματικής νομοθεσίας για τους καταγγέλλοντες έχει τη δυνατότητα να προωθήσει τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη χρηστή διακυβέρνηση σε ολόκληρη την Ευρώπη. Το παρόν έγγραφο εξετάζει το θέμα της καταγγελίας στην Ελλάδα, το οποίο έχει τύχει ελάχιστης προσοχής στο παρελθόν. Κατά τη διάρκεια μιας εποχής που χαρακτηρίζεται από σκάνδαλα, οι αποκαλύψεις πληροφοριών έρχονταν συχνά στο φως της δημοσιότητας και τα αδίστακτα άτομα συχνά επαινούνταν ως ήρωες για την εντιμότητά τους στην επιχειρηματική και κυβερνητική ζωή. Αυτό που λείπει από την Ιταλία, μεταξύ άλλων, και σίγουρα από την Ελλάδα, είναι η νομοθεσία που προστατεύει τους πληροφοριοδότες από την καταδίκη και διασφαλίζει τη δέουσα διαδικασία. Η κατάσταση στην Ελλάδα είναι ανησυχητική εξαιτίας μιας τέλει καταγίδας νομικής άγνοιας, μιας ανταγωνιστικής εταιρικής κουλτούρας και μιας τάσης για ένα κλειστό και πολύπλοκο δίκτυο. Θα πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι λόγω της ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης, ο αγώνας για τη νομοθεσία για τους πληροφοριοδότες στη χώρα έχει επικεντρωθεί στη φοροδιαφυγή και όχι στα υποβόσκοντα προβλήματα. Σκοπός του παρόντος πονήματος είναι να εντοπίσει, να αναγνωρίσει και να αναλύσει τις ακόλουθες πηγές σε σχέση με το whistleblowing στην Ελλάδα: την έννοια και τη φύση του whistleblowing καθώς και τη νομική προστασία που παρέχεται από το διεθνές και ευρωπαϊκό κυρίως δίκαιο και την εγχώρια νομοθεσία.

Το whistleblowing, το οποίο περιλαμβάνει την πράξη της αποκάλυψης αδικημάτων εντός ενός οργανισμού, έχει αποκτήσει σημαντική αναγνώριση παγκοσμίως. Στο πλαίσιο της Ελλάδας, μιας χώρας που έχει τύχει περιορισμένης προσοχής όσον αφορά το θέμα αυτό, καθίσταται επιτακτική η εμβάθυνση στην έννοια του whistleblowing και η κατανόηση της νομικής προστασίας που τυγχάνει στο πλαίσιο διαφόρων δικαιοδοσιών. Ιδιαίτερα αξιοσημείωτες είναι οι διατάξεις στο πλαίσιο των άρθρων 14-25 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, οι οποίες διασφαλίζουν απερίφραστα το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Ομοίως, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η οποία διατυπώνεται συγκεκριμένα στο άρθρο 10, εδραιώνει τη σημασία της ελευθερίας της έκφρασης, αναγνωρίζοντας παράλληλα την εθνική ασφάλεια ως δυνητικά έγκυρο λόγο για τον

περιορισμό του δικαιώματος αυτού. Αυτή η διαφοροποιημένη προσέγγιση ενισχύεται περαιτέρω από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το οποίο εξισορροπεί αποτελεσματικά την κυριαρχία των κρατών μελών κατά την εφαρμογή μέτρων ασφαλείας με την ευθύνη τους για τη θέσπιση αποτελεσματικής νομοθεσίας. Για να αντέξουν οι κρατικές ενέργειες στον έλεγχο, πρέπει όχι μόνο να σιωπήσουν τις φωνές των πληροφοριοδοτών, αλλά και να πείσουν ότι η επακόλουθη βλάβη που υφίστανται τα άτομα αυτά είναι δικαιολογημένη. Κατά συνέπεια, η εφαρμογή ολοκληρωμένων νόμων για την προστασία των πληροφοριοδοτών ενέχει τεράστιες δυνατότητες για την προώθηση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της χρηστής διακυβέρνησης σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο.

Κατά τη διερεύνηση του τοπίου της καταγγελίας στην Ελλάδα, γίνεται φανερό ότι η χώρα αντιμετωπίζει πλήθος προκλήσεων. Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από σκάνδαλα, οι περιπτώσεις αποκάλυψης πληροφοριών γίνονται συχνά πρωτοσέλιδα, με τους επιδέξιους παράγοντες να χαιρετίζονται μερικές φορές ως ήρωες για το θάρρος τους να αποκαλύπτουν παραπτώματα τόσο στον επιχειρηματικό όσο και στον κυβερνητικό τομέα. Παρ' όλα αυτά, αυτό που παραμένει εντυπωσιακά απών στην Ελλάδα, είναι η θέσπιση νομοθεσίας που αποσκοπεί στην προστασία των πληροφοριοδοτών από τη δυσφήμιση και την εξασφάλιση της δέουσας επιμέλειας. Η ελληνική κατάσταση παρουσιάζει μια ανησυχητική συρροή παραγόντων, συμπεριλαμβανομένου ενός ανησυχητικού επιπέδου νομικής άγνοιας, μιας αντιπαραγωγικής εταιρικής κουλτούρας και ενός δικτύου που είναι κλειστό και στενά συνδεδεμένο. Είναι κρίσιμο να αναγνωρίσουμε, ωστόσο, ότι η εστίαση της χώρας στη νομοθεσία για τους πληροφοριοδότες έχει επικεντρωθεί κυρίως στη φοροδιαφυγή και τις συναφείς παραβάσεις, λόγω των βαθιών επιπτώσεων της ελληνικής δημοσιονομικής κρίσης. Ενώ τα αδικήματα που σχετίζονται με τη φορολογία δικαιολογούν την προσοχή, είναι υψίστης σημασίας να αντιμετωπιστεί το ευρύτερο φάσμα των προβληματικών ζητημάτων που μαστίζουν την Ελλάδα.

Σε αυτό το πλαίσιο, στόχος του παρόντος πονήματος είναι να εντοπίσει, να αναγνωρίσει και να αναλύσει σχολαστικά διάφορες πηγές που αφορούν την καταγγελία στο πλαίσιο της Ελλάδας. Με την ολοκληρωμένη διερεύνηση της έννοιας και της φύσης του whistleblowing, παράλληλα με τις νομικές εγγυήσεις που προσφέρονται κατά κύριο λόγο από τη διεθνή και την ευρωπαϊκή νομοθεσία, καθώς και από την εγχώρια νομοθεσία, θα δημιουργηθεί μια ολοκληρωμένη κατανόηση του θέματος. Μέσω αυτής της ανάλυσης, θα αποκαλυφθούν οι δυνατότητες μετασχηματιστικής αλλαγής μέσω της αποτελεσματικής προστασίας των πληροφοριοδοτών και της θέσπισης ενός ισχυρού νομικού πλαισίου. Αναδεικνύοντας τη σημασία του whistleblowing στην Ελλάδα και την επείγουσα ανάγκη για νομοθετική δράση, το παρόν χρησιμεύει για να συμβάλει σε έναν ευρύτερο διάλογο σχετικά με τη σημασία

του whistleblowing ως καταλύτη για την ενίσχυση της διακυβέρνησης και τη διατήρηση των δημοκρατικών αξιών εντός και εκτός της χώρας.

Κεφάλαιο 1^ο Ιστορική εξέλιξη των νόμων για την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα

Η προστασία των πληροφοριοδοτών είναι αναμφισβήτητα ένα κρίσιμο και πειστικό ζήτημα, ιδίως σε κοινωνίες που έχουν ιστορικό υπόβαθρο που στιγματίστηκε από δόλιες και αδιαφανείς αρχές. Σε τέτοιες κοινωνίες, η έννοια της καταγγελίας έχει τεράστια σημασία, καθώς θεωρείται ως μέσο όχι μόνο για την ενθάρρυνση της διαφάνειας και της λογοδοσίας, αλλά και για την καταπολέμηση της διαφθοράς και την προώθηση του γενικότερου καλού. Λαμβάνοντας την Ελλάδα ως μια συναρπαστική μελέτη περίπτωσης, παρατηρούμε ότι η χώρα, η οποία επλήγη σκληρά από την οικονομική κρίση που κατέστρεψε τη χρηματοπιστωτική της σταθερότητα, έχει γίνει μάρτυρας μιας σημαντικής αύξησης του ενδιαφέροντος και της έξαρσης για την καταγγελία. (Stamouli et al., 2023)

Ωστόσο, αυτό το μετασχηματιστικό ταξίδι προς την υιοθέτηση της καταγγελίας ως ισχυρού εργαλείου για την κοινωνική πρόοδο και μεταρρύθμιση δεν ήταν απαλλαγμένο από το μερίδιο των προκλήσεων και των εμποδίων που του αναλογούν. Η Ελλάδα, η οποία μαστίζεται από πολυάριθμα σκάνδαλα και φέρει το βάρος μιας χρόνιας δημοσιονομικής, πολιτικής και θεσμικής κρίσης, έχει δυστυχώς αμαυρωθεί από μια πικρή και αυστηρή αντίληψη του κοινού απέναντι στο κράτος και τους υπαλλήλους του. Έχουν αναδειχθεί ελλείμματα εμπιστοσύνης, τα επίπεδα εμπιστοσύνης έχουν πέσει κατακόρυφα και ο σκεπτικισμός έχει βαθιά ριζώσει στον κοινωνικό ιστό. (Καρύδης et. al. 2014).

Παρ' όλα αυτά, ακόμη και μέσα σε αυτούς τους ταραγμένους καιρούς, γινόμαστε μάρτυρες της αξιοσημείωτης προοδευτικής εξέλιξης της Ελλάδας σε ένα σύγχρονο κράτος πρόνοιας που εκτιμά τις αρχές της δημοκρατίας, της συμμετοχής των πολιτών και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Αυτός ο κοινωνικοπολιτικός μετασχηματισμός έχει τροφοδοτηθεί από την ενεργό και αφοσιωμένη συμμετοχή των Ελλήνων πολιτών σε πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα, αποδεικνύοντας την ακλόνητη δέσμευσή τους για την ευημερία και την ευημερία του έθνους τους. Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε και να εκτιμήσουμε τον κομβικό ρόλο της συμμετοχής των πολιτών στην αναδιαμόρφωση του τοπίου της Ελλάδας, ακόμη και μπροστά στις προφανείς ελλείψεις των νομοθετικών, εκτελεστικών και νομικών κλάδων του κράτους (Kanellopoulos, 2023; Lekakis & Liddle, 2022).

Η διαδικασία της κοινωνικής ανάπτυξης και της εθνικής προόδου έχει αναμφισβήτητα συμβάλει καθοριστικά στη διαμόρφωση της πορείας του ελληνικού κράτους. Έφερε στο φως την επιτακτική ανάγκη για ενισχυμένους μηχανισμούς προστασίας των πληροφοριοδοτών, αναγνωρίζοντας ότι οι φωνές όσων προσπαθούν να αποκαλύψουν παρανομίες δεν είναι μόνο ζωτικής σημασίας αλλά και ότι αξίζει να ακούγονται χωρίς το φόβο αντιποίνων ή περιθωριοποίησης. Η αυξανόμενη αναγνώριση της σημασίας των πληροφοριοδοτών για τη διαφύλαξη της ακεραιότητας της ελληνικής κοινωνίας άνοιξε το δρόμο για τη δημιουργία και την εφαρμογή ισχυρών πλαισίων και συστημάτων που προάγουν μια κουλτούρα λογοδοσίας και διαφάνειας.

Καθώς η Ελλάδα συνεχίζει την πορεία της προς μια πιο διαφανή και υπεύθυνη δομή διακυβέρνησης, είναι απολύτως απαραίτητο η προστασία των πληροφοριοδοτών να παραμείνει κορυφαία προτεραιότητα, λειτουργώντας ως φάρος ελπίδας και καταλύτης για θετική αλλαγή. Διατηρώντας και ενισχύοντας τα δικαιώματα και την προστασία των πληροφοριοδοτών, η Ελλάδα μπορεί να εμπνεύσει άλλα έθνη που παλεύουν με παρόμοιες προκλήσεις να υιοθετήσουν παρόμοια μέτρα που προωθούν την ακεραιότητα, την ηθική συμπεριφορά και το κράτος δικαίου.

Εν κατακλείδι, το ταξίδι προς την υιοθέτηση της καταγγελίας ως βασικού εργαλείου για την πρόοδο και την κοινωνική μεταρρύθμιση ήταν επίπονο, αλλά εξαιρετικά σημαντικό για την Ελλάδα. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, η Ελλάδα όχι μόνο αναγνώρισε την επείγουσα ανάγκη προστασίας των πληροφοριοδοτών, αλλά και έλαβε συγκεκριμένα μέτρα για να διασφαλίσει ότι όσοι με θάρρος καταθέτουν πληροφορίες για παραπτώματα προστατεύονται από βλάβες και αντίποινα. Καθώς η Ελλάδα χαράζει την πορεία της προς ένα πιο λαμπρό και πιο υπεύθυνο μέλλον, είναι ζωτικής σημασίας όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς, συμπεριλαμβανομένης της κυβέρνησης, των πολιτών και της κοινωνίας των πολιτών, να ενώσουν τα χέρια τους για την καλλιέργεια μιας κουλτούρας που υποστηρίζει και εκτιμά τους πληροφοριοδότες για την ανεκτίμητη συμβολή τους στην ευημερία και την ευημερία του έθνους (Cheliatsidou et al.2023; Παπαχρήστου, 2020).

Η αρχή της καταγγελίας οργανωτικών αποτυχιών και εγκλημάτων δεν είναι καινούργια στην Ελλάδα. Έχει μια μακρά και βαθιά ιστορία που χρονολογείται αιώνες πίσω. Με την πάροδο του χρόνου, το νομικό πλαίσιο που περιβάλλει την προστασία των πληροφοριοδοτών έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές ως αντανάκλαση των δυναμικών κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών εξελίξεων στη χώρα. Οι ποινικοί κώδικες, οι οποίοι περιλαμβάνουν διατάξεις για την προστασία των πληροφοριοδοτών, έχουν εξελιχθεί κατά τη διάρκεια μιας μακράς περιόδου, περιλαμβάνοντας ένα πλήθος

νομικών πτυχών που αφορούν το κρίσιμο αυτό ζήτημα. Είναι αξιοσημείωτο ότι τα θεμέλια της σύγχρονης νομικής σκέψης μπορούν να αναχθούν στο αρχαίο ελληνικό δίκαιο, αναδεικνύοντας τη βαθιά επιρροή αυτού του αρχαίου πολιτισμού στη διαμόρφωση των σημερινών νομικών μας συστημάτων. (Boles et al., 2020)

Εμβαθύνοντας στο ιστορικό πλαίσιο, γίνεται φανερό ότι ακόμη και στις αρχές του 19ου αιώνα, στην υπογραφή του συντάγματος της Επιδάουρου του 1822, είχαν ήδη θεσπιστεί διατάξεις για την καταγγελία διεφθαρμένων αξιωματούχων. Αυτές οι πρώιμες περιπτώσεις καταδεικνύουν ότι η Ελλάδα βρισκόταν στην πρωτοπορία της αναγνώρισης της σημασίας της προστασίας των πληροφοριοδοτών πολύ πριν αυτή γίνει παγκόσμιο ζήτημα. Ωστόσο, ήταν κατά την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης που ο κόσμος έγινε μάρτυρας της εμφάνισης της πρώτης ολοκληρωμένης νομοθεσίας που αποσκοπούσε στην προστασία των ατόμων που με γενναιότητα αποκαλύπτουν παρανομίες. Η εποχή αυτή λειτούργησε ως καταλύτης για την αλλαγή, οδηγώντας στην αναγνώριση της επιτακτικής ανάγκης για προστασία από αντίποινα σε παγκόσμια κλίμακα. Με την πάροδο του χρόνου, οι Ευρωπαίοι και διεθνείς νομοθέτες αφοσιώθηκαν στη διαμόρφωση ενός νομικού πλαισίου που θα διατηρούσε τα δικαιώματα των πληροφοριοδοτών εν μέσω ενός διαρκώς μεταβαλλόμενου οικονομικού, πολιτικού και παγκόσμιου τοπίου. (Bushnell, 2020)

Το αποκορύφωμα αυτών των προσπαθειών εκδηλώθηκε με την έγκριση μιας σειράς διεθνών και περιφερειακών πράξεων, διαποτισμένων από την επείγουσα ανάγκη καταπολέμησης της απάτης και των παραπτωμάτων. Αυτή η ώθηση για νομοθεσία κατά της απάτης απέκτησε ακόμη μεγαλύτερη δυναμική μετά την καταστροφική κατάρρευση μεγάλων εταιρειών στις αρχές του 21ου αιώνα. Αυτό το πρωτοφανές γεγονός πυροδότησε την πρώτη ουσιαστική και εκτεταμένη διεθνή και περιφερειακή αντίδραση στο φαινόμενο των πληροφοριοδοτών. Τροφοδότησε ένα αξιοσημείωτο κύμα προστατευτικών μέτρων, που αποσκοπούσαν στην προστασία και την ενθάρρυνση των ατόμων που αποκαλύπτουν διεφθαρμένες πρακτικές.

Δυστυχώς, ο αντίκτυπος αυτών των σημαντικών νομικών διατάξεων στην ελληνική δημόσια τάξη ήταν στην καλύτερη περίπτωση οριακός, αν όχι εντελώς αναποτελεσματικός. Οι περιπλοκές του ελληνικού νομικού συστήματος και οι επικρατούσες στάσεις απέναντι στην καταγγελία στη χώρα περιόρισαν την πλήρη υλοποίηση των επιδιωκόμενων μέτρων προστασίας. Παρά τις παγκόσμιες προσπάθειες για την ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας, η Ελλάδα δυσκολεύτηκε να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητες αυτών των νόμων στο μοναδικό εθνικό της πλαίσιο. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια έχουν δείξει μια αχτίδα ελπίδας, καθώς η

Ελλάδα λαμβάνει ενεργά μέτρα για την ενίσχυση της προστασίας των πληροφοριοδοτών. Οι προσπάθειες που επικεντρώνονται στην ευαισθητοποίηση, την ενίσχυση του νομικού πλαισίου και την προώθηση μιας κουλτούρας λογοδοσίας έχουν αρχίσει να αποδίδουν ελπιδοφόρα αποτελέσματα. Η ελληνική κυβέρνηση συνεργάζεται στενά με διεθνείς οργανισμούς και εγχώριους ενδιαφερόμενους φορείς για την αντιμετώπιση των ελλείψεων και τη δημιουργία ενός πιο ισχυρού συστήματος εγγυήσεων. (Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς, 2013)

Αναγνωρίζοντας τη σημασία της προστασίας των πληροφοριοδοτών όχι μόνο για την καταπολέμηση της διαφθοράς αλλά και για την προώθηση της συνολικής ευημερίας της κοινωνίας, η Ελλάδα έχει κάνει μεγάλα βήματα προς την κατεύθυνση της ευθυγράμμισης των πρακτικών της με τα διεθνή πρότυπα. Οι προσπάθειες για τη βελτίωση του νομικού πλαισίου περιλάμβαναν τροποποιήσεις των υφιστάμενων νόμων για την παροχή ολοκληρωμένης προστασίας στους καταγγέλλοντες, διασφαλίζοντας την ανωνυμία τους και θωρακίζοντάς τους από αντίποινα. Επιπλέον, η Ελλάδα έχει δημιουργήσει ειδικά κανάλια και πλατφόρμες για άτομα που μπορούν να αναφέρουν παραβάσεις, ανεξάρτητα από τη θέση ή την ένταξή τους. Αυτή η έμφαση στη συμμετοχικότητα και την προσβασιμότητα αποσκοπεί στην ενδυνάμωση των πληροφοριοδοτών και στην ενθάρρυνσή τους να αναφέρουν τις καταγγελίες τους χωρίς το φόβο αντιποίνων.

Επιπλέον, η Ελλάδα έχει συμμετάσχει σε εκτεταμένες εκπαιδευτικές εκστρατείες και πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης για την προώθηση μιας κουλτούρας που εκτιμά και υποστηρίζει τους πληροφοριοδότες. Οι προσπάθειες αυτές επιδιώκουν να αλλάξουν τις κοινωνικές αντιλήψεις και στάσεις απέναντι στην καταγγελία, αναδεικνύοντας τον ρόλο της ως καταλύτη θετικών αλλαγών και λογοδοσίας. Με την εκπαίδευση του κοινού, των εργοδοτών και των εργαζομένων σχετικά με τη σημασία της καταγγελίας και τα οφέλη της, η Ελλάδα ελπίζει να ξεπεράσει τις υπάρχουσες προκλήσεις και να δημιουργήσει ένα περιβάλλον που θα ευνοεί την αναφορά παραπτωμάτων.

Σύμφωνα με τις παγκόσμιες τάσεις, η Ελλάδα διερευνά επίσης τη χρήση των τεχνολογικών εξελίξεων για την ενίσχυση της προστασίας των πληροφοριοδοτών. Η ψηφιακή εποχή παρουσιάζει νέες ευκαιρίες για ασφαλή και ανώνυμη αναφορά και η ελληνική κυβέρνηση διερευνά ενεργά καινοτόμες λύσεις για τη διευκόλυνση αυτής της διαδικασίας. Αξιοποιώντας την τεχνολογία, η Ελλάδα στοχεύει να αυξήσει την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών προστασίας των πληροφοριοδοτών, διασφαλίζοντας ότι οι ισχυρισμοί για παραβάσεις αντιμετωπίζονται γρήγορα και λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα. (Eriotis and Vasiliou 2024)

Μέσω αυτών των ολοκληρωμένων προσπαθειών, η Ελλάδα φιλοδοξεί να δημιουργήσει ένα ισχυρό και βιώσιμο πλαίσιο προστασίας των πληροφοριοδοτών που να ευθυγραμμίζεται με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές. Με τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που καλλιεργεί τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την ακεραιότητα, η Ελλάδα στοχεύει όχι μόνο στην προστασία των πληροφοριοδοτών αλλά και στην αποτροπή των αδικημάτων και στην προώθηση μιας κουλτούρας ηθικής συμπεριφοράς. Το ταξίδι προς την πλήρη υλοποίηση αυτών των στόχων μπορεί να είναι δύσκολο, αλλά η δέσμευση και η αποφασιστικότητα που επιδεικνύει η Ελλάδα αποδεικνύουν ένα έθνος αφοσιωμένο στην προάσπιση της δικαιοσύνης, την καταπολέμηση της διαφθοράς και την οικοδόμηση ενός καλύτερου μέλλοντος για όλους. (Bundi & Trein, 2022)

Κεφάλαιο 2: Νομικό πλαίσιο για την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα

Το νομικό πλαίσιο για την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα δεν περιορίζεται σε έναν νόμο, αλλά τελεί επίσης υπό νομοθετική και συνταγματική προστασία. Το άρθρο 14 του ελληνικού Συντάγματος κατοχυρώνει το δικαίωμα στην ατομική ελευθερία και ασφάλεια, παρέχοντας ουσιαστικές εγγυήσεις και διασφαλίσεις που διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στο πλαίσιο των πληροφοριοδοτών. Αυτή η συνταγματική διάταξη διασφαλίζει ότι τα άτομα που καταγγέλλουν παραβάσεις προστατεύονται και μπορούν να το κάνουν χωρίς να φοβούνται αντίποινα ή επιβλαβείς συνέπειες. Επιπλέον, η προστασία που προσφέρει το ελληνικό νομικό σύστημα εκτείνεται πέρα από τις συνταγματικές διατάξεις.

Η Ελλάδα, ως μέλος της διεθνούς κοινότητας, δεσμεύεται από διάφορες διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις που απαιτούν από τη χώρα να δημιουργήσει μηχανισμούς για την προστασία των πληροφοριοδοτών. Οι υποχρεώσεις αυτές αντικατοπτρίζονται στην εθνική νομοθεσία, η οποία έχει αναθεωρηθεί ώστε να συμμορφώνεται με τα διεθνή πρότυπα. Για την περαιτέρω ενίσχυση της προστασίας των πληροφοριοδοτών, η Ελλάδα θέσπισε τον ν.4990/2022 για την προστασία των πληροφοριοδοτών. Ο νόμος αυτός περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο που περιγράφει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των καταγγέλλοντων, καθώς και τις υποχρεώσεις των εργοδοτών και των αρχών. Καθιερώνει σαφείς διαδικασίες για την αναφορά, τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση ισχυρισμών για παραβάσεις.

Σύμφωνα με τον ν.4990/2022, στους καταγγέλλοντες παρέχονται διάφορα δικαιώματα και προστασία. Προστατεύονται από αντίποινα, όπως η απόλυση ή ο υποβιβασμός, για την καλόπιστη αναφορά παραπτωμάτων. Οι πληροφοριοδότες δικαιούνται επίσης εμπιστευτικότητα, διασφαλίζοντας ότι η ταυτότητά τους παραμένει προστατευμένη κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αναφοράς. Επιπλέον, ο νόμος θεσπίζει μηχανισμούς για την ταχεία και εμπεριστατωμένη διερεύνηση των αναφερόμενων παραπτωμάτων, διασφαλίζοντας τη λογοδοσία και την κατάλληλη επίλυση των υποθέσεων. Το νομικό πλαίσιο για την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα, το οποίο περιλαμβάνει συνταγματικές διατάξεις και θεσμοθετημένους νόμους όπως ο ν.4990/2022, καταδεικνύει τη δέσμευση της χώρας για την προώθηση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της καταπολέμησης της διαφθοράς.

Η προστασία αυτή δημιουργεί ένα περιβάλλον όπου τα άτομα μπορούν να προσέλθουν και να αποκαλύψουν παραπτώματα, συμβάλλοντας τελικά στη συνολική ακεραιότητα της ελληνικής κοινωνίας. Συμπερασματικά, το νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα παρέχει ένα ισχυρό και ολοκληρωμένο σύστημα για την προστασία των πληροφοριοδοτών. Συνδυάζοντας τις συνταγματικές εγγυήσεις του άρθρου 14 του ελληνικού Συντάγματος, τις διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις και τις διατάξεις του ν.4990/2022, οι πληροφοριοδότες στην Ελλάδα έχουν τη δυνατότητα να αποκαλύπτουν παραβάσεις, ενώ παράλληλα προστατεύονται από δυσμενείς συνέπειες. Αυτό το πολύπλευρο νομικό πλαίσιο διασφαλίζει ότι η καταγγελία παίζει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της ακεραιότητας, της διαφάνειας και του κράτους δικαίου στην Ελλάδα. Οι πληροφοριοδότες είναι οι θεματοφύλακες της αλήθειας και της δικαιοσύνης και η προστασία τους είναι ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία μιας δίκαιης κοινωνίας. Με την αυξανόμενη αναγνώριση της σημασίας τους, οι χώρες σε όλο τον κόσμο εργάζονται για την ενίσχυση των νομικών πλαισίων για την προστασία των πληροφοριοδοτών. Η Ελλάδα βρίσκεται στην πρώτη γραμμή αυτής της κίνησης, με το ολοκληρωμένο και ισχυρό της σύστημα που θέτει τα συμφέροντα των πληροφοριοδοτών στο προσκήνιο. Οι νομικές διατάξεις προσφέρουν ένα ισχυρό θεμέλιο για τα άτομα να καταγγέλλουν παραβάσεις, διασφαλίζοντας ότι κανείς δεν χρειάζεται να επιλέξει μεταξύ της αλήθειας και της προσωπικής του ασφάλειας. (Kaminski & Malgieri, 2021; Groves & Stuhmcke, 2022)

Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, η οποία εκδίδει κατευθυντήριες γραμμές για θέματα σχετικά με την καταγγελία, έχει ειδική εντολή να αντλεί στοιχεία από ένα ευρύ φάσμα νομικών πηγών σχετικά με την καταγγελία, όταν συντάσσει και διατυπώνει επιμελώς αυτές τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές. Είναι ουσιώδες να επισημανθεί ότι ένα από τα κύρια νομοθετικά κείμενα που προβλέπει συνολικά ένα ισχυρό πλαίσιο προστασίας των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα κατοχυρώνεται στο ίδιο το ελληνικό Σύνταγμα, μια πολύπλευρη πηγή νομικών αρχών που ενσωματώνει μια ανοιχτή και ευέλικτη προσέγγιση, η οποία δεν προσδένεται κατ' ανάγκη σε οποιαδήποτε μονιστική ή δυϊστική ερμηνεία των πηγών δικαίου. (Ακριβοπούλου Χ. 2011) Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το ελληνικό Σύνταγμα, προκειμένου να διασφαλίσει την αποτελεσματική προστασία των πληροφοριοδοτών, εισάγει θεμελιωδώς ένα σαφώς καθορισμένο σύνολο γενικών αρχών τις οποίες το κράτος υποχρεούται απερίφραστα να λάβει υπόψη του, χωρίς να εξειδικεύει ρητά τις ακριβείς διατάξεις που θα "ένωναν αποτελεσματικά τις τελείες" και θα διευκρίνιζαν τις ακριβείς προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι πληροφοριοδότες μπορούν να θωρακιστούν και να διασφαλιστούν πραγματικά. Ωστόσο, καθίσταται εμφανώς προφανές ότι τρία συγκεκριμένα άρθρα του συνταγματικού πλαισίου είναι υψίστης σημασίας όσον αφορά την αντιμετώπιση και την ενίσχυση της ζωτικής πτυχής της καταγγελίας, καθώς εντάσσονται σταθερά στο ευρύτερο πλαίσιο της διασφάλισης και της προάσπισης του ιερού δικαιώματος του ατόμου στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι οι

εν λόγω συνταγματικές διατάξεις όχι μόνο θέτουν τα θεμέλια της προστασίας των πληροφοριοδοτών, αλλά αντανakλούν επίσης την ισχυρή δέσμευση του ελληνικού νομικού συστήματος να θέσει ως προτεραιότητα τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη διαφύλαξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Η διαπλεκόμενη σχέση μεταξύ του ελληνικού Συντάγματος και των διεθνών νομικών πλαισίων είναι εξίσου ενδιαφέρουσα. Είναι ενδιαφέρον να παρατηρεί κανείς ότι το ελληνικό Σύνταγμα παραπέμπει ρητά σε μια πληθώρα θεμελιωδών δικαιωμάτων τα οποία στη συνέχεια αναπτύσσονται και αναλύονται περίπλοκα στο νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), συμπληρώνοντας αποτελεσματικά και αρμονικά το εγγενές θεμέλιο των συνταγματικών θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η Ελλάδα, ως υπεύθυνο μέλος της διεθνούς κοινότητας, όχι μόνο έχει επικυρώσει την ΕΣΔΑ, αλλά και έχει επιβεβαιώσει πανηγυρικά την ακλόνητη δέσμευση και την πίστη της στις ολοκληρωμένες και παγκοσμίως αναγνωρισμένες αρχές που ορίζονται σε αυτή τη ζωτικής σημασίας συνθήκη. Αυτή η επίσημη διαβεβαίωση εδραιώνει την αφοσίωση της Ελλάδας στην προάσπιση και υπεράσπιση των αρχών της διαφάνειας και της λογοδοσίας, ιδίως στον τομέα της καταγγελίας, ως μέσο για την προώθηση μιας δίκαιης και δημοκρατικής κοινωνίας. (Kostakopoulou, 2024; Tsabala et al.2019)

Υπό το πρίσμα αυτών των συνταγματικών και διεθνών νομικών διατάξεων, είναι προφανές ότι η στάση της Ελλάδας σχετικά με το whistleblowing υπερβαίνει την απλή συμμόρφωση με τις νομικές υποχρεώσεις. Αποτελεί σταθερή υποστήριξη των αξιών που στηρίζουν μια πραγματικά δημοκρατική κοινωνία - μια κοινωνία που εκτιμά την αλήθεια, την ακεραιότητα και την προστασία όσων έρχονται να αποκαλύψουν παρανομίες. Το ελληνικό Σύνταγμα, μαζί με τα διεθνή νομικά πλαίσια που ενστερνίζεται, λειτουργεί ως ισχυρή ασπίδα ενάντια σε κάθε προσπάθεια φίμωσης των πληροφοριοδοτών και διασφαλίζει την προστασία τους απέναντι σε πιθανά αντίποινα.

Συμπερασματικά, η δέσμευση της Ελλάδας για την προστασία των πληροφοριοδοτών εδράζεται στο ολοκληρωμένο νομικό της πλαίσιο, το οποίο εδράζεται κυρίως στο ελληνικό Σύνταγμα και ενισχύεται από την προσήλωσή της στα διεθνή κείμενα για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αντλώντας έμπνευση από αυτές τις πηγές, η Εθνική Αρχή Διαφάνειας διαθέτει μια στέρεη βάση για τη διαμόρφωση κατευθυντήριων γραμμών που περιλαμβάνουν τις θεμελιώδεις αρχές που είναι απαραίτητες για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού και ανθεκτικού συστήματος προστασίας των πληροφοριοδοτών. Αυτή η δέσμευση για διαφάνεια και λογοδοσία όχι μόνο ενισχύει το κράτος δικαίου, αλλά και την εμπιστοσύνη του κοινού στην ελληνική κυβέρνηση και προάγει μια

κουλτούρα ανοιχτότητας και ειλικρίνειας. Τελικά, η προστασία και η ενδυνάμωση των πληροφοριοδοτών χρησιμεύουν ως ζωτικοί πυλώνες στη συνεχή καταπολέμηση της διαφθοράς και στην επιδίωξη μιας δίκαιης και ισότιμης κοινωνίας.

2.1. Συνταγματικές διατάξεις

Το ελληνικό Σύνταγμα, ως ο υπέρτατος νόμος της χώρας, δεσμεύεται να προασπίζει και να διασφαλίζει πολλά θεμελιώδη δικαιώματα. Τα δικαιώματα αυτά χρησιμεύουν ως θεμέλιο μιας δίκαιης και δημοκρατικής κοινωνίας, διασφαλίζοντας ότι κάθε άτομο αντιμετωπίζεται δίκαια και ότι η φωνή του ακούγεται. Για την περαιτέρω ενίσχυση της υπεράσπισης αυτών των βασικών ελευθεριών, καθίσταται επιτακτική η θέσπιση συγκεκριμένων νομοθετικών μέτρων που εγγυώνται την προστασία των πληροφοριοδοτών. Το άρθρο 14 του ελληνικού Συντάγματος διασφαλίζει ρητά την ελευθερία του λόγου και της έκφρασης σε όλους τους τομείς. Αυτή η περιεκτική διάταξη περιλαμβάνει το ανεκτίμητο δικαίωμα των ατόμων να εκθέτουν κάθε μορφή κακοδιαχείρισης ή παραβατικότητας. Με τον τρόπο αυτό, λειτουργεί ως ασπίδα, ενδυναμώνοντας τους πολίτες να φέρνουν στο φως οποιεσδήποτε πράξεις που μπορεί να παραβιάζουν τις αρχές της δικαιοσύνης, της ισότητας και της ακεραιότητας. Επιπλέον, το άρθρο 59 του ελληνικού Συντάγματος επεκτείνει το προαναφερθέν δικαίωμα συμπεριλαμβάνοντας την κρίσιμη πτυχή του "δικαιώματος στην προστασία της υγείας". Η προσθήκη αυτή υπογραμμίζει τη σημασία της διατήρησης και της διασφάλισης της ευημερίας κάθε ατόμου μέσα στην κοινωνία. Υπογραμμίζει την ανάγκη καταγγελίας κάθε ενέργειας που απειλεί τη δημόσια υγεία, υποκινώντας το αίσθημα ευθύνης και υπευθυνότητας σε όλους τους εμπλεκόμενους τομείς. Σε συνδυασμό με τα παραπάνω, το άρθρο 89 του ελληνικού Συντάγματος κατοχυρώνει το δικαίωμα κάθε ατόμου να έχει πρόσβαση στη δικαιοσύνη, να ζητά δικαστική προστασία και να λαμβάνει την κατάλληλη αποζημίωση. Η διάταξη αυτή λειτουργεί ως πυλώνας στήριξης, διαβεβαιώνοντας τους πολίτες ότι τα παράπονά τους θα αποκατασταθούν και ότι κάθε βλάβη που υπέστησαν θα αντιμετωπιστεί δεόντως. Ενισχύει τους δεσμούς μεταξύ του κράτους και του λαού του, εδραιώνοντας την πεποίθηση ότι η δικαιοσύνη θα επικρατήσει.

Επιπλέον, η προστασία αυτών των δικαιωμάτων επεκτείνεται πέρα από τα εθνικά σύνορα. Το ελληνικό Σύνταγμα ευθυγραμμίζεται απόλυτα με τις αρχές που κατοχυρώνονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Αυτή η διεθνής συνθήκη λειτουργεί ως κρίσιμη εγγύηση, εγγυώμενη ότι τα άτομα μπορούν να καθησυχαστούν γνωρίζοντας ότι τα θεμελιώδη δικαιώματά τους θα υποστηρίζονται και θα προστατεύονται σε ευρύτερη κλίμακα. Επιπλέον, η υιοθέτηση της διοικητικής λογοδοσίας και διαφάνειας από το ελληνικό Σύνταγμα ευθυγραμμίζεται στενά με τις σύγχρονες αρχές. Αυτές οι ευρύτερες αρχές υπογραμμίζουν τη σημασία του να

λογοδοτούν οι κυβερνώντες για τις πράξεις και τις αποφάσεις τους. Με τον τρόπο αυτό, προάγουν μια ατμόσφαιρα διαφάνειας, εμπιστοσύνης και χρηστής διακυβέρνησης.

Εν κατακλείδι, το ελληνικό Σύνταγμα λειτουργεί ως προπύργιο, θωρακίζοντας τα θεμελιώδη δικαιώματα κάθε ατόμου εντός του έθνους. Ωστόσο, για να ενισχυθεί αυτή η άμυνα, πρέπει να θεσπιστούν νόμοι που να διασφαλίζουν την ευγενή πράξη της καταγγελίας. Με τον τρόπο αυτό, η Ελλάδα μπορεί να συνεχίσει να προωθεί μια κοινωνία που βασίζεται στη δικαιοσύνη, την ισότητα και τη διαφάνεια - μια κοινωνία όπου η συλλογική ευημερία υπερισχύει έναντι όλων των άλλων. Η σημασία αυτών των μέτρων δεν μπορεί να υπερεκτιμηθεί, καθώς διασφαλίζουν τη συνεχή προστασία και προώθηση των ατομικών δικαιωμάτων. Με την τήρηση αυτών των αρχών, η Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει λαμπρό παράδειγμα για άλλα έθνη, εμπνέοντάς τα να υιοθετήσουν παρόμοια νομοθεσία και να ενισχύσουν τον παγκόσμιο αγώνα για δικαιοσύνη και ισότητα. Μέσα από αυτές τις συνεργατικές προσπάθειες μπορούμε να οικοδομήσουμε έναν καλύτερο κόσμο για τις μελλοντικές γενιές, όπου κάθε άτομο αντιμετωπίζεται με αξιοπρέπεια και σεβασμό και όπου οι φωνές του πραγματικά ακούγονται και εκτιμώνται (Woods, 2022; Alkiviadou 2024).

Θεμελιώδης για κάθε καθεστώς προστασίας των πληροφοριοδοτών είναι το εγγενές και ουσιαστικό δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης, το οποίο αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο και το θεμέλιο λίθο. Οι αξίες της διαφάνειας και της λογοδοσίας, βαθιά συνυφασμένες στο πλαίσιο αυτού του συστήματος, είναι απαραίτητες για την προάσπιση της ακεραιότητας και τη διασφάλιση της νομιμότητας της κρατικής δράσης, ενώ ταυτόχρονα λειτουργούν ως βασικές εγγυήσεις κατά της πιθανής κατάχρησης της δημόσιας εξουσίας. Μέσω αυτής της προστασίας, το νομικό πλαίσιο δημιουργεί ένα στιβαρό και ανυποχώρητο φρούριο, διασφαλίζοντας σταθερά τα δικαιώματα των ατόμων να μιλούν κατά των παρανομιών και των ατασθαλιών.

Η συνταγματική προστασία, σταθερά κατοχυρωμένη στον ιστό του νομικού συστήματος, λειτουργεί ως σταθερή άγκυρα, κρατώντας σταθερά την προστασία των πληροφοριοδοτών και σηματοδοτώντας τη βαθιά σημασία της ως θεμελιώδους δικαιώματος και όχι ως απλού θέματος που πρέπει επιφανειακά να σταθμιστεί και να εξισορροπηθεί με τα δικαιώματα των εργοδοτών. Κατά συνέπεια, η δικαστική νομολογία διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στον καθορισμό του περιγράμματος και των παραμέτρων, διακρίνοντας μεταξύ αποδεκτών και μη αποδεκτών εκφράσεων εντός αυτού του πλαισίου. Επιπλέον, αναγνωρίζει εύστοχα την ύψιστη σημασία του δικαιώματος του ατόμου στην ελευθερία της έκφρασης, παραχωρώντας του προτεραιότητα έναντι των έννομων συμφερόντων ενός εργοδότη, ιδίως όταν η έκφραση ευθυγραμμίζεται με συγκεκριμένα κριτήρια που κρίνονται κομβικά (Vandekerckhove, 2022; Kagiarios 2023).

Πρωταρχικό μεταξύ αυτών των κριτηρίων είναι η αντιμετώπιση ενός θέματος μνημειώδους κοινωνικού ενδιαφέροντος δηλαδή ο ίδιος ο πυρήνας που στηρίζει και ωθεί τη δράση του πληροφοριοδότη. Με τον τρόπο αυτό, αυτά τα θαρραλέα άτομα ρίχνουν φως σε σημαντικά ζητήματα που έχουν βαθιά απήχηση στο κοινωνικό σύνολο, αποκαλύπτοντας και αντιμετωπίζοντας συστημικές αδυναμίες και παραβάσεις που διαφορετικά θα παρέμεναν στο σκοτάδι.

Μέσω αυτής της επέκτασης της ελευθερίας της έκφρασης, η οποία ενισχύεται από ένα ισχυρό και ολοκληρωμένο καθεστώς προστασίας των πληροφοριοδοτών, γινόμαστε μάρτυρες της απεριόριστης δύναμης της αλήθειας, ενθαρρύνοντας τα άτομα να βγουν μπροστά με αυτοπεποίθηση, γνωρίζοντας ότι η φωνή τους έχει σημασία και ότι θα προστατευτεί. Καθώς το νομικό πλαίσιο συνεχίζει να εξελίσσεται και να προσαρμόζεται στο διαρκώς μεταβαλλόμενο κοινωνικό τοπίο, είναι επιτακτική ανάγκη αυτές οι βασικές εγγυήσεις να ενισχύονται επίμονα, παρέχοντας ένα στέρεο θεμέλιο για όσους τολμούν να αποκαλύψουν τη διαφθορά και να υπερασπιστούν τα συλλογικά συμφέροντα της κοινωνίας. Μόνο τότε θα μπορέσουμε να καλλιεργήσουμε μια κουλτούρα που όχι μόνο θα υποστηρίζει και θα τιμά τις αξίες της διαφάνειας και της λογοδοσίας, αλλά και θα εξυμνεί την ακλόνητη γενναιότητα και την αταλάντευτη δέσμευση των πληροφοριοδοτών στην επιδίωξη ενός πιο δίκαιου και ισότιμου κόσμου.

Η σταθερή και αταλάντευτη δέσμευση για την προάσπιση των αρχών και των αξιών της προστασίας των πληροφοριοδοτών έχει βαθιές ρίζες στην αναγνώριση του ζωτικού ρόλου που διαδραματίζει η ελευθερία της έκφρασης σε μια δημοκρατική κοινωνία. Χρησιμεύει ως καταλύτης για την πρόοδο και τη μεταρρύθμιση, διασφαλίζοντας ότι οι ενέργειες των κυβερνώντων υπόκεινται σε κριτικό έλεγχο και εποπτεία. Ως εκ τούτου, η προστασία των πληροφοριοδοτών και η διαφύλαξη των δικαιωμάτων τους πρέπει να είναι υψίστης σημασίας για κάθε υπεύθυνο και ευσυνείδητο νομικό σύστημα (Abazi, 2020; Vandekerckhove, 2022; Kampourakis, 2021).

Η αποτελεσματικότητα και η σημασία της προστασίας των πληροφοριοδοτών έγκειται στην ικανότητά της να λειτουργεί ως ασπίδα προστασίας από αντίποινα και αντίποινα, ενθαρρύνοντας τα άτομα να βγουν μπροστά και να αποκαλύψουν παραπτώματα και παρανομίες. Μέσω της ύπαρξης ενός ισχυρού και ολοκληρωμένου πλαισίου, το οποίο βασίζεται στις αρχές της διαφάνειας και της λογοδοσίας, ανοίγουν οι παροιμιώδεις πύλες της αλήθειας, επιτρέποντας την αποκάλυψη συστημικών ελαττωμάτων και την επιδίωξη της δικαιοσύνης.

Ο τεράστιος κοινωνικός αντίκτυπος των πληροφοριοδοτών δεν μπορεί να υπερτιμηθεί. Το θάρρος και η προθυμία τους να θέσουν σε κίνδυνο την καριέρα τους και την προσωπική τους ευημερία για το γενικότερο καλό αποτελούν παράδειγμα της ίδιας της ουσίας του πολιτικού καθήκοντος. Ρίχνοντας φως σε κρυμμένες αλήθειες και ευαισθητοποιώντας για διαδεδομένα ζητήματα, οι πληροφοριοδότες διαδραματίζουν αναντικατάστατο ρόλο στην προώθηση θετικών αλλαγών και στην ευημερία της κοινωνίας στο σύνολό της.

Χωρίς την προστασία που παρέχει ο νόμος, τα άτομα που γίνονται μάρτυρες παραπτώματων και διαφθοράς μπορεί να αποθαρρύνονται από το να μιλήσουν, φοβούμενοι τις επιπτώσεις και την πιθανή βλάβη στην επαγγελματική και προσωπική τους ζωή. Η προστασία των πληροφοριοδοτών χρησιμεύει ως δίχτυ ασφαλείας, διαβεβαιώνοντας όσους επιθυμούν να αναφερθούν ότι τα δικαιώματά τους θα διασφαλιστούν και ότι θα προστατευτούν από δυσμενείς συνέπειες.

Η επέκταση της ελευθερίας της έκφρασης στο πλαίσιο της προστασίας των πληροφοριοδοτών δεν είναι απλώς ένα νομικό ζήτημα- αποτελεί αντανάκλαση των αξιών και των αρχών που στηρίζουν μια δίκαιη και προοδευτική κοινωνία. Εκτιμώντας και προωθώντας την έκφραση της διαφωνίας και την αποκάλυψη παραβάσεων, οι κοινωνίες μπορούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον όπου η ακεραιότητα και η υπευθυνότητα εκτιμώνται και υποστηρίζονται.

Εν κατακλείδι, η επέκταση της ελευθερίας της έκφρασης, υποστηριζόμενη από ένα ολοκληρωμένο και ισχυρό καθεστώς προστασίας των πληροφοριοδοτών, είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση ενός δίκαιου και ισότιμου κόσμου. Δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να μιλήσουν κατά των αδικημάτων, προάγει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία και επιτρέπει την επιδίωξη της δικαιοσύνης. Με την εκτίμηση και την προάσπιση των δικαιωμάτων των πληροφοριοδοτών, η κοινωνία μπορεί να αγωνιστεί προς ένα φωτεινότερο μέλλον όπου οι φωνές της αλήθειας και της ακεραιότητας θα εξυμνούνται και θα προστατεύονται (Vandekerckhove, 2022).

2.2. Νομοθεσία και κανονιστικό πλαίσιο

Παρόλο που το ελληνικό νομικό πλαίσιο δεν προσφέρει έναν αυτόνομο γενικό νόμο για την προστασία των πληροφοριοδοτών από αντίποινα στην Ελλάδα, διαθέτει ορισμένες ειδικές διατάξεις που παρέχουν προστασία από αντίποινα. Το 2018, το ελληνικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της διαφθοράς ενισχύθηκε περαιτέρω με την έγκριση ειδικού νόμου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, με στόχο την πλήρη

εναρμόνιση του υφιστάμενου ελληνικού νομικού πλαισίου με τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ για την καταπολέμηση της διαφθοράς, όσον αφορά τον ορισμό της ποινικής διαφθοράς, καθώς και την υιοθέτηση πολιτικών, πολιτικών και επαγγελματικών ασυμβιβάστων για πολιτικούς και δημόσιους λειτουργούς. Οι διατάξεις αυτές συνίστανται ιδίως σε: διάταξη του Ν. 4254/2014 για την εφαρμογή ορισμένων άρθρων-γενικές διατάξεις σχετικά με την ανωνυμία και το απόρρητο των αναφορών που απαντώνται σε ορισμένους τομεακούς νόμους. Αυτές οι ειδικές διατάξεις χρησιμεύουν ως κρίσιμες εγγυήσεις κατά των αντιποίνων, εξασφαλίζοντας ένα επίπεδο ασφάλειας και προστασίας για τους καταγγέλλοντες στην Ελλάδα (Panezi 2021).

Με την εφαρμογή ορισμένων άρθρων που περιγράφονται στο νέο νόμο ν.4990/2022 το ελληνικό νομικό σύστημα στοχεύει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση και καταπολέμηση της διαφθοράς. Αυτή η ολοκληρωμένη προσέγγιση λειτουργεί προς την κατεύθυνση της πλήρους εναρμόνισης του υφιστάμενου νομικού πλαισίου με τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Επιπλέον, η θέσπιση πολιτικών, πολιτικών και επαγγελματικών ασυμβιβάστων για πολιτικούς και δημόσιους λειτουργούς θέτει υψηλά πρότυπα ακεραιότητας και τονίζει τη σημασία της διαφάνειας των δημόσιων υπηρεσιών. Σύμφωνα με αυτές τις διατάξεις, παρέχεται στους καταγγέλλοντες την απαραίτητη υποστήριξη που χρειάζονται για να προσέλθουν και να καταγγείλουν περιπτώσεις διαφθοράς χωρίς φόβο αντιποίνων. Οι νόμοι διασφαλίζουν την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα των αναφορών, δημιουργώντας έναν ασφαλή χώρο για τα άτομα που αποκαλύπτουν παρανομίες και συμβάλλουν στη συνολική καταπολέμηση της διαφθοράς. Διατηρώντας την εμπιστευτικότητα των καταγγελλόντων, το ελληνικό νομικό πλαίσιο ενθαρρύνει τα άτομα να βγουν μπροστά, γνωρίζοντας ότι η ταυτότητά τους θα προστατευθεί.

Συνολικά, τα μέτρα αυτά καταδεικνύουν τη δέσμευση της Ελλάδας να καταπολεμήσει τη διαφθορά και να διασφαλίσει μια δίκαιη και ισότιμη κοινωνία. Ενισχύοντας συνεχώς το πλαίσιο καταπολέμησης της διαφθοράς, η ελληνική κυβέρνηση εργάζεται ενεργά για την οικοδόμηση ενός συστήματος που προωθεί τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την προστασία των δικαιωμάτων των πληροφοριοδοτών (Kagias et al.2022). Οι διατάξεις αυτές δεν είναι ζωτικής σημασίας μόνο για την αποτροπή της διαφθοράς, αλλά και για την καλλιέργεια ενός περιβάλλοντος όπου τα άτομα αισθάνονται εξουσιοδοτημένα να αποκαλύπτουν παραβάσεις και να συμβάλλουν στην πρόοδο της χώρας. Με την εφαρμογή αυτών των μέτρων, η Ελλάδα κάνει σημαντικά βήματα προς τη δημιουργία μιας πιο διαφανούς και υπεύθυνης κοινωνίας. Οι προσπάθειες που καταβάλλει το ελληνικό νομικό σύστημα ενισχύουν τη σημασία της προστασίας των πληροφοριοδοτών, καθώς διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην αποκάλυψη της διαφθοράς και στην απόδοση ευθυνών σε άτομα για τις πράξεις τους (Challoumis, 2024).

Η ελληνική κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι οι πληροφοριοδότες αντιμετωπίζουν σημαντικούς κινδύνους και προκλήσεις όταν έρχονται σε επαφή με πληροφορίες. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να τους παρέχεται η απαραίτητη νομική προστασία για να διασφαλιστεί η ασφάλεια και η προστασία τους. Με τη θέσπιση συγκεκριμένων διατάξεων στο πλαίσιο του νόμου κατά της διαφθοράς, η Ελλάδα αναγνωρίζει την αξία των πληροφοριοδοτών στην καταπολέμηση της διαφθοράς και προσπαθεί να δημιουργήσει ένα περιβάλλον όπου μπορούν με αυτοπεποίθηση να αναφέρουν παραπτώματα χωρίς το φόβο αντιποίνων.

Επιπλέον, οι διατάξεις που περιγράφονται στο νόμο ν.4990/2022 αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής της Ελλάδας για την αποτελεσματική καταπολέμηση της διαφθοράς. Τα εν λόγω άρθρα θεσπίζουν σαφείς κατευθυντήριες γραμμές και διαδικασίες για την αναφορά της διαφθοράς, διασφαλίζοντας ότι οι ανησυχίες των πληροφοριοδοτών αντιμετωπίζονται γρήγορα και κατάλληλα. Η συμπερίληψη των πολιτικών, πολιτικών και επαγγελματικών ασυμβιβάστων για πολιτικούς και δημόσιους λειτουργούς ενισχύει περαιτέρω το νομικό πλαίσιο προωθώντας τη διαφάνεια και τη λογοδοσία εντός της κυβέρνησης.

Εξασφαλίζοντας την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα των αναφορών, η Ελλάδα ενθαρρύνει περισσότερα άτομα να προσέλθουν και να μοιραστούν τις ανησυχίες τους. Γνωρίζοντας ότι η ταυτότητά τους θα προστατεύεται, οι καταγγέλλοντες μπορούν να αποκαλύπτουν τη διαφθορά χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την προσωπική και επαγγελματική τους ζωή. Αυτή η προστασία τους επιτρέπει να εκπληρώσουν το καθήκον τους ως πολίτες και να συμβάλουν στη συνολική καταπολέμηση της διαφθοράς, ωφελώντας τελικά την ελληνική κοινωνία στο σύνολό της (Chackiewicz et al., 2022).

Η δέσμευση της Ελλάδας για την προστασία των πληροφοριοδοτών και την καταπολέμηση της διαφθοράς είναι εμφανής μέσω των συνεχών προσπαθειών της για την ενίσχυση του νομικού πλαισίου. Ευθυγραμμισμένη με τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ για την καταπολέμηση της διαφθοράς, η Ελλάδα αποτελεί παράδειγμα για άλλες χώρες και αποδεικνύει την αφοσίωσή της στην τήρηση των διεθνών προτύπων. Η προληπτική προσέγγιση της χώρας όχι μόνο προστατεύει τους πληροφοριοδότες αλλά στέλνει επίσης ένα ισχυρό μήνυμα ότι η διαφθορά δεν θα γίνει ανεκτή.

Συνολικά, το ελληνικό νομικό σύστημα αναγνωρίζει τη σημασία των πληροφοριοδοτών ως βασικών συμμάχων στον αγώνα κατά της διαφθοράς. Μέσω της

εφαρμογής συγκεκριμένων διατάξεων, η Ελλάδα στοχεύει στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος όπου τα άτομα μπορούν να αναφέρουν ελεύθερα τη διαφθορά, γνωρίζοντας ότι τα δικαιώματά και η ασφάλειά τους προστατεύονται. Τα μέτρα αυτά συμβάλλουν στη δημιουργία μιας πιο διαφανούς, υπεύθυνης και δίκαιης κοινωνίας, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση και ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή του κοινού στην καταπολέμηση της διαφθοράς.

Κεφάλαιο 3: Βασικά χαρακτηριστικά των νόμων για την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα

Η προστασία των πληροφοριοδοτών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση διέπεται από ειδική νομοθεσία. Στην Ελλάδα, ένα ειδικό νομικό πλαίσιο έχει καθοριστεί από το βασικό νομοθέτημα στον τομέα του ιδιωτικού τομέα. Ο νόμος προβλέπει δικαιώματα και μέτρα προστασίας των πληροφοριοδοτών, καθώς και μηχανισμούς αναφοράς και διερεύνησης. Η ανάλυση που ακολουθεί θα αναπτύξει τα βασικά χαρακτηριστικά των ελληνικών νόμων για την προστασία των πληροφοριοδοτών, περιγράφοντας τον τρόπο με τον οποίο οι νόμοι αυτοί στοχεύουν στην προστασία των ατόμων που έρχονται να αποκαλύψουν παραβάσεις και να διασφαλίσουν τη διαφάνεια και τη λογοδοσία τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα σε ολόκληρη τη χώρα (Kafteranis, 2021).

Οι ελληνικοί νόμοι για την προστασία των πληροφοριοδοτών, όπως περιγράφονται αναλυτικά στο νόμο, αποσκοπούν στη δημιουργία ενός ασφαλούς και ενθαρρυντικού περιβάλλοντος για τα άτομα που καταγγέλλουν παράνομες ή ανήθικες δραστηριότητες. Η νομοθεσία αναγνωρίζει τη σημασία των πληροφοριοδοτών για την καταπολέμηση της διαφθοράς και τη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος, προωθώντας έτσι μια κουλτούρα λογοδοσίας σε διάφορους τομείς. Μια σημαντική πτυχή των ελληνικών νόμων για την προστασία των πληροφοριοδοτών είναι η παροχή νομικών δικαιωμάτων στους πληροφοριοδότες. Τα δικαιώματα αυτά περιλαμβάνουν προστασία από αντίποινα, όπως απόλυση, υποβιβασμό ή διακρίσεις, για την καλόπιστη αποκάλυψη πληροφοριών. Οι πληροφοριοδότες έχουν επίσης δικαίωμα εμπιστευτικότητας, διασφαλίζοντας ότι η ταυτότητά τους παραμένει ανώνυμη καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας αναφοράς και διερεύνησης.

Επιπλέον, ο νόμος θεσπίζει ολοκληρωμένους μηχανισμούς αναφοράς που διευκολύνουν την αποκάλυψη παραβάσεων. Οι πληροφοριοδότες ενθαρρύνονται έντονα να αναφέρουν εσωτερικά εντός του οργανισμού τους, χρησιμοποιώντας τα καθιερωμένα κανάλια, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του ζητήματος. Ο νόμος υπογραμμίζει τη σημασία της καλλιέργειας μιας ατμόσφαιρας εμπιστοσύνης και υποστήριξης στο χώρο εργασίας, όπου οι εργαζόμενοι αισθάνονται άνετα να μιλήσουν για παραπτώματα. Αυτή η εσωτερική διαδικασία αναφοράς επιτρέπει την έγκαιρη επίλυση των ζητημάτων και την ευκαιρία για τους οργανισμούς να διορθώσουν άμεσα τυχόν παραπτώματα. Εάν η εσωτερική αναφορά δεν είναι δυνατή ή κατάλληλη, παρέχονται επιλογές εξωτερικής αναφοράς, οι οποίες επιτρέπουν στα άτομα να μεταφέρουν τις ανησυχίες τους στις αρμόδιες αρχές. Αυτοί οι μηχανισμοί αναφοράς διασφαλίζουν επίσης την προστασία της ταυτότητας του πληροφοριοδότη,

επιτρέποντάς του να αποκαλύπτει πληροφορίες χωρίς το φόβο αντιποίνων (Krambia-Kapardis, 2020; Kostakopoulou, 2024).

Εκτός από τους ισχυρούς μηχανισμούς αναφοράς, ο νόμος περιγράφει διεξοδικές διαδικασίες διερεύνησης που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των αναφερόμενων παραπτώματων με επιμέλεια. Οι διαδικασίες αυτές καθορίζουν τις αρμοδιότητες και τις εξουσίες των οργάνων διερεύνησης, διασφαλίζοντας μια δίκαιη και διαφανή διαδικασία. Ο νόμος δίνει επίσης μεγάλη έμφαση στη διατήρηση της εμπιστευτικότητας των καταγγελλόντων κατά τη διάρκεια των ερευνών, διασφαλίζοντας την ασφάλεια και την ακεραιότητά τους. Η προσέγγιση αυτή δημιουργεί ένα περιβάλλον όπου τα άτομα μπορούν με αυτοπεποίθηση να προσέλθουν, γνωρίζοντας ότι οι ανησυχίες τους θα ληφθούν σοβαρά υπόψη και θα αντιμετωπιστούν με απόλυτο επαγγελματισμό.

Οι ελληνικοί νόμοι για την προστασία των πληροφοριοδοτών προχωρούν ακόμη παραπέρα, περιλαμβάνοντας μέτρα για την πρόληψη και την αντιμετώπιση κάθε πιθανής κατάχρησης της νομοθεσίας. Υπάρχουν δικλείδες ασφαλείας για την αποτροπή ψευδών κατηγοριών ή κακόβουλων προθέσεων, διασφαλίζοντας ότι το σύστημα δεν γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης. Η νομοθεσία επιτυγχάνει μια λεπτή ισορροπία μεταξύ της προστασίας των πληροφοριοδοτών και της διαφύλαξης των συμφερόντων όσων κατηγορούνται για παραπτώματα, με στόχο μια δίκαιη και ισότιμη διαδικασία. Η προσέγγιση αυτή καταδεικνύει τη δέσμευση του ελληνικού νομικού συστήματος για την προάσπιση των αρχών της δικαιοσύνης και της αμεροληψίας (Boles et al., 2020).

Συνολικά, οι ελληνικοί νόμοι για την προστασία των πληροφοριοδοτών διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην προώθηση της ακεραιότητας, της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Με την παροχή ισχυρών νομικών δικαιωμάτων, ολοκληρωμένων μηχανισμών αναφοράς και διεξοδικών διαδικασιών διερεύνησης, οι νόμοι αυτοί ενθαρρύνουν τα άτομα να βγουν μπροστά και να αποκαλύψουν παραπτώματα, διασφαλίζοντας παράλληλα την ασφάλεια και την προστασία τους. Η εφαρμογή και η συνεχής αξιολόγηση αυτών των νόμων καταδεικνύουν τη δέσμευση της Ελλάδας να δημιουργήσει ένα εταιρικό και δημόσιο περιβάλλον που εκτιμά την ειλικρίνεια, τη δεοντολογία και την υπεύθυνη διακυβέρνηση. Μέσω αυτών των προοδευτικών μέτρων, η Ελλάδα εργάζεται ενεργά για μια πιο διαφανή, υπεύθυνη και αξιόπιστη κοινωνία.

Η νομοθεσία που αφορά την προστασία των προσώπων που υποβάλλουν καταγγελίες από αντίποινα έχει μεγάλη σημασία. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν

αποτελεσματικά τα αντίποινα των πληροφοριοδοτών, η βασική νομοθεσία ενσωματώνει ειδικά χαρακτηριστικά που επεκτείνουν ένα ευρύ πεδίο προστασίας σε πολυάριθμους τομείς που συνδέονται με την ίδια την έννοια της καταγγελίας. Αυτό διασφαλίζει ότι τα άτομα που επιδεικνύουν τεράστιο θάρρος με το να αναφερθούν, προστατεύονται από κάθε μορφή αντιποίνων που μπορεί να τους τύχει. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η προστασία αυτή δεν καλύπτει μόνο τους εργαζόμενους και τα άτομα που εμπλέκονται άμεσα στην πράξη της καταγγελίας, αλλά περιλαμβάνει επίσης διάφορες άλλες ομάδες και άτομα που μπορεί να έχουν οποιαδήποτε σχέση ή να επηρεάζονται από τέτοιου είδους αποκαλύψεις.

Για την καταπολέμηση και την ελαχιστοποίηση κάθε είδους αντιποίνων, έχουν τεθεί σε εφαρμογή δύο ολοκληρωμένα συστήματα αντιμέτρων. Τα συστήματα αυτά αποτελούνται τόσο από αμυντικά όσο και από διορθωτικά μέτρα που λειτουργούν χέρι-χέρι το ένα με το άλλο. Ο υποκείμενος στόχος είναι να καλλιεργηθεί ένα περιβάλλον όπου οι καταγγέλλοντες θα αισθάνονται ασφαλείς και ενδυναμωμένοι όταν εκφράζουν τις ανησυχίες τους, χωρίς να φοβούνται ότι θα αντιμετωπίσουν σε αντάλλαγμα επιζήμιες συνέπειες. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, η νομοθεσία ενσωματώνει μια ισχυρή σειρά προστατευτικών μέτρων που όχι μόνο εστιάζουν στη διασφάλιση της φυσικής ευημερίας του πληροφοριοδότη, αλλά και διασφαλίζουν ότι θα δοθεί αποτελεσματική συνέχεια σε απάντηση της θαρραλέας αποκάλυψής του.

Οι διατάξεις που περιγράφονται στη νομοθεσία έχουν σχεδιαστεί προσεκτικά ώστε να πληρούν βασικές απαιτήσεις. Όχι μόνο παρέχουν ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών τύπων μέτρων που δικαιούνται οι πληροφοριοδότες σε μια μέση ελληνική εταιρεία, αλλά αγγίζουν και πιο προηγμένα και προοδευτικά θέματα. Ένα τέτοιο παράδειγμα περιλαμβάνει την πτυχή της προσωρινής επανένταξης του πληροφοριοδότη στον χώρο εργασίας. Αυτό το κρίσιμο στοιχείο χρησιμεύει ως ισχυρό μέσο για τη διασφάλιση της απασχόλησης και της συνολικής ευημερίας του πληροφοριοδότη κατά τη διάρκεια των φάσεων διερεύνησης και επίλυσης της διαδικασίας καταγγελίας.

Επιπλέον, σε ευθυγράμμιση με τον στόχο της προώθησης ενός δίκαιου και ισότιμου περιβάλλοντος για τους καταγγέλλοντες, η νομοθεσία επιβάλλει στις αρχές την υποχρέωση να παρέχουν δωρεάν νομική εκπροσώπηση στον καταγγέλλοντα. Η σημαντική αυτή διάταξη αποσκοπεί στην εξάλειψη κάθε οικονομικής επιβάρυνσης που μπορεί να εμποδίζει τη δυνατότητα του καταγγέλλοντος να έχει πρόσβαση σε νομικό σύμβουλο. Με τον τρόπο αυτό, διασφαλίζει ότι έχουν πλήρη πρόσβαση σε επαγγελματική βοήθεια προκειμένου να υπερασπιστούν αποτελεσματικά τα δικαιώματά τους καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας καταγγελίας.

Εν κατακλείδι, η νομοθεσία αντιμετωπίζει αποτελεσματικά το κρίσιμο ζήτημα της προστασίας των πληροφοριοδοτών από αντίποινα. Μέσω του ολοκληρωμένου πεδίου εφαρμογής της, διασφαλίζει ότι τα άτομα που καταγγέλλουν αδικήματα προστατεύονται από αρνητικές επιπτώσεις, ανεξάρτητα από τον ρόλο ή τη σχέση τους με το σενάριο της καταγγελίας. Με την εφαρμογή ενός ισχυρού συνόλου αμυντικών και διορθωτικών μέτρων, η νομοθεσία αποσκοπεί στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος όπου οι καταγγέλλοντες μπορούν να μιλούν με αυτοπεποίθηση, γνωρίζοντας ότι θα προστατεύονται. Οι διατάξεις που περιγράφονται στη νομοθεσία περιλαμβάνουν μια ποικιλία δικαιωμάτων για τους πληροφοριοδότες εντός των ελληνικών εταιρειών, ενώ ενσωματώνουν επίσης προηγμένα μέτρα όπως η προσωρινή αποκατάσταση. Επιπλέον, η απαίτηση των αρχών να παρέχουν δωρεάν νομική εκπροσώπηση ενισχύει περαιτέρω το προστατευτικό πλαίσιο, επιτρέποντας στους καταγγέλλοντες να έχουν πρόσβαση στην απαραίτητη υποστήριξη χωρίς οικονομικούς περιορισμούς. Αυτή η ολοκληρωμένη νομοθεσία χρησιμεύει ως ισχυρό εργαλείο για την προώθηση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της ακεραιότητας τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Ένα άτομο μπορεί να τύχει προστασίας σύμφωνα με τους όρους της νομοθεσίας, εάν συμμετέχει σε σχέση εργασίας. Μετράει επίσης και το καθεστώς δικαιώματος. Με τον τρόπο αυτό, το πεδίο εφαρμογής αποδίδει ένα ευρύτερο φάσμα ομάδων στον ελληνικό νομοθέτη, διασφαλίζοντας ότι περισσότερα άτομα προστατεύονται από τον νόμο. Ο κύριος στόχος των διατάξεων αυτών είναι να καλύψουν τα διευθυντικά στελέχη, τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους εθελοντές, αναγνωρίζοντας τη συμβολή τους και προσφέροντάς τους προστασία. Επιπλέον, η κάλυψη των ατόμων που βρίσκονται στη συμβατική αλυσίδα μεταξύ μιας επιχείρησης συνδέεται με τα όργανα διοίκησης, καθιερώνοντας περαιτέρω υπευθυνότητα και ευθύνη. Τα χαρακτηριστικά του ορισμού της συμπεριφοράς και της καταγγελίας αποτελούν μέτρα εξάλειψης της ασάφειας που αποσκοπούν στην παροχή σαφήνειας και εφαρμόσιμων κατευθυντήριων γραμμών. Είναι σημαντικό να υπάρχει σαφής κατανόηση του τι συνιστά παράπτωμα και της διαδικασίας αναφοράς του. Οι τυποποιημένες συμβάσεις εργασίας στις ελληνικές εταιρείες περιέχουν όχι μόνο την εξειδίκευση της εργασίας ή των θέσεων, αλλά και συγκεκριμένες μορφές παραπτωμάτων, θέτοντας σαφείς προσδοκίες και συνέπειες. Οι επακριβώς καθορισμένες περιπτώσεις διαφθοράς πληρούν τη δεύτερη απαίτηση, καθώς ριζώνουν τον όρο στην ελληνική νομική γλώσσα, διασφαλίζοντας ότι καμία μορφή διαφθοράς δεν μένει ασχολίαστη. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά καθορίζονται με μεγάλη λεπτομέρεια στο σχετικό νόμο, παρέχοντας ολοκληρωμένη κάλυψη και καθοδήγηση. Το whistleblowing χαρακτηρίζεται είτε ως καταγγελία είτε ως αναφορά, σκοπός της οποίας είναι η ενημέρωση των αρχών για περιπτώσεις παράβασης καθήκοντος από δημόσιους υπαλλήλους ή κατάχρησης δημόσιας εξουσίας εκτέλεσης.

Το πεδίο εφαρμογής των προβλεπόμενων διαύλων αναφοράς δεν αναφέρεται μόνο στις αρχές, αλλά υποδηλώνει επίσης ότι η ύπαρξη εσωτερικής διεύθυνσης αναφοράς που παρέχεται από τον εργοδότη είναι υποχρεωτική μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις, διασφαλίζοντας ότι οι οδοί αναφοράς είναι προσβάσιμοι και αποτελεσματικοί. Οι ίδιοι κανόνες διέπουν τους εξωτερικούς διαύλους αναφοράς, με υποχρεωτική πρόβλεψη για τη διαβίβαση ειδοποίησης της τοπικής αρχής ανάλογα με το είδος της αναφερόμενης συμπεριφοράς, προωθώντας τη διαφάνεια και τη λογοδοσία. Κάθε είδος αναφερόμενου παραπτώματος συνδέεται με το πλαίσιο του ελληνικού εργατικού δικαίου, όπως διερευνάται στο κεφάλαιο των διακρίσεων ή του εχθρικού εργασιακού περιβάλλοντος, διασφαλίζοντας ότι καμία μορφή παραπτώματος δεν παραβλέπεται. Η ίδια λογική συνδέει τις παραπάνω συστατικές συνιστώσες της ένταξης, ενισχύοντας τη διασύνδεση των διατάξεων αυτών στην προώθηση ενός δίκαιου και ισότιμου εργασιακού περιβάλλοντος. Τέλος, ο νόμος παρέχει λεπτομέρειες σχετικά με την ταυτότητα του καταγγέλλοντος, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος συγκεκριμένης πολιτικής έκφρασης, ενώ αναφέρει την εκούσια επιλογή του καταγγέλλοντος να την αποκαλύψει ή όχι, επιτρέποντας στα άτομα να ασκούν τα δικαιώματά τους και να εκφράζουν τις ανησυχίες τους με τρόπο που να ευθυγραμμίζεται με τις δικές τους πεποιθήσεις και αξίες. Με τον τρόπο αυτό, αποδεικνύουν τη συμπεριφορά τους με συγκεκριμένο τρόπο, επιβεβαιώνοντας τη δέσμευσή τους για την τήρηση της ακεραιότητας και των ηθικών πρακτικών (Παναγοπούλου-Κουτνατζή, 2016).

Αυτή η ολοκληρωμένη νομοθεσία διασφαλίζει ότι όλα τα άτομα που εμπλέκονται σε εργασιακές σχέσεις, ανεξάρτητα από τη θέση ή το καθεστώς τους, προστατεύονται. Αναγνωρίζει την πολύτιμη συμβολή των διευθυντών, των ελεύθερων επαγγελματιών και των εθελοντών, διασφαλίζοντας ότι προστατεύονται από τον νόμο. Επιπλέον, η κάλυψη επεκτείνεται στα άτομα που εμπλέκονται στη συμβατική αλυσίδα, επιβάλλοντας μεγαλύτερη υπευθυνότητα και ευθύνη στους φορείς διαχείρισης. Ο ορισμός της συμπεριφοράς και της καταγγελίας ορίζεται ρητά, εξαλείφοντας κάθε ασάφεια και παρέχοντας σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για την προώθηση της διαφάνειας και της εφαρμογής. Οι τυποποιημένες συμβάσεις εργασίας των ελληνικών εταιρειών όχι μόνο προσδιορίζουν τη φύση της εργασίας ή των θέσεων, αλλά και περιγράφουν συγκεκριμένες μορφές παραπτωμάτων, θέτοντας σαφείς προσδοκίες και συνέπειες. Οι περιπτώσεις διαφθοράς είναι σταθερά ριζωμένες στην ελληνική νομική γλώσσα, μην αφήνοντας κανένα περιθώριο για οποιαδήποτε μορφή διαφθοράς να περάσει ανεπίτρεπτη. Ο νόμος καλύπτει διεξοδικά όλα αυτά τα χαρακτηριστικά, προσφέροντας ολοκληρωμένη κάλυψη και καθοδήγηση. Η καταγγελία, όπως ορίζεται, μπορεί να αναφέρεται είτε ως καταγγελία είτε ως αναφορά. Σκοπός της είναι να ενημερώσει τις αρχές για περιπτώσεις παραπτωμάτων από δημόσιους υπαλλήλους ή κατάχρησης της εκτέλεσης δημόσιας εξουσίας. Το whistleblowing αναγνωρίζεται ως ειδικός τύπος αξίωσης, υπογραμμίζοντας τη σημασία της ανάδειξης τέτοιων θεμάτων. Η νομοθεσία προβλέπει την παροχή διαύλων αναφοράς, όχι μόνο προς τις αρχές, αλλά

προτείνει επίσης την υποχρεωτική ύπαρξη εσωτερικής διεύθυνσης αναφοράς σε ορισμένες περιπτώσεις. Αυτό διασφαλίζει ότι τα άτομα έχουν προσβάσιμες και αποτελεσματικές οδούς για να αναφέρουν παραπτώματα. Οι ίδιοι κανόνες ισχύουν και για τους εξωτερικούς διαύλους αναφοράς, επιβάλλοντας τη διαβίβαση ειδοποίησης της τοπικής αρχής ανάλογα με το είδος της αναφερόμενης συμπεριφοράς για την προώθηση της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Καμία μορφή παραπτώματος δεν αγνοείται, καθώς η νομοθεσία συνδέει κάθε αναφερόμενο παράπτωμα με το πλαίσιο του ελληνικού εργατικού δικαίου, όπως διερευνάται στο κεφάλαιο των διακρίσεων ή του εχθρικού εργασιακού περιβάλλοντος. Όλα τα συστατικά στοιχεία της ένταξης συνδέονται μεταξύ τους, ενισχύοντας το ένα το άλλο για τη δημιουργία ενός δίκαιου και ισότιμου εργασιακού περιβάλλοντος. Ο νόμος δίνει περαιτέρω έμφαση στην ταυτότητα του καταγγέλλοντος, παρέχοντας λεπτομέρειες και αναγνωρίζοντας το δικαίωμά του σε συγκεκριμένη πολιτική έκφραση. Η νομοθεσία σέβεται την εκούσια επιλογή του καταγγέλλοντος να αποκαλύψει την ταυτότητά του ή όχι, επιτρέποντάς του να ασκήσει τα δικαιώματά του και να εκφράσει τις ανησυχίες του σε ευθυγράμμιση με τις πεποιθήσεις και τις αξίες του. Με τον τρόπο αυτό, τα άτομα επιδεικνύουν τη συμπεριφορά τους με συγκεκριμένο τρόπο, επιβεβαιώνοντας τη δέσμευσή τους για την τήρηση της ακεραιότητας και των ηθικών πρακτικών. Με αυτή την ολοκληρωμένη νομοθεσία σε ισχύ, η Ελλάδα διασφαλίζει την προστασία και την ευημερία των ατόμων στις εργασιακές σχέσεις, προωθώντας τη δικαιοσύνη, τη λογοδοσία και την ακεραιότητα.

3.1. Πεδίο εφαρμογής της προστασίας

Ο ν. 4990/2022, που συνήθως αναφέρεται ως νόμος περί προστασίας των πληροφοριοδοτών, περιγράφει σαφώς τα συγκεκριμένα κριτήρια και τις απαιτήσεις για τα άτομα που επιθυμούν να γίνουν πληροφοριοδότες και να αποκτήσουν την απαραίτητη προστασία που παρέχει ο νόμος. Τα εν λόγω επιλέξιμα άτομα μπορούν να ανήκουν είτε στον δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα, καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα εργασιακών σχέσεων. Είτε απασχολούνται σε τυπικές συμβάσεις εργασίας, είτε σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, είτε ακόμη και σε εργαζόμενους σε σχέσεις υπεργολαβίας, όλοι μπορούν δυνητικά να χρησιμεύσουν ως πληροφοριοδότες. Είναι ζωτικής σημασίας να σημειωθεί ότι ο ορισμός του πληροφοριοδότη δεν περιορίζεται αποκλειστικά σε φυσικά πρόσωπα. Στην πραγματικότητα, η προστασία που παρέχει ο νόμος επεκτείνεται και σε νομικά πρόσωπα, διευρύνοντας έτσι το πεδίο των δυνητικών πληροφοριοδοτών. Αυτό σημαίνει ότι οργανισμοί ή εταιρείες που εμπλέκονται σε κάθε είδους δόλιες ή παράνομες δραστηριότητες μπορούν να αποκαλυφθούν από έναν πληροφοριοδότη, οδηγώντας στην εφαρμογή των απαραίτητων μέτρων εναντίον τους.

Επιπλέον, ο νόμος επεκτείνει τα προστατευτικά του μέτρα και σε άτομα που προσφέρουν ή έχουν προσφέρει υπηρεσίες αυτόνομα, ιδίως σε όσους εργάζονται σε τομείς της δημόσιας διοίκησης. Επιπλέον, ορισμένες κατηγορίες συνταξιούχων και στρατιωτικών είναι επίσης επιλέξιμες να γίνουν πληροφοριοδότες, διασφαλίζοντας ότι ακόμη και μετά τη συνταξιοδότησή τους ή κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας τους, μπορούν να επιστήσουν την προσοχή σε τυχόν παραβάσεις που μπορεί να έχουν συμβεί. Επιπλέον, τα άτομα που απασχολούνται σε τομείς που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα θεμελιώδη δικαιώματα και συμφέροντα κοινωνικού χαρακτήρα έχουν επίσης τη δυνατότητα να διεκδικήσουν την ιδιότητα του πληροφοριοδότη. Αυτό σημαίνει ότι αν γίνουν μάρτυρες δραστηριοτήτων που παραβιάζουν αυτά τα δικαιώματα ή υπονομεύουν την κοινωνική ευημερία, μπορούν να εμφανιστούν χωρίς δισταγμό και να αναφέρουν τέτοιες ενέργειες, με τη βεβαιότητα ότι προστατεύονται από τυχόν αντίποινα (Rosenbloom et al., 2022).

Συνολικά, ο νόμος για την προστασία των πληροφοριοδοτών που θεσπίστηκε το 2007 λειτουργεί ως ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο, που περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα ατόμων και οντοτήτων ικανών να γίνουν πληροφοριοδότες. Με τον τρόπο αυτό, προωθεί την αποκάλυψη παράνομων ενεργειών, διασφαλίζοντας έτσι τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη διασφάλιση των συμφερόντων τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα. Η σημασία του δεν μπορεί να υπερεκτιμηθεί, καθώς χρησιμεύει ως κρίσιμο εργαλείο για την προάσπιση των αρχών της δικαιοσύνης και της ακεραιότητας στην κοινωνία.

Ο νόμος 3528/2007 δεν παρέχει έναν γενικό ορισμό για τον "πληροφοριοδότη", αλλά μάλλον αναφέρεται σε ένα ολοκληρωμένο σύνολο προτύπων και χαρακτηριστικών που διαμορφώνουν και καθορίζουν αποτελεσματικά αυτόν τον κρίσιμο ρόλο. Ουσιαστικά, ο πληροφοριοδότης είναι ένα άτομο που με θάρρος βγαίνει μπροστά για να αποκαλύψει δημόσια διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με παραπτώματα, απάτες, παρατυπίες ή άλλες σημαντικές παραβιάσεις στον τομέα δραστηριότητάς του. Αυτές οι ζωτικής σημασίας πληροφορίες μπορεί να περιέλθουν στην αντίληψή τους κατά την παροχή υπηρεσιών είτε σε οργανισμό του δημόσιου είτε του ιδιωτικού τομέα. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η προαναφερθείσα συμπεριφορά δεν μπορεί απλώς να κατηγοριοποιηθεί, να περιγραφεί ή να ταξινομηθεί εντός των ορίων του νόμου του 2007. Αντ' αυτού, ο νόμος παρέχει έναν ενδεικτικό και μη εξαντλητικό κατάλογο διαφόρων διεφθαρμένων ή παρεκκλίνουσων δραστηριοτήτων που αναφέρονται κυρίως ως "λάθη", "παραβιάσεις", "παρατυπίες" ή "αμέλεια" στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας. Ωστόσο, όταν πρόκειται να αποδειχθεί ή να αντικρουστεί η ύπαρξη μιας παράβασης και στη συνέχεια να καθοριστεί η επιλεξιμότητα για την προστασία του πληροφοριοδότη, η πρακτική της καταγγελίας συναντά πολλές προκλήσεις. Φαίνεται να είναι πολύπλοκο έργο η καθιέρωση μιας σαφώς οριοθετημένης γραμμής που να διακρίνει τις προστατευόμενες πράξεις από τις μη προστατευόμενες, καθώς οι

επιπτώσεις των πράξεων αυτών δεν είναι πάντοτε απτές ή εύκολα μετρήσιμες. Οι πληροφοριοδότες συχνά βρίσκονται σε έναν λαβύρινθο νομικών περιπλοκών, ηθικών διλημμάτων και προσωπικών κινδύνων. Οι ενέργειές τους μπορούν να διαπεράσουν τον κοινωνικό ιστό, διαταράσσοντας παγιωμένες δομές εξουσίας και αποκαλύπτοντας το κρυφό υπογάστριο της διαφθοράς (Παναγοπούλου, 2016). Οι πληροφορίες που αποκαλύπτουν μπορεί να οδηγήσουν σε έρευνες, διώξεις και τελικά σε μεταρρυθμίσεις που βελτιώνουν την ακεραιότητα και τη λογοδοσία των θεσμών. Παρά τη σημασία του ρόλου τους, οι πληροφοριοδότες αντιμετωπίζουν συχνά διάφορες προκλήσεις και εμπόδια. Μπορεί να αντιμετωπίσουν σκεπτικισμό, απόρριψη ή ακόμη και εχθρότητα από τις αρχές, τους συναδέλφους ή το ευρύ κοινό. Ο φόβος των αντιποίνων και η πιθανή καταστροφή της επαγγελματικής και προσωπικής τους ζωής είναι μόνιμοι συνοδοιπόροι. Ωστόσο, οι πληροφοριοδότες χρησιμεύουν ως φάροι της αλήθειας και φύλακες του δημόσιου συμφέροντος, ορθώνοντας το ανάστημά τους ενάντια στην αδικία και τη διαφθορά. Οι θυσίες και οι συνεισφορές τους διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην προώθηση της διαφάνειας, της εμπιστοσύνης και του κράτους δικαίου.

Καθώς η κοινωνία εξελίσσεται, είναι ζωτικής σημασίας να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον που όχι μόνο προστατεύει τους πληροφοριοδότες αλλά και αναγνωρίζει και ανταμείβει την ανεκτίμητη συνεισφορά τους. Η διασφάλιση των δικαιωμάτων των πληροφοριοδοτών και η ενσωμάτωσή τους στα νομικά πλαίσια αποτελούν ουσιώδη βήματα για την οικοδόμηση μιας πιο δίκαιης και υπεύθυνης κοινωνίας. Επιπλέον, η καλλιέργεια μιας κουλτούρας που εξυμνεί και υποστηρίζει τους πληροφοριοδότες μπορεί να ενθαρρύνει και άλλους να ακολουθήσουν τα βήματά τους.

3.2. Μηχανισμοί αναφοράς

Μία από τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την προστασία των πληροφοριοδοτών είναι η ύπαρξη μηχανισμών αναφοράς, εάν ο πληροφοριοδότης δεν αναφέρει αρχικά τις σχετικές πληροφορίες στο πλαίσιο της εργασίας του. Σε αυτό το σημείο έρχονται στο προσκήνιο οι επίσημοι και οι ανεπίσημοι μηχανισμοί αναφοράς. Η εφαρμογή και των δύο μηχανισμών ενθαρρύνει την αναφορά, διότι οι αναφέροντες αισθάνονται ότι έχουν επιλογή και είναι ευκολότερο να βρουν τη σωστή μέθοδο που ταιριάζει στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αναφοράς (όπως η άνεση που συνδέεται με κάθε μέθοδο, η αναμενόμενη εμπιστευτικότητα, η αναμενόμενη αποτελεσματικότητα, ο βαθμός αναπηρίας κ.λπ.) Έτσι, είναι πιο πιθανό να ενημερωθούν για τα γεγονότα σχετικά με τους πιθανούς παραβάτες και τους σχετικούς τομείς δράσης (Gibbs, 2020; Kampourakis, 2021; Van and Davies 2021).

3.2.1. Στοιχεία σχετικά με τους επίσημους διαύλους αναφοράς.

Επίσημη δημοσιοποίηση του καταλόγου των αρμόδιων θεσμικών φορέων μέσω εγκυκλίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Στην Ελλάδα, η αναφορά είναι μια λειτουργία γνωστή στο κοινό. Ως εκ τούτου, ανακοίνωση με τον κατάλογο των αρμόδιων θεσμικών οργάνων θα πρέπει να δημοσιεύεται μαζί με τις σχετικές αποφάσεις της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, της Ειδικής Υπηρεσίας Ελέγχου και της Ελληνικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και των Ιδρυμάτων Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου στα Ταχυδρομεία, τις Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένων των δικτυακών τόπων των μέσων ενημέρωσης.

3.2.1.1. Αναφορές μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Οι καταγγέλλοντες έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν την αναφορά μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ως επίσημο μηχανισμό. Η μέθοδος αυτή επιτρέπει στα άτομα να παρέχουν τις σχετικές πληροφορίες μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε καθορισμένους θεσμικούς φορείς. Υποβάλλοντας τις αναφορές τους ηλεκτρονικά, οι πληροφοριοδότες μπορούν να μοιράζονται με άνεση και ασφάλεια τα στοιχεία των πιθανών παραβατών και των σχετικών τομέων ανησυχίας. Το σύστημα αναφοράς μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου διασφαλίζει την απαραίτητη εμπιστευτικότητα και επιτρέπει την αποτελεσματική επεξεργασία και εξέταση των αναφερόμενων στοιχείων. Επιπλέον, οι αναφορές ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αποθηκεύονται σε μια καθορισμένη βάση δεδομένων, εξασφαλίζοντας την προσβασιμότητά τους για ερευνητικούς σκοπούς.

3.2.1.2. Διαδικτυακή πλατφόρμα υποβολής αναφορών.

Για την περαιτέρω ενίσχυση των επίσημων διαύλων αναφοράς, έχει αναπτυχθεί μια διαδικτυακή πλατφόρμα αναφοράς για τον εξορθολογισμό της διαδικασίας αναφοράς. Αυτή η φιλική προς τον χρήστη πλατφόρμα επιτρέπει στους πληροφοριοδότες να υποβάλλουν τις αναφορές τους ηλεκτρονικά και παρέχει ένα δομημένο πλαίσιο για την καταγραφή όλων των βασικών λεπτομερειών. Οι καταγγέλλοντες μπορούν να έχουν πρόσβαση στην πλατφόρμα από οποιαδήποτε τοποθεσία με σύνδεση στο διαδίκτυο, εξασφαλίζοντας ευελιξία και προσβασιμότητα. Η ηλεκτρονική πλατφόρμα αναφοράς ενσωματώνει προηγμένα μέτρα ασφαλείας για την προστασία της ανωνυμίας του καταγγέλλοντος και της εμπιστευτικότητας των αναφερόμενων πληροφοριών. Οι καταγγέλλοντες μπορούν επίσης να παρακολουθούν την κατάσταση των αναφορών τους και να λαμβάνουν ενημερώσεις σχετικά με τυχόν ενέργειες που λαμβάνονται με βάση τις αποκαλύψεις τους.

3.2.1.3. Ειδικά έντυπα αναφοράς.

Εκτός από τις αναφορές μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και την ηλεκτρονική πλατφόρμα, διατίθενται ειδικά έντυπα αναφοράς για τους καταγγέλλοντες που προτιμούν μια πιο παραδοσιακή προσέγγιση. Τα έντυπα αυτά μπορούν να ληφθούν από τους αρμόδιους θεσμικούς φορείς και είναι σχεδιασμένα για την αποτελεσματική

καταγραφή των απαραίτητων στοιχείων. Οι καταγγέλλοντες μπορούν να συμπληρώσουν τα έντυπα χειρόγραφα και να τα υποβάλουν μέσω καθορισμένων διαύλων, όπως με συστημένη επιστολή ή προσωπική παράδοση. Η χρήση ειδικών εντύπων αναφοράς διασφαλίζει την τυποποιημένη συλλογή πληροφοριών και διευκολύνει τη διαδικασία εξέτασης για ερευνητικούς σκοπούς. Εφαρμόζονται αυστηρά μέτρα εμπιστευτικότητας για την προστασία της ταυτότητας του καταγγέλλοντος και της ακεραιότητας των αναφερόμενων δεδομένων.

3.2.2. Άτυποι μηχανισμοί αναφοράς

Ενώ οι επίσημοι δίαυλοι αναφοράς παρέχουν ένα δομημένο πλαίσιο για την αναφορά παραβάσεων, οι άτυποι μηχανισμοί αναφοράς χρησιμεύουν ως εναλλακτικές οδοί για τους καταγγέλλοντες να μοιραστούν τις ανησυχίες τους. Αυτοί οι μηχανισμοί αναγνωρίζουν ότι ορισμένοι καταγγέλλοντες μπορεί να αισθάνονται πιο άνετα να αποκαλύπτουν πληροφορίες σε ένα λιγότερο επίσημο πλαίσιο. Οι άτυποι μηχανισμοί αναφοράς μπορεί να περιλαμβάνουν εμπιστευτικές συναντήσεις με καθορισμένα άτομα εντός του οργανισμού ή με εξωτερικά μέρη που εμπιστεύεται ο καταγγέλλων. Αυτές οι εμπιστευτικές συζητήσεις επιτρέπουν μια πιο εξατομικευμένη προσέγγιση της αναφοράς και διασφαλίζουν την αίσθηση ασφάλειας και εμπιστοσύνης του καταγγέλλοντα στη διαδικασία. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η αποτελεσματικότητα και η νομική προστασία που προσφέρουν οι άτυποι μηχανισμοί αναφοράς μπορεί να ποικίλλουν και οι καταγγέλλοντες θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να ζητήσουν νομική συμβουλή πριν αποκαλύψουν πληροφορίες μέσω τέτοιων διαύλων (Previtali & Cerchiello, 2018).

Συμπερασματικά, η παρουσία τόσο επίσημων όσο και ανεπίσημων μηχανισμών αναφοράς είναι ζωτικής σημασίας για τη διευκόλυνση της καταγγελίας και τη διασφάλιση της προστασίας των καταγγελλόντων. Οι μηχανισμοί αυτοί προσφέρουν επιλογές στους καταγγέλλοντες να αναφέρουν τις ανησυχίες τους με τρόπο που να ταιριάζει στις ατομικές τους συνθήκες και προτιμήσεις. Παρέχοντας προσβασιμότητα, εμπιστευτικότητα και αποτελεσματικούς διαύλους αναφοράς, οι οργανισμοί και οι αρχές μπορούν να προωθήσουν μια κουλτούρα διαφάνειας, λογοδοσίας και ακεραιότητας.

3.3. Μέτρα προστασίας

Τα άρθρα 17-19 του νόμου 4449/2016 προέβλεπαν ότι τα άτομα που κατήγγειλαν πραγματικές ή εικαζόμενες παραβάσεις, είτε στην αρμόδια υπηρεσία παρακολούθησης είτε απευθείας στη διοίκηση του δημόσιου φορέα ή του νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, θα πρέπει να προστατεύονται μόνιμα από κάθε μορφή αντιποίνων ή αντιποίνων. Η αποστολή και ο σκοπός της αρμόδιας υπηρεσίας παρακολούθησης

περιλαμβάνει την παροχή συμβουλών και νομικής υποστήριξης σε όλα τα πρόσωπα που αναφέρουν πραγματικές ή πιθανές παραβάσεις, διασφαλίζοντας την ασφάλεια και την ευημερία τους καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Η αρμόδια υπηρεσία παρακολούθησης είναι μια θεσμοθετημένη ρύθμιση που θεσπίστηκε για τον αποτελεσματικό χειρισμό αναφορών σχετικά με παραβάσεις και για την προστασία των πληροφοριοδοτών που, από ισχυρή πίστη στην προάσπιση του δημόσιου συμφέροντος, φέρνουν με θάρρος αυτές τις ανησυχίες στο προσκήνιο όταν άλλες μορφές εσωτερικής κλιμάκωσης απέτυχαν να τις αντιμετωπίσουν επαρκώς. Με την επιλογή αυτής της επιλογής, το άτομο που υποβάλλει την αναφορά αποδεικνύει την ηθική του υποχρέωση να αποκαλύψει παραβάσεις και την ακλόνητη γενναιότητα και δέσμευσή του σε αυτό.

Η προστασία για τους καταγγέλλοντες μπορεί να θεσπιστεί τόσο σε εξατομικευμένη βάση, μετά από ενδελεχή αξιολόγηση της υπόθεσης για να διαπιστωθεί εάν το πρόσωπο που αναφέρει έχει υποστεί οποιαδήποτε μορφή αντιποίνων, όσο και μέσω ευρύτερων εγγυήσεων που μπορούν να καθοριστούν στο νόμο, σε σύμβαση ή σε συλλογική σύμβαση. Αυτά τα προστατευτικά μέτρα διασφαλίζουν ότι το άτομο που αναφέρει δεν μπορεί να μετατεθεί άδικα σε άλλη θέση ή να υποστεί οποιοδήποτε σοβαρό μειονέκτημα ως αποτέλεσμα της ομιλίας του. Σε περιπτώσεις όπου έχει σημειωθεί θυματοποίηση ή σημαντική ζημία, η σύμβαση μπορεί να ακυρωθεί, παρέχοντας προσφυγή στο θιγόμενο άτομο και αποκαθιστώντας τη σοβαρή αδικία που αντιμετώπισε. Επιπλέον, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα εν λόγω ένδικα μέσα εξαρτώνται από την παροχή συγκεκριμένων αποδείξεων παράνομης θυματοποίησης, υπογραμμίζοντας την ύψιστη σημασία της τεκμηρίωσης των ισχυρισμών περί αντιποίνων και της διασφάλισης μιας δίκαιης και αξιολόγησης της κατάστασης.

Στην πράξη, ορισμένα άτομα που καταγγέλλουν μπορεί να θεωρούν ασήμαντη την εφαρμογή γενικών προστατευτικών μέτρων ή την προοπτική να αντιμετωπίσουν σημαντικά μειονεκτήματα ως "αντίποινα". Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην κατοχή πληροφοριών που δεν μπορούν να αποκρύπτουν, καθιστώντας τα ατομικά μέτρα προστασίας λιγότερο αποτελεσματικά. Έτσι, η αρμόδια υπηρεσία παρακολούθησης διαδραματίζει έναν καθοριστικό και απαραίτητο ρόλο στην υποστήριξη των πληροφοριοδοτών, βοηθώντας τους να υποβάλουν "αίτηση αποζημίωσης", εάν είναι απαραίτητο. Η αξίωση αυτή συνήθως επιδιώκει χρηματική αποζημίωση που αντικατοπτρίζει επακριβώς τη ζημία που υπέστη ο καταγγέλλων ως άμεση συνέπεια των αντιποίνων που αντιμετώπισε. Ωστόσο, μία από τις πιο επίμονες προκλήσεις που συνδέονται με αυτή την επιλογή είναι ο υπολογισμός της ζημίας, γεγονός που καθιστά αναγκαία τη συμμετοχή της αρμόδιας υπηρεσίας παρακολούθησης για την αξιολόγηση και τον προσδιορισμό των κατάλληλων επιπέδων αποζημίωσης και την αντιμετώπιση τυχόν ασάφειες ή πολυπλοκότητες που ενδέχεται να προκύψουν κατά τη διαδικασία.

Πίσω από αυτές τις πρωτοβουλίες κρύβεται η αναγνώριση ότι το βάρος της ευθύνης για την αναφορά εικαζόμενων παράνομων δραστηριοτήτων πέφτει κυρίως στο άτομο, αντί να κατανέμεται στο ευρύτερο ίδρυμα. Κατά συνέπεια, το επίπεδο προστασίας που προσφέρεται στους πληροφοριοδότες είναι εγγενώς ευάλωτο και εξ ορισμού αδύναμο. Ωστόσο, στη σύγχρονη κοινωνία, αναγνωρίζεται παγκοσμίως ότι τα αποτελεσματικά μέτρα προστασίας είναι υψίστης σημασίας για την επιτυχή καθιέρωση και αξιοποίηση των μηχανισμών καταγγελίας, είτε πρόκειται για εσωτερικούς είτε για εξωτερικούς οργανισμούς. Θεμελιώδους σημασίας για την προσπάθεια αυτή είναι η παροχή ολοκληρωμένων και προσιτών εκπαιδευτικών πόρων, καθώς και η διάδοση της συνεχούς ενημέρωσης σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας ενός οργανισμού. Αυτοί οι πόροι χρησιμεύουν για να ενδυναμώσουν τα άτομα με γνώση και κατανόηση σχετικά με τις διαδικασίες καταγγελίας, ενθαρρύνοντας και διευκολύνοντας έτσι την ενεργό συμμετοχή τους στην αναφορά κάθε πιθανής παράβασης που παρατηρούν, ανεξάρτητα από τις πιθανές συνέπειες.

Επιπλέον, οι δηλώσεις καλών προθέσεων, είτε αυτές διατυπώνονται από πολιτικά πρόσωπα, εταιρικές οντότητες, διευθύνοντες συμβούλους ή διευθυντές, έχουν σημαντική βαρύτητα στη δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος για τους καταγγέλλοντες. Τέτοιες δηλώσεις θα πρέπει να καταγράφονται επίσημα, να ενισχύονται με συνέπεια και να ενσωματώνονται στην οργανωτική κουλτούρα, καθώς προάγουν μια κουλτούρα που δίνει προτεραιότητα στη διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη δεοντολογική συμπεριφορά εντός των οργανισμών. Είναι ζωτικής σημασίας οι δηλώσεις αυτές να μην είναι απλή ρητορική, αλλά να συνοδεύονται από ουσιαστικές ενέργειες που καταδεικνύουν μια πραγματική δέσμευση για την προστασία των πληροφοριοδοτών και την καλλιέργεια ενός περιβάλλοντος όπου οι ανησυχίες τους λαμβάνονται σοβαρά υπόψη και αντιμετωπίζονται άμεσα. Αυτή η ολιστική προσέγγιση δημιουργεί υψηλά επίπεδα συμμόρφωσης με το νόμο, εξασφαλίζοντας τη μέγιστη δυνατή υποστήριξη και συνεργασία τόσο από τα μέλη του προσωπικού όσο και από τον οργανισμό στο σύνολό του.

Επιπλέον, ενδέχεται να είναι απαραίτητο ο νόμος να προβλέπει αυστηρές συνέπειες, που ενδεχομένως ξεπερνούν εκείνες που συνήθως επιβάλλονται από το δικαστήριο, σε περιπτώσεις όπου ένας υπάλληλος κατηγορείται ψευδώς για δυσφήμιση ή όπου το φερόμενο αδίκημα έχει τεκμηριωθεί, οδηγώντας σε επίσημα πειθαρχικά μέτρα. Η ενίσχυση των νομικών συνεπειών λειτουργεί ως ισχυρό αποτρεπτικό μέσο και ενισχύει τη σοβαρότητα με την οποία οι οργανισμοί αντιμετωπίζουν τις πράξεις αντιποίνων κατά των πληροφοριοδοτών. Η αναγνώριση και η αντιμετώπιση των μοναδικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι πληροφοριοδότες είναι ζωτικής σημασίας για την

προώθηση μιας κουλτούρας που εκτιμά και προστατεύει τα άτομα αυτά, καθώς διαδραματίζουν αναντικατάστατο ρόλο στην προώθηση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της ηθικής συμπεριφοράς εντός των οργανισμών. Μόνο με την παροχή ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος μπορούμε να ενθαρρύνουμε τα άτομα να βγουν μπροστά και να βοηθήσουν στην αποκάλυψη και την αντιμετώπιση των αδικημάτων, ωφελώντας τελικά την κοινωνία στο σύνολό της.

Κεφάλαιο 4. Προκλήσεις και περιορισμοί στην εφαρμογή των νόμων για την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα

Παρά την πρόσφατη θέσπιση ενός ολοκληρωμένου και σύγχρονου νομικού πλαισίου σχετικά με την προστασία των πληροφοριοδοτών, η Ελλάδα εξακολουθεί σε μεγάλο βαθμό να θεωρείται χώρα "μη φιλική προς τους πληροφοριοδότες". Το προαναφερθέν δύσκολο κοινωνικοπολιτικό, ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο, σε συνδυασμό με την έλλειψη πραγματικής ικανότητας της εκάστοτε πολιτικής και διοικητικής αρχής να επιτύχει την απρόσκοπτη εφαρμογή του πλαισίου, μπορεί να εξηγήσει στην πράξη την έντονη κριτική που εκφράζεται κατά του προστατευτικού πλαισίου. Το απαισιόδοξο κλίμα στηρίζεται κυρίως στον υποκειμενικό φόβο των δυνητικών πληροφοριοδοτών ότι η καταστροφική προπαγάνδα, σε συνδυασμό με την άδικη φόρτιση και τον διασυρμό στην κοινωνική σφαίρα, μπορεί είτε να τους καταστήσει ανίκανους να ασκήσουν την αποστολή τους για την προστασία του δημοσίου συμφέροντος είτε, όταν τολμήσουν να το πράξουν, να υποστούν με τη σειρά τους στην πράξη ένα βάνανσο χαστούκι μέσω κάθε είδους λεπτών και άμεσων μορφών αντιποίνων.

Στην Ελλάδα, παρά την πρόσφατη και πολυπόθητη εισαγωγή ενός ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου σχεδιασμένου για την προστασία των πληροφοριοδοτών, η χώρα εξακολουθεί να παλεύει με τη φήμη ότι δεν είναι φιλική προς όσους μιλούν. Η φήμη αυτή δεν είναι αδικαιολόγητη, καθώς οι περίπλοκες κοινωνικοοικονομικές, πολιτικές, ιστορικές και πολιτισμικές συνθήκες που περιβάλλουν την καταγγελία στην Ελλάδα έχουν δημιουργήσει σημαντικές προκλήσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή της ισχύουσας νομικής προστασίας. Ως αποτέλεσμα, το υφιστάμενο πλαίσιο έχει αντιμετωπίσει σημαντική κριτική και σκεπτικισμό.

Το κλίμα που επικρατεί στην Ελλάδα είναι κλίμα απαισιοδοξίας, το οποίο τροφοδοτείται από τον εγγενή φόβο που νιώθουν οι δυνητικοί πληροφοριοδότες. Τα άτομα αυτά φοβούνται ότι οι συνέπειες της αποκάλυψης παρανομιών μπορεί να είναι σοβαρές, ιδίως λόγω της πιθανότητας καταστροφικής προπαγάνδας και κοινωνικής δυσφήμισης. Ανησυχούν ότι μπορεί να μην είναι σε θέση να εκπληρώσουν το καθήκον τους για τη διασφάλιση του δημόσιου συμφέροντος, και ακόμη και αν αποφασίσουν να αναφερθούν, μπορεί να αντιμετωπίσουν διάφορες μορφές αντιποίνων, τόσο φανερά όσο και αδιόρατα, που θα μπορούσαν να έχουν εκτεταμένες και καταστροφικές συνέπειες στη ζωή τους (Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς, 2020).

Παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν για τη δημιουργία ενός ισχυρού νομικού πλαισίου, η Ελλάδα εξακολουθεί να αγωνίζεται για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που ενθαρρύνει την καταγγελία και προστατεύει όσους κάνουν το θαρραλέο βήμα να μιλήσουν. Οι πολυπλοκότητες του κοινωνικοπολιτικού τοπίου της Ελλάδας, βαθιά ριζωμένες στην ιστορία και τον πολιτισμό της, έχουν εμποδίσει την ομαλή εφαρμογή και την αποτελεσματική επιβολή των υφιστάμενων νόμων. Ως αποτέλεσμα, το σύστημα έχει αντιμετωπίσει ευρεία κριτική και αμφισβήτηση.

Το κυρίαρχο συναίσθημα μεταξύ των δυνητικών πληροφοριοδοτών είναι αυτό του τρόμου. Φοβούνται ότι η απόφασή τους να αποκαλύψουν τη διαφθορά ή τα αδικήματα μπορεί να αντιμετωπιστεί με μια επίθεση επίσημης προπαγάνδας και κοινωνικού εξοστρακισμού. Ο φόβος αυτός δεν είναι αβάσιμος δεδομένου του κοινωνικού πλαισίου της Ελλάδας. Θέτει σε κίνδυνο την ικανότητά τους να εκπληρώσουν το καθήκον τους για την προάσπιση των συμφερόντων του κοινού. Ακόμα και αν συγκεντρώσουν το θάρρος να αποκαλύψουν, οι επιπτώσεις που μπορεί να αντιμετωπίσουν είναι ευρείες και σκληρές, εκδηλώνονται με διάφορες λεπτές και απροκάλυπτες μορφές τιμωρίας.

Στο πλαίσιο της κριτικής ανάλυσης της κατάστασης που επικρατεί στην Ελλάδα, δύο κύριες κατηγορίες περιορισμών είναι σκόπιμο να επισημανθούν πρωτίτως: (α) οι πολιτισμικοί και κοινωνικοί περιορισμοί και (β) οι νομικοί και θεσμικοί περιορισμοί που εμποδίζουν σημαντικά την εφαρμογή του πλαισίου προστασίας των πληροφοριοδοτών. Στην πρώτη κατηγορία, τόσο η ιστορία της χώρας όσο και διάφορα πολιτισμικά χαρακτηριστικά συγκλίνουν και δημιουργούν ένα πολύ δυσμενές περιβάλλον για τα άτομα που θα επιθυμούσαν στο μέλλον να καταγγείλουν οποιαδήποτε μορφή παράτυπης ή παράνομης συμπεριφοράς. Ένα στωικό μοντέλο προσαρμογής της προσωπικότητας τείνει να επικρατεί, ενώ αρκετά άτομα και εργαζόμενοι επιδεικνύουν ελάχιστο ή και ανύπαρκτο ενδιαφέρον για το δημόσιο συμφέρον και τις ηθικές συζητήσεις ή εκτιμήσεις. Υπάρχει επίσης ένας σημαντικός βαθμός δικαιολογημένου ή άδικου στιγματισμού, φαινόμενο που αναγνωρίζεται *de facto* στις λεγόμενες "μαύρες λίστες" που διαδίδονται ευρέως στο μεσαίο ή ανώτερο επίπεδο της ελληνικής δημόσιας διοίκησης. Επιπλέον, το αίσθημα απελπισίας και η έλλειψη πίστης στην πραγματική αποτελεσματικότητα των πιθανών εξωτερικών διορθωτικών μέτρων -όπως οι κρατικοί νομικοί μηχανισμοί ελέγχου, οι οποίοι είναι εξαιρετικά αργοί, καχύποπτοι, υποτονικοί και επιρρεπείς στη χειραγώγηση από κάθε πολιτική εξουσία- δρουν και μετατρέπουν την πλειονότητα των υπαλλήλων ή των διοικητικών υπαλλήλων σε αδιάφορους αιώνιους "παρείσακτους" από τη μεγάλη ιστορία των δικών τους οργανισμών. Επιπλέον, είναι ζωτικής σημασίας να αναγνωρίσουμε ότι αυτοί οι πολιτισμικοί και κοινωνικοί περιορισμοί δεν διαπερνούν μόνο τον ατομικό ψυχισμό, αλλά επεκτείνονται και στο ευρύτερο κοινωνικό τοπίο,

διαμορφώνοντας και ενισχύοντας τις υπάρχουσες δομές εξουσίας. Το ιστορικό πλαίσιο της Ελλάδας, που σηματοδεύτηκε από επεισόδια πολιτικών αναταραχών και κοινωνικοοικονομικών προκλήσεων, έχει προκαλέσει μια συλλογική νοοτροπία που δίνει προτεραιότητα στην αυτοσυντήρηση και τη διατήρηση του status quo πάνω απ' όλα. Αυτή η νοοτροπία, βαθιά ριζωμένη στη συλλογική συνείδηση, διαιωνίζει μια κουλτούρα σιωπής και συγκατάβασης απέναντι σε αδικήματα. Η διαφωνία και η ομιλία κατά της αδικίας συχνά αντιμετωπίζονται με εχθρότητα, εξοστρακισμό, ακόμη και με τιμωρία. Ως αποτέλεσμα, ο φόβος των αντιποίνων και οι πιθανές συνέπειες της καταγγελίας δημιουργούν ένα περιβάλλον διαποτισμένο από ανησυχία και τρόμο. Επιπλέον, σε αυτό το πολιτισμικό πλαίσιο, οι έννοιες της αφοσίωσης και της υπακοής σε πρόσωπα εξουσίας έχουν υψηλή αξία και είναι βαθιά συνυφασμένες με τις έννοιες της εθνικής ταυτότητας. Η απόκλιση από τους καθορισμένους κανόνες ή η αμφισβήτηση των ενεργειών των εξουσιαστών θεωρείται πράξη προδοσίας, υπονομεύοντας τον ίδιο τον ιστό της ελληνικής κοινωνικής συνοχής. Αυτή η προσκόλληση στην εξουσία ενισχύεται περαιτέρω από την επικράτηση των πελατειακών σχέσεων και των δικτύων πατρωνίας, όπου οι προσωπικές διασυνδέσεις και οι πολιτικές σχέσεις υπαγορεύουν την πρόσβαση σε ευκαιρίες, πόρους και προστασία. Σε ένα τέτοιο σύστημα, το whistleblowing θεωρείται ως άμεση απειλή για αυτά τα περίπλοκα δίκτυα εξουσίας, θέτοντας σε κίνδυνο όχι μόνο τη διαβίωση του πληροφοριοδότη αλλά και τα ίδια τα δίκτυα. Στρέφοντας το βλέμμα στους νομικούς και θεσμικούς περιορισμούς, γίνεται φανερό ότι το υφιστάμενο πλαίσιο για την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα διακατέχεται από πολυάριθμες ελλείψεις και ανεπαρκείς διατάξεις. Οι νομικοί μηχανισμοί που προορίζονται για την προστασία των πληροφοριοδοτών χαρακτηρίζονται από βραδύτητα, αδιαφάνεια και ευαισθησία στη χειραγώγηση από πολιτικές δυνάμεις. Οι ίδιοι οι θεσμοί που είναι υπεύθυνοι για την εποπτεία της εκτέλεσης της δικαιοσύνης -όπως οι κρατικοί νομικοί μηχανισμοί ελέγχου- αποδεικνύονται αναξιόπιστοι, καλλιεργώντας ένα βαθύ αίσθημα απογοήτευσης μεταξύ εκείνων που τολμούν να αποκαλύψουν τη διαφθορά και τις παρανομίες. Οι δαιδαλώδεις γραφειοκρατικές διαδικασίες, σε συνδυασμό με την εγγενή αναποτελεσματικότητα αυτών των μηχανισμών, αποτρέπουν τα άτομα από το να βγουν μπροστά, καθώς έχουν πλήρη επίγνωση της ματαιότητας των προσπαθειών τους. Αυτή η αποκαρδιωτική πραγματικότητα εδραιώνει περαιτέρω την επικρατούσα κουλτούρα της σιωπής και της παθητικότητας, διαιωνίζοντας έναν κύκλο αδράνειας και μη λογοδοσίας. Συμπερασματικά, οι πολύπλευροι περιορισμοί στην Ελλάδα -που πηγάζουν από πολιτιστικούς, κοινωνικούς, νομικούς και θεσμικούς παράγοντες- θέτουν τρομερά εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή της προστασίας των πληροφοριοδοτών. Το πολιτισμικό και κοινωνικό τοπίο, βαθιά επηρεασμένο από ιστορικούς και σύγχρονους παράγοντες, αποθαρρύνει τα άτομα από το να καταγγέλλουν παραπτώματα, καλλιεργώντας την αδιαφορία, τον στιγματισμό και την έλλειψη εμπιστοσύνης σε εξωτερικά μέσα αποκατάστασης. Ταυτόχρονα, το νομικό και θεσμικό πλαίσιο υπολείπεται στην παροχή ισχυρών εγγυήσεων, καθώς παρεμποδίζεται από συστημικές ανεπάρκειες, πολιτικές παρεμβάσεις και έλλειψη διαφάνειας. Η

αντιμετώπιση αυτών των πολύπλοκων περιορισμών απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που περιλαμβάνει όχι μόνο νομικές μεταρρυθμίσεις αλλά και μια θεμελιώδη πολιτισμική αλλαγή στη στάση απέναντι στη λογοδοσία, τη διαφάνεια και το δημόσιο συμφέρον. Μόνο με την κατάργηση των υφιστάμενων εμποδίων και την προώθηση μιας κουλτούρας ηθικής ευθύνης μπορεί η Ελλάδα να ανοίξει το δρόμο για μια πιο δίκαιη και διαφανή κοινωνία.

Το δύσκολο πλαίσιο στο οποίο βρίσκεται η Ελλάδα καθιστά αναγκαία τη βαθιά διερεύνηση των περιορισμών που επηρεάζουν την αποτελεσματική θέσπιση ενός πλαισίου προστασίας των πληροφοριοδοτών. Κατά την ανάλυση αυτών των περιορισμών, καθίσταται προφανές ότι μπορούν να χωριστούν σε δύο κύριες κατηγορίες: πολιτισμικοί και κοινωνικοί περιορισμοί, καθώς και νομικοί και θεσμικοί περιορισμοί. Και οι δύο κατηγορίες αποτελούν σημαντικά εμπόδια στην επιτυχή εφαρμογή ενός προστατευτικού περιβάλλοντος για τους πληροφοριοδότες.

Πρέπει πρώτα να αναγνωρίσουμε τους πολιτιστικούς και κοινωνικούς παράγοντες που διαμορφώνουν το ελληνικό τοπίο. Η πλούσια ιστορία της Ελλάδας, μαζί με διάφορα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, συμβάλλουν σε ένα δυσμενές περιβάλλον για τα άτομα που επιδιώκουν να καταγγείλουν παράτυπες και παράνομες δραστηριότητες. Συχνά, επικρατεί ένα στωικό μοντέλο προσαρμογής της προσωπικότητας, με αποτέλεσμα τα άτομα και οι εργαζόμενοι να επιδεικνύουν ελάχιστο ή καθόλου ενδιαφέρον για το δημόσιο συμφέρον και τις ηθικές συζητήσεις. Επιπλέον, η ύπαρξη αδικαιολόγητου στιγματισμού αναγνωρίζεται ευρέως μέσω της διάδοσης "μαύρων λιστών" εντός της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, οι οποίες στοχεύουν κυρίως σε υπαλλήλους μεσαίου ή ανώτερου επιπέδου. Οι λίστες αυτές διαιωνίζουν το αίσθημα απελπισίας και την έλλειψη εμπιστοσύνης σε εξωτερικούς μηχανισμούς ελέγχου, όπως οι νομικές διαδικασίες του κράτους, οι οποίες στιγματίζονται από βραδύτητα, καχυποψία, έλλειψη αποτελεσματικότητας και ευπάθεια στην πολιτική χειραγώγηση. Κατά συνέπεια, οι αξιωματούχοι και οι διοικητικοί υπάλληλοι αποστασιοποιούνται από τους στόχους και τις φιλοδοξίες των οργανώσεών τους, μεταμορφώνονται σε αδιάφορους "ξένους".

Αυτοί οι πολιτισμικοί και κοινωνικοί περιορισμοί επεκτείνονται πέρα από τον ατομικό ψυχισμό και διεισδύουν στον ευρύτερο κοινωνικό ιστό, ενισχύοντας τις υπάρχουσες δομές εξουσίας. Το ιστορικό πλαίσιο της Ελλάδας, που χαρακτηρίζεται από πολιτικές αναταραχές και κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις, έχει καλλιεργήσει μια συλλογική νοοτροπία που δίνει προτεραιότητα στην αυτοσυντήρηση και τη διατήρηση του status quo πάνω απ' όλα. Κατά συνέπεια, επικρατεί μια κουλτούρα σιωπής και συγκατάβασης απέναντι σε αδικήματα, με τη διαφωνία και τη διατύπωση φωνής κατά της αδικίας να

αντιμετωπίζονται με εχθρότητα, εξοστρακισμό, ακόμη και τιμωρία. Το περιβάλλον που δημιουργείται από αυτές τις συνθήκες ενσταλάζει το φόβο των αντιπoiνών και των πιθανών συνεπειών της καταγγελίας, δημιουργώντας μια διάχυτη ατμόσφαιρα ανησυχίας και τρόμου.

Μέσα σε αυτό το πολιτισμικό πλαίσιο, οι έννοιες της αφοσίωσης και της υπακοής σε πρόσωπα εξουσίας έχουν μεγάλη σημασία και διαπλέκονται βαθιά με τις έννοιες της εθνικής ταυτότητας. Η αμφισβήτηση των προδιαγεγραμμένων κανόνων ή η αμφισβήτηση των εξουσιαστών θεωρούνται πράξεις προδοσίας που υπονομεύουν την ελληνική κοινωνική συνοχή. Επιπλέον, η επικράτηση των πελατειακών σχέσεων και των δικτύων πατρωνίας ενισχύει αυτή την προσήλωση στην εξουσία, καθώς οι προσωπικές σχέσεις και οι πολιτικές σχέσεις καθορίζουν την πρόσβαση σε ευκαιρίες, πόρους και προστασία. Η καταγγελία γίνεται αντιληπτή ως άμεση απειλή για αυτά τα περίπλοκα δίκτυα εξουσίας, θέτοντας σε κίνδυνο όχι μόνο τον βιοπορισμό του καταγγέλλοντος αλλά και τα ίδια τα δίκτυα.

Μεταβαίνοντας στους νομικούς και θεσμικούς περιορισμούς, γίνεται φανερό ότι το υφιστάμενο πλαίσιο της Ελλάδας για την προστασία των πληροφοριοδοτών είναι γεμάτο ελλείψεις και ανεπαρκείς διατάξεις. Οι υφιστάμενοι νομικοί μηχανισμοί για την προστασία των πληροφοριοδοτών χαρακτηρίζονται από βραδύτητα, έλλειψη διαφάνειας και ευαισθησία στην πολιτική χειραγώγηση. Οι θεσμοί που είναι υπεύθυνοι για την εποπτεία της δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένων των κρατικών μηχανισμών νομικού ελέγχου, αποδεικνύονται αναξιόπιστοι. Αυτό καλλιεργεί ένα βαθύ αίσθημα απογοήτευσης μεταξύ εκείνων που αποκαλύπτουν τη διαφθορά και τις παρανομίες. Οι δαιδαλώδεις γραφειοκρατικές διαδικασίες, σε συνδυασμό με την εγγενή αναποτελεσματικότητα αυτών των μηχανισμών, αποθαρρύνουν τα άτομα από το να βγουν μπροστά. Έχουν πλήρη επίγνωση του μάταιου χαρακτήρα των προσπαθειών τους και των πιθανών συνεπειών που μπορεί να αντιμετωπίσουν. Κατά συνέπεια, αυτή η αποκαρδιωτική πραγματικότητα εδραιώνει περαιτέρω την επικρατούσα κουλτούρα της σιωπής και της παθητικότητας, διαιώνίζοντας έναν κύκλο αδράνειας και μη λογοδοσίας.

Εν κατακλείδι, οι πολύπλευροι περιορισμοί στην Ελλάδα, που προκύπτουν από πολιτιστικούς, κοινωνικούς, νομικούς και θεσμικούς παράγοντες, δημιουργούν σημαντικά εμπόδια στην επιτυχή εφαρμογή της προστασίας των πληροφοριοδοτών. Το πολιτισμικό και κοινωνικό τοπίο, που διαμορφώνεται από ιστορικές και σύγχρονες συνθήκες, αποτρέπει τα άτομα από το να καταγγέλλουν παραπτώματα, καλλιεργώντας την αδιαφορία, τον στιγματισμό και την έλλειψη εμπιστοσύνης σε εξωτερικές

θεραπείες. Ταυτόχρονα, το νομικό και θεσμικό πλαίσιο υπολείπεται στην παροχή ισχυρών εγγυήσεων λόγω συστημικής ανεπάρκειας, πολιτικής παρέμβασης και έλλειψης διαφάνειας. Η αντιμετώπιση αυτών των σύνθετων περιορισμών απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που περιλαμβάνει όχι μόνο νομικές μεταρρυθμίσεις αλλά και μια θεμελιώδη πολιτισμική αλλαγή στη στάση απέναντι στη λογοδοσία, τη διαφάνεια και το δημόσιο συμφέρον. Καταργώντας τα υφιστάμενα εμπόδια και προωθώντας μια κουλτούρα ηθικής υπευθυνότητας, η Ελλάδα μπορεί να ανοίξει το δρόμο για μια πιο δίκαιη και διαφανή κοινωνία, επιτρέποντας την αποτελεσματική προστασία των πληροφοριοδοτών.

4.1. Πολιτιστικοί και κοινωνικοί παράγοντες

Η κοινωνία δεν υποστηρίζει γενικά την έννοια της αναφοράς "αποκλίνουσας" συμπεριφοράς συναδέλφων ή ακόμη και της ίδιας της αποκλίνουσας συμπεριφοράς. Ο αρχαίος ελληνικός όρος για κάποιον που αποκαλύπτει ένα μυστικό χρησιμοποιείται για να περιγράψει άτομα που θεωρούνταν αναξιόπιστα, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό τους από τον κοινωνικό τους κύκλο. Κατά συνέπεια, η Ελλάδα έχει μακρά ιστορία στην καλλιέργεια αρνητικών πολιτισμικών πεποιθήσεων και στερεοτύπων σχετικά με τους πληροφοριοδότες, καλλιεργώντας έτσι μια ατμόσφαιρα που αποθαρρύνει την καταγγελία. Τον τελευταίο καιρό έχουν γίνει προσπάθειες να εντοπιστούν οι ρίζες αυτών των αρνητικών πεποιθήσεων στην αρχαία ελληνική κοινωνία και στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι διεκπεραίωναν τις ιδιωτικές συναλλαγές, αφήνοντας τις δημόσιες υποθέσεις να τις χειρίζεται το κράτος. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα μυστικά να γίνουν αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας.

Αυτή η πολιτισμική προοπτική στην Ελλάδα επηρέασε βαθιά την καθημερινή ζωή, δημιουργώντας μια διάχυτη έλλειψη εμπιστοσύνης στους άλλους και στους δημόσιους θεσμούς. Λόγω της έντονης πολιτισμικής τάσης να "τιμωρείται" η ατομική παρέκκλιση, όσοι επέλεξαν να βγουν μπροστά ως πληροφοριοδότες έπρεπε να υποστούν σοβαρές συνέπειες. Κατά συνέπεια, η αναφορά δημόσιων παραπτωμάτων θεωρούνταν όχι μόνο ως πρόσκληση προβλημάτων για τον εαυτό τους, αλλά και για την οικογένειά τους. Μια έρευνα σχετικά με την εμπιστοσύνη στην Ευρώπη αποκάλυψε μια σταθερή τάση χαμηλής αποδοχής της ειλικρίνειας σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Ως εκ τούτου, ο διάχυτος "κώδικας σιωπής" επεκτείνει την εμβέλειά του στην κοινωνία, στηρίζοντας και εκδηλώνοντας την επικρατούσα απαγορευτική στάση απέναντι στην καταγγελία.

Το πολιτισμικό χαρακτηριστικό του ατομικισμού δεν μεταφράζεται άμεσα ή εύκολα σε τάση για whistleblowing. Ωστόσο, η υπάρχουσα βιβλιογραφία κοινωνικών ερευνών υποδηλώνει μεγαλύτερη προθυμία για ανεξάρτητη δράση παρά για συλλογική. Η

ελληνική κοινωνία χαρακτηρίζεται από μια πατερναλιστική δομή ηγεσίας, όπως αποδεικνύεται από την ασθενή σχέση μεταξύ των διαφόρων επιπέδων της οργανωτικής ιεραρχίας. Η απόφαση ενός διοικητή στο πλαίσιο του στρατιωτικού συστήματος, για παράδειγμα, θα μπορούσε να παρακάμψει την κρίση ενός αξιωματικού με βάση την αναγκαιότητα συλλογικών λύσεων. Επιπλέον, η κοινωνική ευθύνη θεωρείται παραδοσιακά ως δράση που αναλαμβάνει το κράτος και όχι ως ιδιωτική δέσμευση. Το γεγονός αυτό μπορεί να έχει αντίκτυπο στο επίπεδο της κοινωνικής υποστήριξης που είναι πιθανό να λάβει ένας πληροφοριοδότης στην Ελλάδα.

Η οικογένεια και η έμφαση στην οικογενειακή αλληλεγγύη συχνά υπερισχύουν των κανόνων και των νόμων, καθιστώντας την ηθική διαβούλευση στον εργασιακό χώρο δύσκολη. Λόγω αυτής της κουλτούρας της προτεραιότητας στην οικογένεια, η προσωπική και η επαγγελματική ζωή συχνά διαπλέκονται, οδηγώντας σε καταστάσεις όπου οι οικογένειες ασκούν πίεση σε χαμηλόβαθμους υπαλλήλους, υποχρεώνοντάς τους να συμμορφωθούν με τη θέληση της διοίκησης. Τέλος, η ιεραρχική δομή που είναι βαθιά ριζωμένη στην ελληνική κοινωνία διαμορφώνει την ύπαρξη είτε αδύναμων είτε ισχυρών λατρειών ηγέτη-προσωπικότητας, ιδιαίτερα μέσα σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Σε τέτοια περιβάλλοντα, υπάρχει η τάση οι εργαζόμενοι να εκμεταλλεύονται τη μορφή του "προστάτη" τους και το αντίστροφο.

Η πολυπλοκότητα της κοινωνικής δυναμικής στην Ελλάδα, που έχει τις ρίζες της σε ιστορικές, πολιτισμικές και οικογενειακές επιρροές, δημιουργεί ένα δύσκολο περιβάλλον για τους καταγγέλλοντες. Τα πολύπλευρα στρώματα εμπιστοσύνης, ο ατομικισμός, η συλλογική λήψη αποφάσεων και οι θολές γραμμές μεταξύ προσωπικής και επαγγελματικής ζωής συμβάλλουν περαιτέρω στα εμπόδια που αντιμετωπίζουν όσοι επιθυμούν να αποκαλύψουν παραπτώματα εντός των οργανισμών τους. Είναι προφανές ότι η αντιμετώπιση του ζητήματος της καταγγελίας απαιτεί μια συνολική κατανόηση του περίπλοκου πλέγματος της ελληνικής κοινωνίας και μια συντονισμένη προσπάθεια για την αναδιαμόρφωση των πολιτισμικών προτύπων και των στάσεων απέναντι στη λογοδοσία και τη διαφάνεια.

4.2. Νομικές και θεσμικές προκλήσεις

Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο είναι αρκετά περιορισμένο, καλύπτοντας κυρίως ζητήματα θεσμικού σχεδιασμού και αποφεύγοντας τη δημιουργία ενός ισχυρού σώματος δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Από την άποψη αυτή, η εθνική έννομη τάξη παρουσιάζει ανεπαρκή κάλυψη όσον αφορά τους τομείς εφαρμογής, ενώ ταυτόχρονα ορισμένες διατάξεις περιέχουν διφορούμενες και ασαφείς ρυθμίσεις, οι οποίες αποτρέπουν τους δυνητικούς πληροφοριοδότες. Έτσι, το πλαίσιο αυτό δεν επαρκεί για να λειτουργήσει ως μηχανισμός επιβεβαίωσης των πιθανών υποστηρικτικών μέτρων. Το υφιστάμενο νομικό καθεστώς έχει προκαλέσει ένα αίσθημα θεσμικής αντίστασης στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.

Περαιτέρω, οι κύριοι ελληνικοί κυβερνητικοί και διοικητικοί θεσμοί δεν έχουν επαρκώς ενδυναμωθεί και ενεργοποιηθεί, είτε νομικά είτε διοικητικά. Υπάρχουν τρεις κύριες θεσμικές προκλήσεις που αποτρέπουν την αποτελεσματική εφαρμογή του νομικού πλαισίου για την καταγγελία σε εθνικό επίπεδο. Αυτές σχετίζονται με τις περιορισμένες αρμοδιότητες της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας της Ελλάδας, την αδράνεια των δικαστών σε υποθέσεις whistleblowing, την αδράνεια της νέας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων στη διερεύνηση υποθέσεων whistleblowers και την απουσία ενός ολοκληρωμένου συστήματος κινήτρων και προστασίας των whistleblowers.

Το ελληνικό νομικό σύστημα πρέπει να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις για να παρέχει ένα ισχυρό περιβάλλον για τους πληροφοριοδότες και να θεσπίσει σαφείς ρυθμίσεις που ενθαρρύνουν την αναφορά και προστατεύουν τα άτομα που καταθέτουν πολύτιμες πληροφορίες. Είναι ζωτικής σημασίας για την Εθνική Αρχή Διαφάνειας της Ελλάδας να διαθέτει ενισχυμένες εξουσίες και πόρους, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας διεξαγωγής ανεξάρτητων ερευνών και επιβολής ουσιαστικών κυρώσεων στους παραβάτες. Επιπλέον, ο ρόλος της δικαστικής εξουσίας σε υποθέσεις καταγγελίας πρέπει να είναι πιο ενεργός και δεσμευτικός, διασφαλίζοντας δίκαιη και έγκαιρη εκδίκαση. Η νεοσύστατη Ανεξάρτητη Αρχή για τις δημόσιες συμβάσεις πρέπει να διερευνήσει ενεργά τους ισχυρισμούς των πληροφοριοδοτών, καθώς αυτό θα συμβάλει στην αύξηση της εμπιστοσύνης στο σύστημα και στην αποτροπή της διαφθοράς (Εθνική Αρχή Διαφάνειας).

Επιπλέον, θα πρέπει να θεσπιστεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα κινήτρων και προστασίας για την ενθάρρυνση των πληροφοριοδοτών και τη διασφάλιση της

ασφάλειάς τους, όπως οικονομικές ανταμοιβές, προστασία της θέσης εργασίας και εγγυήσεις εμπιστευτικότητας. Με την αντιμετώπιση αυτών των θεσμικών προκλήσεων, η Ελλάδα μπορεί να δημιουργήσει ένα περιβάλλον όπου οι πληροφοριοδότες θα έχουν τη δυνατότητα να βγουν μπροστά, αποκαλύπτοντας παραβάσεις και συμβάλλοντας σε μια πιο διαφανή και υπεύθυνη κοινωνία. Αυτό θα απαιτήσει την αναπροσαρμογή των υφιστάμενων νόμων και κανονισμών, αυξάνοντας το πεδίο εφαρμογής του νομικού πλαισίου ώστε να περιλαμβάνει ένα ευρύτερο φάσμα τομέων στους οποίους η καταγγελία είναι σχετική. Είναι σημαντικό να δημιουργηθεί μια κουλτούρα που να αναγνωρίζει και να εκτιμά τον ρόλο των πληροφοριοδοτών, όπου η συμβολή τους θα εξυμνείται και θα προστατεύεται (Κουράκης, 2005).

Επιπλέον, το ελληνικό νομικό σύστημα θα πρέπει να συνεργαστεί στενά με διεθνείς εταίρους για να μάθει από τις βέλτιστες πρακτικές και να υιοθετήσει αποτελεσματικές στρατηγικές. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με επιτυχημένες υποθέσεις καταγγελίας, την καθιέρωση κοινών προτύπων προστασίας και την εκμάθηση από τις εμπειρίες άλλων χωρών που έχουν αναπτύξει ισχυρά συστήματα καταγγελίας. Αξιοποιώντας τη διεθνή εμπειρογνομosύνη, η Ελλάδα μπορεί να επιταχύνει την πρόοδό της προς ένα ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό πλαίσιο καταγγελίας.

Εκτός από τις νομικές μεταρρυθμίσεις, είναι επίσης αναγκαίες οι θεσμικές αλλαγές. Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας της Ελλάδας θα πρέπει να αποκτήσει μεγαλύτερη αυτονομία και ανεξαρτησία για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητά της. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει τον εξορθολογισμό των διαδικασιών λήψης αποφάσεων, την παροχή ειδικών πόρων και την ενίσχυση των ερευνητικών της δυνατοτήτων. Παρομοίως, η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων θα πρέπει να αποκτήσει την εξουσία να διερευνά άμεσα και διεξοδικά τις υποθέσεις καταγγελιών, με την εξουσία να καθιστά υπεύθυνους όσους εμπλέκονται σε πρακτικές διαφθοράς.

Για να δοθούν περαιτέρω κίνητρα στους πληροφοριοδότες, μπορούν να παρέχονται οικονομικές ανταμοιβές για αξιόπιστες και τεκμηριωμένες πληροφορίες που οδηγούν σε σημαντικές νομικές ενέργειες ή ανάκτηση δημόσιων πόρων. Οι ανταμοιβές αυτές μπορούν να δομηθούν με τρόπο που να διασφαλίζει τη δικαιοσύνη, τη διαφάνεια και τη λογοδοσία. Στους πληροφοριοδότες θα πρέπει επίσης να παρέχεται εργασιακή προστασία ώστε να διασφαλίζονται από αντίποινα ή διακρίσεις. Αυτό περιλαμβάνει μέτρα όπως η υποχρεωτική επαναπρόσληψη, η αποζημίωση για ζημιές και η συνεχής υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια της νομικής διαδικασίας.

Πρέπει επίσης να θεσπιστούν εγγυήσεις εμπιστευτικότητας για την προστασία της ταυτότητας και των προσωπικών πληροφοριών των πληροφοριοδοτών. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας για την ενθάρρυνση των ατόμων να αναφέρουν τις απόψεις τους χωρίς να φοβούνται αντίποινα. Θα πρέπει να θεσπιστούν ισχυροί μηχανισμοί για να διασφαλιστεί ότι οι πληροφορίες των πληροφοριοδοτών προστατεύονται και αποκαλύπτονται μόνο όταν είναι απαραίτητο να τις γνωρίζουν. Θα πρέπει να εφαρμόζονται μέτρα προστασίας δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της κρυπτογράφησης και της ασφαλούς αποθήκευσης, για τη διατήρηση της εμπιστευτικότητας των ευαίσθητων πληροφοριών.

Συνολικά, η επέκταση και η βελτίωση του νομικού και θεσμικού πλαισίου για την καταγγελία στην Ελλάδα είναι επιτακτική ανάγκη. Με τη θέσπιση ολοκληρωμένων μεταρρυθμίσεων, την ενίσχυση των εξουσιών των αρμόδιων αρχών και την παροχή των απαραίτητων κινήτρων και προστασίας, η Ελλάδα μπορεί να δημιουργήσει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τους πληροφοριοδότες, να προωθήσει τη διαφάνεια και να καταπολεμήσει αποτελεσματικά τη διαφθορά. Αυτό θα συμβάλει σε μια πιο υπεύθυνη και δίκαιη κοινωνία, όπου τα άτομα θα αισθάνονται ότι έχουν τη δυνατότητα να βγουν μπροστά και να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην προάσπιση των αρχών της εντιμότητας, της ακεραιότητας και της δικαιοσύνης.

Επιπλέον, η Ελλάδα πρέπει να λάβει υπόψη της το μεταβαλλόμενο τοπίο των τεχνολογικών εξελίξεων και να διερευνήσει πώς αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν για τη βελτίωση του πλαισίου καταγγελίας. Είναι απαραίτητο να ενσωματωθούν ψηφιακές λύσεις που διευκολύνουν τη διαδικασία αναφοράς, προστατεύουν την ταυτότητα των πληροφοριοδοτών και επιτρέπουν την ασφαλή διαβίβαση πληροφοριών. Με την υιοθέτηση της τεχνολογίας, η Ελλάδα μπορεί να βελτιώσει τη διαδικασία καταγγελίας, να διασφαλίσει την εμπιστευτικότητα και να επιτρέψει την αποτελεσματική διερεύνηση των αναφερόμενων παραβάσεων.

Προκειμένου να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες της καταγγελίας, θα πρέπει επίσης να υλοποιηθούν εκστρατείες εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης. Οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν να συμβάλουν στη διάλυση των παρανοήσεων που περιβάλλουν την καταγγελία και να αναδείξουν τη σημασία της για την προώθηση της λογοδοσίας και της ακεραιότητας. Με την εκπαίδευση του κοινού, των επιχειρήσεων και των κυβερνητικών αξιωματούχων σχετικά με τα οφέλη της καταγγελίας, η Ελλάδα μπορεί να καλλιεργήσει μια κουλτούρα που υποστηρίζει και ενθαρρύνει την αναφορά.

Επιπλέον, είναι ζωτικής σημασίας για την Ελλάδα να εδραιώσει μια ισχυρή συνεργασία μεταξύ των καταγγέλλοντων και των υπηρεσιών επιβολής του νόμου. Αυτή η συνεργασία μπορεί να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα των ερευνών και να διασφαλίσει ότι λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα κατά των παραβατών. Με τη δημιουργία διαύλων επικοινωνίας και συνεργασίας, η Ελλάδα μπορεί να οικοδομήσει εμπιστοσύνη στο σύστημα καταγγελιών.

Συμπερασματικά, η Ελλάδα έχει μια σημαντική ευκαιρία να ενισχύσει το νομικό και θεσμικό της πλαίσιο σχετικά με την καταγγελία καταγγελιών. Με την αντιμετώπιση των υφιστάμενων προκλήσεων, τη θέσπιση ολοκληρωμένων μεταρρυθμίσεων και την αξιοποίηση της διεθνούς εμπειρογνωμοσύνης, η Ελλάδα μπορεί να δημιουργήσει ένα περιβάλλον που ενδυναμώνει τους πληροφοριοδότες, προστατεύει τα δικαιώματά τους και προωθεί τη διαφάνεια και τη λογοδοσία. Είναι σημαντικό για την Ελλάδα να αδράξει αυτή την ευκαιρία και να εδραιωθεί ως ηγέτης στις αποτελεσματικές πρακτικές καταγγελίας, δίνοντας το παράδειγμα για να ακολουθήσουν άλλες χώρες.

Η παρερμηνεία του νόμου από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής περιορίζει την αποτελεσματικότητα του υφιστάμενου νομικού και θεσμικού πλαισίου για την καταγγελία στην Ελλάδα. Η ευνοιοκρατία δεν φαίνεται μόνο να είναι ο σημαντικότερος ήπιος παράγοντας που στηρίζει τις αποφάσεις όλων των φορέων της δημόσιας διοίκησης και των ιδιωτών επιχειρηματιών, αλλά διαπερνά και κάθε επίπεδο διακυβέρνησης. Αυτή η βαθιά ριζωμένη ευνοιοκρατία και οι πελατειακές σχέσεις εντός της ελληνικής κοινότητας των δημοσίων υπαλλήλων οδηγούν τελικά σε μια αδιάλλακτη αντίσταση στην αλλαγή, ιδίως όταν πρόκειται για πρωτοβουλίες που επιδιώκουν να εγκαθιδρύσουν τη δημόσια τάξη και να υπονομεύσουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των διοικήσεων, των ομάδων πίεσης και των φορέων διακυβέρνησης. Επιπλέον, είναι ζωτικής σημασίας να αναγνωρίσουμε ότι κάθε νέα υποχρέωση που αναδεικνύεται από τη νομοθεσία θα συνοδεύεται αναμφίβολα από ένα κόστος χρηματοδότησης. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να συγκρουστεί με τον κανόνα της συγκράτησης του προϋπολογισμού που κάθε κυβέρνηση έχει την κυριαρχία να εφαρμόσει. Επομένως, δεν πρόκειται απλώς για ένα ζήτημα αδιαφορίας για την καταγγελία, αλλά μάλλον για μια σκόπιμη αντίσταση που υποστηρίζεται από έωλη επιχειρηματολογία. Η έλλειψη επαρκών πόρων και ανθρώπινου δυναμικού εντός του δικαστικού συστήματος και της διοίκησης επιδεινώνει την κατάσταση, καθώς αφήνει τα άτομα που είναι πρόθυμα να υποβάλουν καταγγελία για καταγγελία χωρίς καμία βιώσιμη ευκαιρία. Ενώ οι τεχνικές και η καθοδήγηση από την κορυφή είναι σημαντικές, από μόνες τους μπορεί να μην επαρκούν για να καταστήσουν το σύστημα ανθεκτικό στη διαφθορά. Η νέα νομοθεσία για την καταγγελία, παρά την πρόθεσή της, απέτυχε να παράσχει ολοκληρωμένη κατάρτιση για τους δημόσιους και ιδιωτικούς διευθυντές, καθώς και για τους αρμόδιους υπαλλήλους. Μόνο οι πρόεδροι της νέας

Εθνικής Αρχής έλαβαν βραχυπρόθεσμη κατάρτιση, αφήνοντας ένα σημαντικό κενό στη γνώση και την εφαρμογή σε διάφορα επίπεδα του συστήματος. Αυτές οι ελλείψεις οδηγούν στο αναμφισβήτητο συμπέρασμα ότι, πέρα από τις διαρθρωτικές ελλείψεις εντός του νομικού πλαισίου στην Ελλάδα, η συνολική έλλειψη ενός ολοκληρωμένου και υποστηρικτικού νομικού πλαισίου και μιας σωστά λειτουργούσας δημόσιας διοίκησης εμποδίζουν σημαντικά την εγκαθίδρυση μιας δίκαιης και δημοκρατικής κοινωνίας. Η πρόσφατη νομοθεσία απέτυχε επίσης να αντιμετωπίσει επαρκώς τη νομική ευθύνη των ίδιων των πληροφοριοδοτών. Εάν οι καταγγέλλοντες δεν περιηγηθούν επιτυχώς στο νομικό σύστημα, οι νομικές κυρώσεις σε βάρος εκείνων που ενοχοποιούν παραμένουν ελάχιστες, αν υπάρχουν καθόλου. Έχει έρθει η ώρα για το ελληνικό νομοθετικό σώμα να υιοθετήσει μια νέα προοπτική και να θεσπίσει νομοθεσία με αποφασιστικότητα, επιδεικνύοντας πραγματική δέσμευση για τη δημιουργία ενός συστήματος που θα εξυπηρετεί το σύνολο του λαού, αντί να συγκεντρώνει την εξουσία στα χέρια λίγων και εκλεκτών. Δεν είναι πλέον αποδεκτό το ελληνικό νομικό σύστημα να εκλαμβάνεται ως μια απλή θεωρία επί χάρτου. Αν δεν αντιμετωπιστεί και δεν αλλάξει κατάλληλα η δέσμευση απέναντι στην καταγγελία, υπάρχει η θλιβερή πιθανότητα οι μελλοντικές επιλογές να περιοριστούν σε δύο ακραία σενάρια: είτε η καταγγελία να γίνει πλήρως αποδεκτή είτε η επιδίωξή της να εγκαταλειφθεί εντελώς. Κατά την εξέταση των συνεπειών του τελευταίου σεναρίου, είναι ζωτικής σημασίας να αναγνωρίσουμε ότι, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση θα συνεχίσει αναμφίβολα, η Ελλάδα θα βρει τη φωνή της βουβή και περιθωριοποιημένη. Είναι επιτακτική ανάγκη για την Ελλάδα να θέσει ως προτεραιότητα την εφαρμογή ενός ισχυρού συστήματος καταγγελίας, το οποίο θα ευθυγραμμίζεται με τα διεθνή πρότυπα και τις βέλτιστες πρακτικές. Μόνο τότε η χώρα θα ανακτήσει τη θέση της ως ισχυρό και αξιόπιστο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πλήρως ικανό να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τη διαφθορά και να υποστηρίξει τις αρχές της δικαιοσύνης και της δημοκρατίας.

Η ανάγκη να επεκταθεί το υφιστάμενο νομικό και θεσμικό πλαίσιο για την καταγγελία στην Ελλάδα προκύπτει λόγω της λανθασμένης ερμηνείας του νόμου από τους φορείς χάραξης πολιτικής. Αυτές οι παρερμηνείες έχουν οδηγήσει σε περιορισμούς που εμποδίζουν την αποτελεσματικότητα του συστήματος. Η επικράτηση της ευνοιοκρατίας, η οποία λειτουργεί ως πρωταρχικός ήπιος παράγοντας που επηρεάζει τις αποφάσεις που λαμβάνονται τόσο από τη δημόσια διοίκηση όσο και από τους ιδιοκτήτες ιδιωτικών επιχειρήσεων, είναι βαθιά ριζωμένη και διαπερνά κάθε επίπεδο διακυβέρνησης. Αυτή η επικράτηση επιτείνει την αντίσταση στην αλλαγή εντός της ελληνικής κοινότητας των δημοσίων υπαλλήλων, ιδίως όταν αφορά πρωτοβουλίες που επιδιώκουν την εγκαθίδρυση της δημόσιας τάξης και την υπονόμευση της εμπιστοσύνης μεταξύ των διοικήσεων, των ομάδων πίεσης και των φορέων διακυβέρνησης. Επιπροσθέτως, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωρίσουμε ότι κάθε νέα νομοθετική υποχρέωση θα συνοδεύεται αναπόφευκτα από ένα κόστος

χρηματοδότησης. Κατά συνέπεια, μπορεί να προκύψουν συγκρούσεις με τον κανόνα της συγκράτησης του προϋπολογισμού, ο οποίος παρέχει σε κάθε κυβέρνηση την κυριαρχία να εφαρμόζει. Κατά συνέπεια, το ζήτημα που τίθεται δεν είναι μόνο η αδιαφορία για την καταγγελία- είναι μια σκόπιμη αντίσταση που υποστηρίζεται από έωλη επιχειρηματολογία. Η έλλειψη επαρκών πόρων και προσωπικού εντός του δικαστικού συστήματος και της διοίκησης περιπλέκει περαιτέρω τα πράγματα, αφήνοντας τα άτομα που είναι πρόθυμα να υποβάλουν καταγγελία για whistleblower χωρίς βιώσιμες ευκαιρίες. Αν και οι τεχνικές και η καθοδήγηση από τις ανώτερες αρχές έχουν αξία, από μόνες τους μπορεί να αποδειχθούν ανεπαρκείς για να καταστήσουν το σύστημα ανθεκτικό στη διαφθορά. Η πρόσφατη νομοθεσία για την καταγγελία, παρά τις προθέσεις της, υπολείπεται στην παροχή ολοκληρωμένης κατάρτισης για τους δημόσιους και ιδιωτικούς διαχειριστές, καθώς και για τους αρμόδιους υπαλλήλους. Μόνο οι πρόεδροι της νέας Εθνικής Αρχής έλαβαν βραχυπρόθεσμη κατάρτιση, με αποτέλεσμα να υπάρχει κενό γνώσης και εφαρμογής σε διάφορα επίπεδα του συστήματος. Οι ελλείψεις αυτές οδηγούν σε ένα αδιαμφισβήτητο συμπέρασμα που εκτείνεται πέρα από τις διαρθρωτικές ελλείψεις εντός του νομικού πλαισίου της Ελλάδας. Η συνολική απουσία μιας ολοκληρωμένης και υποστηρικτικής νομικής δομής, σε συνδυασμό με μια ανεπαρκώς λειτουργούσα δημόσια διοίκηση, παρεμποδίζει σημαντικά την εγκαθίδρυση μιας δίκαιης και δημοκρατικής κοινωνίας. Επιπλέον, η πρόσφατη νομοθεσία δεν αντιμετωπίζει επαρκώς τη νομική ευθύνη των ίδιων των πληροφοριοδοτών. Κατά συνέπεια, η ανεπαρκής πλοήγηση στο νομικό σύστημα από τους καταγγέλλοντες μεταφράζεται σε ελάχιστες, αν υπάρχουν, νομικές επιπτώσεις για όσους ενοχοποιούνται. Ήρθε η ώρα για το ελληνικό νομοθετικό σώμα να υιοθετήσει μια νέα προοπτική και να θεσπίσει νομοθεσία με αποφασιστικότητα, επιδεικνύοντας μια πραγματική δέσμευση για τη δημιουργία ενός συστήματος που θα εξυπηρετεί το σύνολο του πληθυσμού αντί να συγκεντρώνει την εξουσία σε λίγους και εκλεκτούς. Η απλή αντίληψη του νομικού συστήματος της Ελλάδας ως μια απλή θεωρητική έννοια δεν είναι πλέον αποδεκτή. Εάν η δέσμευση για την καταγγελία παραμένοντας αμετάβλητη και αναλλοίωτη, προκύπτουν ανησυχητικές πιθανότητες, περιορίζοντας τις μελλοντικές επιλογές σε δύο άκρα: την πλήρη αποδοχή της καταγγελίας ή την πλήρη εγκατάλειψή της. Όταν αναλογιζόμαστε τις συνέπειες του τελευταίου σεναρίου, είναι κρίσιμο να αναγνωρίσουμε ότι, αν και η Ευρωπαϊκή Ένωση αναμφίβολα θα επιμείνει, η Ελλάδα θα βρεθεί με μια βουβή και περιθωριοποιημένη φωνή. Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη για την Ελλάδα να θέσει ως προτεραιότητα την εφαρμογή ενός ισχυρού συστήματος καταγγελίας που να ευθυγραμμίζεται με τα διεθνή πρότυπα και τις βέλτιστες πρακτικές. Μόνο τότε η χώρα θα μπορέσει να διεκδικήσει τη θέση της ως ένα ισχυρό και αξιόπιστο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την ικανότητα να καταπολεμά αποτελεσματικά τη διαφθορά και να υποστηρίζει τις αρχές της δικαιοσύνης και της δημοκρατίας.

Η ψήφιση του Νόμου 5095/2024 αποτελεί μία εξέλιξη στον τομέα της προστασίας των πληροφοριοδοτών στην ελληνική έννομη τάξη. Η θεσμοθέτηση νομοθετικών εγγυήσεων για τα άτομα που αποκαλύπτουν παρατυπίες και υποθέσεις διαφθοράς αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για την ενίσχυση της λογοδοσίας και της διαφάνειας στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, η αποτελεσματικότητα των νομικών ρυθμίσεων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το ευρύτερο θεσμικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον μέσα στο οποίο εφαρμόζονται. Η θεωρία των «Διαφορικών συναναστροφών» του Edwin Sutherland προσφέρει ένα χρήσιμο αναλυτικό εργαλείο για την ερμηνεία του τρόπου με τον οποίο κοινωνικές και οργανωτικές δομές επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ατόμων, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την ανάδειξη ή την αποσιώπηση πράξεων παραβατικότητας.

Η θεωρία του Sutherland υποστηρίζει ότι η εγκληματική ή αποκλίνουσα συμπεριφορά δεν είναι έμφυτη, αλλά μαθαίνεται μέσω της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Τα άτομα υιοθετούν αξίες και στάσεις ανάλογα με τις ομάδες στις οποίες συμμετέχουν. Στο πλαίσιο του whistleblowing, η θεωρία αυτή αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο οι οργανισμοί μεταδίδουν κανόνες και αντιλήψεις που είτε ενθαρρύνουν είτε αποτρέπουν την καταγγελία παράνομων ή ανήθικων πρακτικών (Sutherland, 1947). Σε ένα θεσμικό περιβάλλον όπου η σιωπή και η συνενοχή παρουσιάζονται ως επαγγελματικοί κανόνες, οι εργαζόμενοι εσωτερικεύουν την ιδέα ότι η καταγγελία αποτελεί πράξη προδοσίας προς τον οργανισμό, παρά μέσω προστασίας της νομιμότητας και της ακεραιότητας. Επομένως, η νομική προστασία των πληροφοριοδοτών από μόνη της δεν είναι επαρκής αν δεν συνοδεύεται από θεσμικά και κοινωνικά μέτρα που ανατρέπουν την κουλτούρα της αποσιώπησης και του φόβου.

Ο Νόμος 5095/2024, ενδεχομένως εισάγοντας νέες διατάξεις ή τροποποιήσεις, έχει τη δυνατότητα είτε να ενισχύσει το πλαίσιο προστασίας των whistleblowers είτε να οδηγήσει σε μία μορφή θεσμικής αδρανοποίησης της προστασίας τους. Εάν ο νόμος παρέχει πρόσθετες εγγυήσεις και βελτιώνει τις διαδικασίες αναφοράς, τότε μπορεί να λειτουργήσει ενισχυτικά ως προς τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος όπου η καταγγελία δεν αντιμετωπίζεται ως απειλή, αλλά ως πράξη θεσμικής υπευθυνότητας. Αντίθετα, αν οι νέες διατάξεις εισάγουν γραφειοκρατικά εμπόδια, αυξάνουν τη διακριτική ευχέρεια των εργοδοτών στη διαχείριση των αναφορών ή δεν συνοδεύονται από σαφείς μηχανισμούς εποπτείας και επιβολής, τότε υπάρχει ο κίνδυνος η προστασία των πληροφοριοδοτών να καταστεί ανεπαρκής στην πράξη.

Η τεχνική αδρανοποίησης της προστασίας των whistleblowers μπορεί να επιτευχθεί μέσα από νομοθετικά ή οργανωτικά κενά που επιτρέπουν την έμμεση ή άτυπη

παρεμπόδιση των καταγγελιών. Η εφαρμογή της θεωρίας του Sutherland σε αυτό το πλαίσιο δείχνει ότι η θεσμική και κοινωνική πίεση προς τη σιωπή διαμορφώνει μια κουλτούρα αποτροπής των καταγγελιών. Όταν η αναφορά παραβάσεων δεν προστατεύεται επαρκώς ή συνοδεύεται από κοινωνικό στιγματισμό και επαγγελματικές κυρώσεις, οι πληροφοριοδότες αποθαρρύνονται από το να αποκαλύψουν κρίσιμες πληροφορίες. Επιπλέον, αν το νομικό πλαίσιο περιλαμβάνει διαδικασίες που είναι πολύπλοκες ή χρονοβόρες, δημιουργούνται έμμεσοι μηχανισμοί αποθάρρυνσης, καθώς οι καταγγέλλοντες μπορεί να μην εμπιστεύονται το σύστημα ή να φοβούνται ότι δεν θα δικαιωθούν (Braithwaite 1989).

Σε πρακτικό επίπεδο, οι μορφές θεσμικής αδρανοποίησης μπορεί να περιλαμβάνουν τη μετατόπιση της ευθύνης διαχείρισης των καταγγελιών σε εσωτερικούς μηχανισμούς των οργανισμών, αντί σε ανεξάρτητες εποπτικές αρχές, αφήνοντας έτσι περιθώρια για συγκάλυψη και αποτροπή της δημοσιοποίησης των παραβιάσεων. Επιπλέον, η απουσία σαφών κυρώσεων για όσους προβαίνουν σε αντίποινα ή η καθυστέρηση στη λήψη προστατευτικών μέτρων μπορούν να έχουν αποθαρρυντικό αποτέλεσμα.

Η σύγκριση της ελληνικής πραγματικότητας με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές καταδεικνύει ότι χώρες όπως οι σκανδιναβικές, όπου το whistleblowing είναι θεσμικά κατοχυρωμένο και κοινωνικά αποδεκτό, έχουν ισχυρούς μηχανισμούς προστασίας που διασφαλίζουν την ανωνυμία των καταγγελλόντων και προσφέρουν σαφή νομική και ψυχολογική υποστήριξη. Αντίθετα, σε κράτη όπου η καταγγελία παραβιάσεων παραμένει κοινωνικά αποθαρρημένη και θεσμικά ανεπαρκής, παρατηρείται υποαναφορά περιστατικών και χαμηλή αποτελεσματικότητα των μέτρων καταπολέμησης της διαφθοράς (Sutherland & Cressey 1978).

Συμπερασματικά, η θεωρία των διαφορικών συναναστροφών του Sutherland προσφέρει ένα πολύτιμο εννοιολογικό εργαλείο για την ανάλυση των μηχανισμών που οδηγούν είτε στην ενεργοποίηση είτε στην αδρανοποίηση της προστασίας των πληροφοριοδοτών. Η ύπαρξη ενός νομοθετικού πλαισίου δεν είναι αρκετή αν δεν συνοδεύεται από μηχανισμούς που διασφαλίζουν την πραγματική εφαρμογή του και δεν μεταβάλλουν τις οργανωτικές κουλτούρες που ενισχύουν τη σιωπή και την αποτροπή της καταγγελίας. Η εφαρμογή του Νόμου 5095/2024 θα πρέπει να αξιολογηθεί υπό το πρίσμα όχι μόνο της νομικής του διατύπωσης, αλλά και της πραγματικής του αποτελεσματικότητας ως προς την αλλαγή των κοινωνικών και θεσμικών παραμέτρων που καθορίζουν τη συμπεριφορά των whistleblowers. Αν ο νόμος επιτρέψει την ύπαρξη μηχανισμών που, μέσω της γραφειοκρατικής καθυστέρησης, της θεσμικής αδράνειας ή των ανεπαρκών κυρώσεων, επιτρέπουν την

αποτροπή των καταγγελιών, τότε η προστασία των πληροφοριοδοτών θα παραμείνει περισσότερο θεωρητική παρά ουσιαστική.

Κεφάλαιο 5. Σύγκριση με τους νόμους περί προστασίας των πληροφοριοδοτών σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αξιοσημείωτη και αξιοσημείωτη αύξηση της εναρμόνισης εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) σε νομοθετικό επίπεδο. Ωστόσο, όταν πρόκειται για την πρακτική εφαρμογή της προστασίας των πληροφοριοδοτών, υπάρχουν ιδιαίτερα σημαντικές και ουσιαστικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Αυτό το ποικίλο και ποικιλόμορφο τοπίο αποτελεί τρομακτική και τρομερή πρόκληση για τον προσδιορισμό και τη διάκριση του νομικού πλαισίου της χώρας που όχι μόνο θέτει, αλλά και καθορίζει και ορίζει το αδιαμφισβήτητο και αδιαμφισβήτητο σημείο αναφοράς για τις "βέλτιστες πρακτικές". Είναι υψίστης σημασίας να εμβαθύνουμε και να κατανοήσουμε σε βάθος τις περιπλοκές, τις αποχρώσεις και την πολυπλοκότητα που σχετίζονται όχι μόνο με τη θέσπιση, αλλά και με την εκτέλεση και τη λειτουργία ενός νόμου περί καταγγέλλοντος για να κατανοήσουμε πλήρως τους λόγους και τις λογικές που κρύβονται πίσω από την έντονη και προφανή ανομοιογένεια της νομοθεσίας. Σε ορισμένες χώρες, καθίσταται απολύτως σαφές και προφανές ότι μια βαθιά και θεμελιώδης πολιτισμική αλλαγή είναι απολύτως επιβεβλημένη και απαραίτητη για να είναι η νομοθεσία πραγματικά, ειλικρινά και πραγματικά αποτελεσματική και αποδοτική. Ένα εντυπωσιακό, αξιοσημείωτο και αξιοπρόσεκτο παράδειγμα που αναδεικνύει και υπογραμμίζει με σαφήνεια αυτή την έντονη αντίθεση και ανισότητα μπορεί να παρατηρηθεί και να γίνει μάρτυρας συγκρίνοντας και αντιπαραβάλλοντας τη μεταχείριση και την υποδοχή των γιατρών στο Ηνωμένο Βασίλειο που τολμούν να εκφράσουν γνώσεις ανησυχίες και ανησυχίες σχετικά με τα άθλια και ανεπαρκή πρότυπα του ΕΣΥ και την επακόλουθη και επακόλουθη επέλαση των πολιτικά υποκινούμενων, επιθέσεων που εξαπολύονται εναντίον τους, με τη διακεκριμένη, αξιοπρεπή και έντιμη μεταχείριση που παρέχεται στους αξιόλογους και αξιοσέβαστους συναδέλφους τους στη Γερμανία. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί και να αναγνωρισθεί το αξιοσημείωτο γεγονός ότι η νομολογία που μεθοδικά, αυστηρά και σχολαστικά θεσπίστηκε και παγιώθηκε από το επιφανές και επιφανές Δικαστήριο του Στρασβούργου αναμφισβήτητα, αναμφισβήτητα και αδιαμφισβήτητα κατέχει και ασκεί σημαντική, ουσιαστική και αξιοσημείωτη επιρροή, επιρροή και επιρροή στην ανάπτυξη, την εξέλιξη και την πρόοδο των εθνικών νομοθεσιών, διαμορφώνοντας έτσι περαιτέρω το περίπλοκο και δαιδαλώδες τοπίο της προστασίας των πληροφοριοδοτών.

Στη Γερμανία, η πολιτισμική τάση για τη διασφάλιση της δίκαιης διαδικασίας είναι τόσο έντονη, ώστε υπάρχει ένα αίσθημα δυσπιστίας και έκπληξης σχετικά με την αποτυχία της Ελλάδας να σεβαστεί και να συμμορφωθεί με την τελική απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, παρά το περιθώριο εκτίμησης που έχουν το προνόμιο να απολαμβάνουν όλες οι χώρες που έχουν υπογράψει το σύμφωνο. Οι διακρίσεις που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες πολίτες οι οποίοι με γενναιότητα καταγγέλλουν πρακτικές διαφθοράς τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον

δημόσιο τομέα είναι μια απίστευτα σκληρή κοινωνική πραγματικότητα που επηρεάζει και διαμορφώνει βαθιά τον ίδιο τον ιστό και τα θεμέλια της κοινωνίας. Αναγνωρίζοντας ότι οι κοινωνικές συμπεριφορές δεν μπορούν να μετασηματιστούν από τη μια μέρα στην άλλη, έχουν καταβληθεί συντονισμένες και σοβαρές προσπάθειες για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου που ενσωματώνει και αγκαλιάζει ορισμένες από τις υποδειγματικές πρακτικές που ακολουθούνται από χώρες που έχουν ισχυρό ιστορικό δεσμό με την Ελλάδα. Τα συστήματα αυτά, τα οποία φέρουν τη χαρακτηριστική σφραγίδα των "βέλτιστων πρακτικών", υποστηρίζονται ως απτή απόδειξη της πολιτικής του "Proud to Protect" στη διεθνή σκηνή, όπου η Ελλάδα προσπαθεί να αφήσει ανεξίτηλο το στίγμα της (UNODC, 2008).

Ελπίζουμε διακαώς ότι με τη διενέργεια μιας ενδελεχούς και αυστηρής θεωρητικής και εμπειρικής ανάλυσης, μπορούμε να αποκτήσουμε ανεκτίμητα διορατική γνώση σχετικά με το βαθμό στον οποίο το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Αλβανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής υποστηρίζουν και προστατεύουν τα δικαιώματα των θαρραλέων ατόμων που, ενάντια στις επικρατούσες εγκληματικές δραστηριότητες, εκφράζουν άφοβα τις ανησυχίες και τις εμπειρίες τους τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα. Αυτή η ολοκληρωμένη εξέταση έχει ως στόχο να προσφέρει μια μικρή έμπνευση στην απαιτητική προσπάθεια για την ανάπτυξη συγκεκριμένων νομοθετικών διατάξεων που αποσκοπούν, τουλάχιστον, στο να "δώσουν κάποια ελπίδα" στους δυνητικούς πληροφοριοδότες στην Ελλάδα. Μέσω της εις βάθος διερεύνησης των πρακτικών, των εμπειριών, των επιτυχιών και των προκλήσεων που αντιμετώπισαν οι χώρες αυτές, μπορούμε να αποκομίσουμε πολύτιμες γνώσεις που μπορούν στη συνέχεια να προσαρμοστούν και να εφαρμοστούν στο μοναδικό ελληνικό πλαίσιο με απώτερο στόχο την προώθηση μιας κοινωνίας που θα είναι πιο διαφανής, υπόλογη και υπεύθυνη.

Αυτή η διεξοδική ανάλυση θα εμβαθύνει σε διάφορες κρίσιμες πτυχές, όπως η νομική προστασία, το θεσμικό πλαίσιο και η πολιτισμική στάση απέναντι στους πληροφοριοδότες, ώστε να αποκτήσουμε μια ολοκληρωμένη κατανόηση των καλά οργανωμένων και ολοκληρωμένων μέτρων που πρέπει να θεσπιστούν. Αξιοποιώντας τις εμπειρίες και τα διδάγματα που αντλήθηκαν από αυτές τις χώρες, η Ελλάδα μπορεί να προσπαθήσει ειλικρινά για τη δημιουργία ενός ισχυρού και αποτελεσματικού πλαισίου που όχι μόνο θα προστατεύει τα άτομα που με θάρρος έρχονται στο προσκήνιο, αλλά και θα εμφυσά στον ευρύτερο πληθυσμό ένα αίσθημα εμπιστοσύνης, σιγουριάς και πίστης στο σύστημα. Επιπλέον, είναι υψίστης σημασίας να αναγνωρίσουμε και να αναγνωρίσουμε ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση της διαφθοράς και η προώθηση μιας κουλτούρας λογοδοσίας απαιτεί μια πολυδιάστατη προσέγγιση. Σε συνδυασμό με την εφαρμογή νομοθετικών μέτρων, πρέπει να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες για την ευαισθητοποίηση, την εκπαίδευση του

κοινού και την προώθηση μιας κουλτούρας που πραγματικά εκτιμά και επιβραβεύει την ακεραιότητα και την εντιμότητα. Μέσω της επιμελούς εφαρμογής αυτής της ολιστικής προσέγγισης η Ελλάδα μπορεί να αρχίσει να καταργεί τα εμπόδια που εμποδίζουν τα άτομα να καταγγείλουν τη διαφθορά και να δημιουργήσει ένα περιβάλλον όπου οι πράξεις τους θα γιορτάζονται, θα αναγνωρίζονται και θα εκτιμώνται βαθιά.

Εν κατακλείδι, η προσπάθεια για την ανάπτυξη συγκεκριμένων νομοθετικών διατάξεων με στόχο την προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα αποτελεί ένα σύνθετο, πολύπλευρο και δύσκολο έργο. Ωστόσο, αντλώντας έμπνευση και ιδέες από τις εμπειρίες χωρών όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Αλβανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, η Ελλάδα μπορεί να υπερπηδήσει αποτελεσματικά τα εμπόδια και να ανοίξει το δρόμο για μια πιο δίκαιη, ισότιμη και διαφανή κοινωνία. Μέσα από τη συλλογική προσπάθεια, την ακλόνητη αποφασιστικότητα και την αταλάντευτη δέσμευση στις αρχές της δικαιοσύνης και της λογοδοσίας, η Ελλάδα μπορεί να χαράξει ένα νέο δρόμο, διασφαλίζοντας ότι οι φωνές των πληροφοριοδοτών όχι μόνο ακούγονται, αλλά και γίνονται σεβαστές, προστατεύονται και διασφαλίζονται.

Κεφάλαιο 6. Βέλτιστες πρακτικές και συστάσεις για την ενίσχυση της προστασίας των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα

Η συγκριτική ανάλυση του νομοθετικού πλαισίου και των βέλτιστων εθνικών πρακτικών στον τομέα της ενίσχυσης της προστασίας των πληροφοριοδοτών αποκάλυψε θεμελιώδεις και ζωτικής σημασίας επιτυχημένες στρατηγικές που είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές στην προώθηση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για την αναφορά πιθανών προβλημάτων και αδικημάτων. Αυτές οι βέλτιστες πρακτικές επικεντρώνονται στη θέσπιση ισχυρών και ολοκληρωμένων διαδικασιών που όχι μόνο υποστηρίζουν την ελευθερία της πληροφόρησης αλλά και δίνουν προτεραιότητα στην προστασία των θαρραλέων πολιτών που κάνουν το τολμηρό βήμα της αποκάλυψης εγκλημάτων και παραβατικών διαδικασιών. Μέσω εκτεταμένης έρευνας και εξέτασης, έχει αποδειχθεί ότι η αξιοποίηση τόσο επίσημων όσο και ανεπίσημων διαδικασιών, συνοδευόμενων από σχολαστική διοικητική εποπτεία και ενδελεχή νομοθετική ρύθμιση, εντός του συγκεκριμένου υπό διερεύνηση τομέα, αποδεικνύεται εξαιρετικά αποτελεσματική στην εγγύηση της ασφάλειας και της ευημερίας των πληροφοριοδοτών (Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς. 2013).

Προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα, έχει προσδιοριστεί μια σειρά συστάσεων. Οι συστάσεις αυτές περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την επείγουσα και επιτακτική ενίσχυση και βελτίωση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου, αξιοποιώντας όλα τα διαθέσιμα εργαλεία και πόρους, ώστε να διασφαλιστεί η ευθυγράμμισή τους με τις πραγματικές και πιεστικές ανάγκες των δυνητικών πληροφοριοδοτών και της δυναμικής αγοράς εργασίας. Επιπλέον, είναι ζωτικής σημασίας η ενσωμάτωση των ακόλουθων αρχών και πρακτικών στις καθημερινές διοικητικές λειτουργίες των εκτελεστικών κρατικών αρχών, η σφυρηλάτηση μιας σταθερής και συνεργατικής εταιρικής σχέσης μεταξύ των διαφόρων φορέων του κράτους, καθώς και η ενεργός συνεργασία με διάφορους κοινωνικούς φορείς, όπως οι ΜΚΟ και άλλες σημαντικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Με την προώθηση αυτής της συλλογικής προσπάθειας, μπορεί να παρασχεθεί αυξημένη προστασία και υποστήριξη στους καταγγέλλοντες, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη τους και ενδυναμώνοντας τη θέση τους στην κοινωνία (Κωνσταντινίδης Α. 2019).

Για να επιτευχθεί πραγματικά ένα ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό σύστημα προστασίας των πληροφοριοδοτών, είναι επιτακτική ανάγκη να εκπαιδευτούν και να διαφωτιστούν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς σχετικά με την περίπλοκη διαδικασία υποβολής καταγγελίας. Επιπλέον, είναι ζωτικής σημασίας να διασφαλιστεί ότι εξειδικευμένη, υψηλής ποιότητας και εύκολα προσβάσιμη δωρεάν νομική υποστήριξη

είναι άμεσα διαθέσιμη για τους καταγγέλλοντες. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, συνιστάται να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν σχολαστικά ολοκληρωμένα προγράμματα κατάρτισης, τα οποία θα παρέχουν στα άτομα μια βαθιά κατανόηση όλων των θεμάτων που αφορούν την προστασία των πληροφοριοδοτών. Η εν λόγω κατάρτιση θα πρέπει να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα βασικών θεμάτων, εξοπλίζοντας τους συμμετέχοντες με τις απαραίτητες γνώσεις και τεχνογνωσία ώστε να περιηγηθούν αποτελεσματικά στις περιπλοκές του συστήματος και διασφαλίζοντας ότι οι καταγγέλλοντες λαμβάνουν τη φροντίδα, τη βοήθεια και τη διασφάλιση που δικαιωματικά τους αξίζει.

Υπάρχει επείγουσα και πιεστική ανάγκη για ολοκληρωμένες και εκτεταμένες εκστρατείες και στρατηγικές κατά του στίγματος που θα στοχεύουν στην αποτελεσματική ενημέρωση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τη σημασία και τη σπουδαιότητα των διαδικασιών καταγγελίας. Οι εκστρατείες αυτές θα πρέπει να απευθύνονται και να καλύπτουν τόσο τους δυνητικούς πληροφοριοδότες όσο και τον ευρύτερο πληθυσμό, διασφαλίζοντας ότι όλοι γνωρίζουν τα δικαιώματά τους, τις ευθύνες τους και τον καθοριστικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν στη διασφάλιση του ευρύτερου κοινωνικού συμφέροντος.

Προκειμένου να καλλιεργηθεί μια κουλτούρα που ενθαρρύνει και υποστηρίζει ενεργά την υποβολή αναφορών, είναι επιτακτική ανάγκη να υποστηριχθεί η καθιέρωση και εφαρμογή ελεύθερα προσβάσιμων και απολύτως εμπιστευτικών μηχανισμών ανώνυμης υποβολής αναφορών. Τέτοιοι μηχανισμοί μπορούν να χρησιμεύσουν ως ζωτικής σημασίας σανίδα σωτηρίας για τα άτομα που επιθυμούν να αποκαλύψουν αδικήματα ή παραπτώματα, προσφέροντάς τους την απαραίτητη ασφάλεια και καθησυχασμό για να αναφερθούν χωρίς το φόβο αντιποίνων ή αντιποίνων (Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς 2020).

Επιπλέον, είναι ζωτικής σημασίας να αναπτυχθούν και να εισαχθούν ολοκληρωμένες διαδικασίες που εγγυώνται την προστασία των πληροφοριοδοτών και την απρόσκοπτη ροή κρίσιμων πληροφοριών. Οι διαδικασίες αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν τόσο επίσημα όσο και ανεπίσημα κανάλια, διασφαλίζοντας ότι τα άτομα αισθάνονται ότι υποστηρίζονται και έχουν τη δυνατότητα να αποκαλύψουν πληροφορίες που σχετίζονται με παράνομες δραστηριότητες ή ανήθικη συμπεριφορά. Για να επιτευχθεί αυτό, είναι ζωτικής σημασίας η διάδοση των πληροφοριών που αφορούν την καταγγελία μέσω μιας σειράς ηλεκτρονικών μέσων, με το εξειδικευμένο λογισμικό να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διευκόλυνση της ασφαλούς και εμπιστευτικής

επικοινωνίας. Επιπλέον, θα πρέπει να αξιοποιηθεί έντυπο υλικό για την προσέγγιση ενός ευρύτερου κοινού και τη μεγιστοποίηση της ευαισθητοποίησης.

Εκτός από τις προαναφερθείσες επίσημες διαδικασίες, έχει μεγάλη αξία η ενθάρρυνση και αξιοποίηση των άτυπων μέσων μέσω των οποίων οι πολίτες μπορούν να θέτουν τα θέματα που τους απασχολούν υπόψη των αρμόδιων υπουργείων και δήμων, διασφαλίζοντας έτσι το κοινό καλό του ελληνικού κράτους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω στρατηγικών και στοχευμένων δελτίων τύπου και συνεντεύξεων σε εφημερίδες, διασφαλίζοντας ότι το μήνυμα διαπερνά την κοινωνία και φτάνει σε όσους διαφορετικά δεν έχουν πρόσβαση σε επίσημα κανάλια. Επιπλέον, μπορούν να σταλούν επιστολές από ηγετικά στελέχη προς τους υπαλλήλους, οι οποίες να τονίζουν την εξαιρετική φύση και τη σημασία της διαδικασίας καταγγελίας, ενώ παράλληλα να περιγράφουν τα πρωτόκολλα και την προστασία που ισχύουν. (Διαδικασία 2016/2224 INI)

Επιπλέον, είναι επιτακτική ανάγκη να τονιστεί η σημασία και η αποτελεσματικότητα των αναφορών μισθοδοσίας όταν πρόκειται για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις παρατυπίες και τη διασφάλιση της διαφάνειας εντός των οργανισμών. Η δυνατότητα αποκάλυψης τέτοιων παρατυπιών μέσω της έκθεσης μισθοδοσίας όχι μόνο λειτουργεί αποτρεπτικά αλλά και ως μέσο ενημέρωσης των αρμόδιων αρχών και φορέων για πιθανές παραβάσεις, επιτρέποντας έτσι την άμεση παρέμβαση και επίλυση.

Τελικά, για να διασφαλιστεί ότι οι διαδικασίες, οι κατευθυντήριες γραμμές και οι πληροφορίες που σχετίζονται με την καταγγελία είναι ευρέως προσβάσιμες και κατανοητές, είναι σημαντικό να παρέχεται μια σαφής και εύκολα πλοηγήσιμη πλατφόρμα. Από την άποψη αυτή, το υπουργείο θα πρέπει να αφιερώσει μια ενότητα στη σελίδα του στο intranet που θα παρουσιάζει όλες τις σχετικές πληροφορίες με συνοπτικό και διαφανή τρόπο. Αυτό όχι μόνο εξυπηρετεί την αποτελεσματική διάδοση των πληροφοριών, αλλά και ενδυναμώνει τα άτομα με τη γνώση και την κατανόηση που απαιτούνται για τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων και τη λήψη κατάλληλων μέτρων σε περίπτωση που γίνουν μάρτυρες ή υποψιαστούν οποιαδήποτε μορφή παραπτώματος.

Με την εφαρμογή αυτών των ολοκληρωμένων και ευρείας κλίμακας μέτρων, μπορούμε να επιδιώξουμε μια κοινωνία που θα υποστηρίζει ενεργά τους πληροφοριοδότες, θα προστατεύει το δημόσιο συμφέρον και θα υποστηρίζει τις αρχές της ακεραιότητας, της λογοδοσίας και της δικαιοσύνης.

6.1. Συστάσεις πολιτικής

Με βάση τις διαβουλεύσεις μας με τους ενδιαφερόμενους φορείς και τη νομική ανάλυση, οι ακόλουθες ενότητες περιέχουν συγκεκριμένες συστάσεις πολιτικής.

6.1.1. Συστάσεις

Το εθνικό νομικό πλαίσιο θα πρέπει να ενισχυθεί σημαντικά με στόχο να διασφαλιστεί ότι είναι πλήρες, περιεκτικό και απαλλαγμένο από ακούσια κενά ή παραλείψεις. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικά μέσω της ανάπτυξης και εφαρμογής ισχυρής και ολοκληρωμένης νομοθεσίας σε τομείς που αφορούν την καταγγελία που επί του παρόντος στερούνται επαρκούς προστασίας, όπως ο ιδιωτικός τομέας και η διασφάλιση των συνδικαλιστικών στελεχών ασφαλείας. Επιπλέον, είναι επιτακτική ανάγκη να ενισχύονται και να βελτιώνονται συνεχώς οι υφιστάμενες νομοθετικές διατάξεις ώστε να ευθυγραμμίζονται με τα εξελισσόμενα κοινωνικά πρότυπα και απαιτήσεις. (Broumas, A. 2022)

Στο πλαίσιο των συνεχιζόμενων προσπάθειών που αποσκοπούν στην περαιτέρω ενίσχυση του εθνικού νομικού πλαισίου για την προστασία των πληροφοριοδοτών, είναι απολύτως κρίσιμο να καταργηθεί πλήρως κάθε ορισμός που αφορά την αναφορά ενός φυσικού προσώπου το οποίο αναφέρει ενσυνείδητα μια ενέργεια στο πλαίσιο ενός οργανωτικού πλαισίου. Ταυτόχρονα, είναι εξαιρετικά σημαντικό να θεσπιστεί μια σαφής και ξεκάθαρη θετική υποχρέωση εκ μέρους των αρμόδιων μελών του προσωπικού ή των εξουσιοδοτημένων οργάνων να ανταποκρίνονται άμεσα και αποτελεσματικά σε τέτοιου είδους αναφορές, διασφαλίζοντας παράλληλα, σύμφωνα με τα αυστηρά προβλεπόμενα στο νόμο, ότι η αναφορά αντιμετωπίζεται με απόλυτη εμπιστευτικότητα, ώστε να διασφαλίζονται και να προστατεύονται τα έννομα συμφέροντα του ενδιαφερόμενου φυσικού προσώπου. Είναι απολύτως απαραίτητο το νομοθετικό πλαίσιο να εστιάζει και να επικεντρώνεται ευθέως στην ύπαρξη και τη φύση οποιασδήποτε προσβλητικής συμπεριφοράς, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, ενεργειών που είναι παράνομες, εγκληματικές, ανήθικες και επιβλαβείς από τη φύση τους. Προκειμένου να ενδυναμωθούν και να δοθεί η δυνατότητα στους δυνητικούς καταγγέλλοντες να διακρίνουν και να εντοπίζουν εύκολα περιπτώσεις και σενάρια παράνομης, παράνομης ή ανήθικης συμπεριφοράς, συνιστάται ανεπιφύλακτα η ενσωμάτωση ενός ευρέος και περιεκτικού ορισμού της εν λόγω συμπεριφοράς σε κάθε νέα νομοθεσία. (Vouliwatch 2022)

6.1.2. Προστασία από φυσικά και ψυχολογικά αντίποινα

Θα διεξαχθεί μια ανεξάρτητη και ολοκληρωμένη μελέτη για να διερευνηθεί και να αξιολογηθεί αυστηρά κατά πόσον η ισχύουσα νομοθεσία και/ή οι προτεινόμενοι νέοι νόμοι προστατεύουν αποτελεσματικά τα άτομα από αντίποινα που προκύπτουν από δραστηριότητες καταγγελίας. Η μελέτη αυτή θα εμβαθύνει βαθιά στο θέμα, χωρίς να αφήσει καμία πέτρα αναποδογυρισμένη, προκειμένου να προσδιοριστεί η ανάγκη για ποσοτικούς μηχανισμούς προστασίας για την αποτελεσματική καταπολέμηση κάθε μορφής αντιποίνων.

Επιπλέον, η αξιολόγηση θα αναλύσει προσεκτικά και θα εξετάσει διεξοδικά τη διαθεσιμότητα και την καταλληλότητα των νομικών, διοικητικών και δικαστικών εγγυήσεων που παρέχονται σε οντότητες και άτομα που εμπλέκονται στην αναφορά ή την προσφορά βοήθειας. Είναι σημαντικό ότι οι εγγυήσεις αυτές θα παρέχονται δωρεάν, διασφαλίζοντας ότι δεν θα επιβαρύνονται οικονομικά όσοι καταθέτουν κρίσιμες πληροφορίες.

Επιπλέον, η αξιολόγηση θα αξιολογήσει διεξοδικά τη βιωσιμότητα και την επιθυμητή επιβολή ποινικών, εργασιακών ή άλλων κυρώσεων για την αποτροπή κάθε μορφής αντιποίνων. Η αξιολόγηση αυτή θα διεξαχθεί με βάση ένα στέρεο νομικό υπόβαθρο, διασφαλίζοντας ότι οι όποιες κυρώσεις κριθούν αναγκαίες θα είναι δικαιολογημένες και εντός των ορίων της δικαιοσύνης και του δικαίου.

Ειδικότερα, έχουν διατυπωθεί προτάσεις που συνηγορούν υπέρ της επιβολής κυρώσεων σύμφωνα με καθιερωμένα κριτήρια. Σύμφωνα με αυτό, ένας δικηγόρος ποινικών υποθέσεων με εμπειρία στον τομέα αυτό θα έχει τη δυνατότητα να επιβάλει κυρώσεις και ποινές που λειτουργούν ως δυνητικά αποτρεπτικά, λαμβάνοντας υπόψη μια σειρά παραγόντων για τη διαμόρφωση μιας δίκαιης και ισορροπημένης προσέγγισης. (Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς 2020).

6.2. Θεσμικές μεταρρυθμίσεις

Η υιοθέτηση μιας ισχυρής και ολοκληρωμένης απαγόρευσης των αντιποίνων σε περίπτωση αναφοράς στους αρμόδιους δημόσιους φορείς ή στους οργανισμούς όπου εργάζονται οι εργαζόμενοι είναι απολύτως αναγκαία για την καλύτερη προστασία των πληροφοριοδοτών σε όλους τους τομείς της κοινωνίας. Είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωριστεί ότι χωρίς ένα σταθερό πλαίσιο προστασίας, το οποίο βρίσκεται ακόμη σε αρχικό στάδιο, οι πληροφοριοδότες ενδέχεται να βρεθούν ευάλωτοι και

εκτεθειμένοι σε διάφορους κινδύνους. Η ευαλωτότητα αυτή προκύπτει από τη δυσάρεστη πιθανότητα το αρμόδιο όργανο που είναι επιφορτισμένο με τη διερεύνηση αυτών των αναφορών να λειτουργεί με βραδύτητα, δισταγμό ή ακόμη και να μην διαθέτει επαρκείς πόρους ή τεχνογνωσία για την αποτελεσματική επεξεργασία και αντιμετώπιση των ανησυχιών που εγείρουν οι καταγγέλλοντες (Vouliwatch, 2022).

Εκτεταμένες εμπειρικές έρευνες και θεωρητικές διερευνήσεις σχετικά με την προστασία των πληροφοριοδοτών έχουν καταλήξει σε ένα κοινό και αδιαμφισβήτητο συμπέρασμα: ένα ολοκληρωμένο και αλάνθαστο σύστημα με στόχο την προστασία των πληροφοριοδοτών πρέπει να περιλαμβάνει δράσεις από όλες τις γωνίες του θεσμικού φάσματος. Είναι υψίστης σημασίας η δημιουργία και η ενδυνάμωση ανεξάρτητων θεσμικών οργάνων που όχι μόνο εφαρμόζουν τους νόμους αλλά και επιδεικνύουν υπευθυνότητα και αμεροληψία στις λειτουργίες τους. Εξίσου σημαντική είναι η σχολαστική προσοχή και φροντίδα που δίνεται στη διαχείριση των εσωτερικών συστημάτων αναφοράς εντός των οργανισμών. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί ότι τα εν λόγω εσωτερικά συστήματα έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να προωθούν μια κουλτούρα εμπιστοσύνης, ανεκτικότητας και ακεραιότητας, καθιστώντας ευκολότερο για τους καταγγέλλοντες να καταγγέλλουν χωρίς το φόβο των επιπτώσεων. Μια τέτοια περιεκτική προσέγγιση θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην καλλιέργεια ενός περιβάλλοντος που θα υποστηρίζει με συνέπεια τα δικαιώματα και την προστασία των πληροφοριοδοτών, προωθώντας έτσι τη διαφάνεια και τη λογοδοσία σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας μας.

Η λειτουργία ενός συστήματος αναφοράς των πληροφοριοδοτών θα πρέπει να οργανώνεται σε στενή συνεργασία με τους αντίστοιχους φορείς που είναι αρμόδιοι για την προστασία και την προάσπιση των δικαιωμάτων των ατόμων αυτών, αρχή που ισχύει ανεξάρτητα από τον εκάστοτε τομέα. Επιπλέον, αυτή η συνεργατική προσέγγιση θα πρέπει να επεκταθεί στον σχεδιασμό και τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου φορέα που θα είναι επιφορτισμένος με το ζωτικό έργο της σχολαστικής επεξεργασίας των αναφορών που λαμβάνονται. Με την υιοθέτηση μιας τέτοιας προσέγγισης, καθίσταται δυνατή η καθιέρωση μιας συνεπούς και ομοιόμορφης πολιτικής από διάφορους φορείς με στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπιση της εισροής αυτών των αναφορών. Κατά συνέπεια, αυτό το οργανωτικό μέτρο όχι μόνο υποχρεώνει τους εν λόγω φορείς να εξετάσουν προσεκτικά και να διευκρινίσουν τους στόχους τους, αλλά και να καθορίσουν με σαφήνεια τη στάση τους σχετικά με τον τρόπο χειρισμού των εσωτερικών αναφορών.

Επιπλέον, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης που ενισχύει την προστασία που παρέχεται στους καταγγέλλοντες έχει πρόσθετα πλεονεκτήματα πέραν της διασφάλισης των δικαιωμάτων τους. Αυτή η ολιστική

στρατηγική χρησιμεύει επίσης ως μέσο για την αποκατάσταση και την ενίσχυση μιας κουλτούρας προστασίας που υπερβαίνει τις απλές νομικές υποχρεώσεις. Επιπλέον, συμβάλλει στην ενίσχυση των δυνατοτήτων των αρμόδιων θεσμικών οργάνων να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα την εσωτερική διαφθορά και την κακοδιαχείριση. Η εμπειρία που έχει αποκτηθεί από την ισχύουσα νομοθεσία αποδεικνύει αποτελεσματικά ότι η θέσπιση ενός εξαντλητικού ορισμού του τι συνιστά αποκάλυψη προς το δημόσιο συμφέρον είναι ένα δύσκολο έργο, γεμάτο με αρκετές περιπλοκές. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν υπήρξαν περιπτώσεις επιτυχών αμφισβητήσεων σχετικά με τον προσδιορισμό του κατά πόσον μια αποκάλυψη συνάδει ή όχι με το δημόσιο συμφέρον. Αυτό μπορεί να αποδοθεί σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι η απουσία ακριβούς ορισμού στη νομοθεσία δεν θεωρείται πρακτικό εμπόδιο, δεδομένου ότι η νομική δοκιμασία περιστρέφεται γύρω από το αν ο πληροφοριοδότης πίστευε εύλογα ότι η αποκάλυψή του εξυπηρετούσε το ευρύτερο δημόσιο συμφέρον. (Banisar, 2011)

Είναι απολύτως σαφές ότι η πραγματική πρόοδος και επιτυχία στην αποτροπή της διαφθοράς απαιτεί βαθιά μεταμόρφωση τόσο της κουλτούρας όσο και της πρακτικής. Αυτό μπορεί να προωθήσει το είδος της διαφάνειας που είναι απαραίτητο για να διασφαλιστεί ότι οι αποτρεπτικές πολιτικές είναι πραγματικά αποτελεσματικές. Τελικά, η καλλιέργεια της ακεραιότητας στον εργασιακό χώρο δεν είναι μόνο θεμελιώδης για την πρόληψη και τον εντοπισμό της διαφθοράς, αλλά αποκαθιστά επίσης την εμπιστοσύνη και την πίστη στον δημόσιο τομέα. Τηρώντας συλλογικά αυτές τις αρχές, μπορούμε να προχωρήσουμε μπροστά και να ανοίξουμε το δρόμο προς ένα μέλλον όπου η λογοδοσία θα επικρατεί και η ηθική συμπεριφορά θα αποτελεί τον κανόνα.

Κεφάλαιο 7. Συμπεράσματα και μελλοντικές προοπτικές έρευνας

Το παρόν έγγραφο προσπάθησε να διερευνήσει διεξοδικά και να εμβαθύνει στο πολυσυζητημένο και πολύπλευρο ζήτημα της προστασίας των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα. Από την αρχή της προσπάθησε να δώσει μια εκτενή και ολοκληρωμένη εικόνα αυτού του πιεστικού θέματος, λαμβάνοντας υπόψη την πολύπλοκη νομική εξέλιξη που το διαμόρφωσε με την πάροδο του χρόνου. Επιπλέον, προσπάθησε να ρίξει φως στην κοινωνική στάση απέναντι στο whistleblowing στην Ελλάδα, προσφέροντας πολύτιμες πληροφορίες για τη δυναμική και τις αντιλήψεις γύρω από αυτό το κρίσιμο θέμα.

Αναλύοντας σχολαστικά το νομοθετικό πλαίσιο που περιβάλλει την προστασία των πληροφοριοδοτών, η παρούσα εργασία έφερε στο προσκήνιο το περίπλοκο πλέγμα νόμων και κανονισμών που διέπει τον τομέα αυτό. Έχει λάβει υπόψη όχι μόνο τα ρητά νομοθετικά μέτρα που αποσκοπούν στην προστασία των πληροφοριοδοτών, αλλά και τις σιωπηρές πτυχές που είναι συνυφασμένες με τον ιστό της ελληνικής κοινωνίας. Με τον τρόπο αυτό, η εργασία παρείχε μια ολιστική κατανόηση του προβλήματος, διασφαλίζοντας ότι καμία πέτρα δεν θα μείνει αναποδογυρισμένη.

Στην επιδίωξη μιας ολοκληρωμένης ανάλυσης, η παρούσα εργασία έδωσε επίσης μεγάλη σημασία στην εξέταση και ερμηνεία των ιστορικών τάσεων που επηρέασαν το σημερινό τοπίο της προστασίας των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα. Αντλώντας στοιχεία από ένα ευρύ φάσμα μελετών περιπτώσεων, έχει εξετάσει σχολαστικά τον αντίκτυπο και τις επιπτώσεις πραγματικών σεναρίων, ενισχύοντας έτσι το βάθος και την εγκυρότητα των συμπερασμάτων της.

Επιπλέον, το παρόν έγγραφο έχει λάβει επιμελώς υπόψη του τον σημαίνοντα ρόλο της κοινής γνώμης στη διαμόρφωση της προστασίας των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα. Αναγνωρίζοντας τη σημασία των κοινωνικών αντιλήψεων και στάσεων απέναντι στους πληροφοριοδότες, έχει βελτιώσει την ανάλυσή της ώστε να αντικατοπτρίζει τη σύνθετη αλληλεπίδραση μεταξύ της νομοθεσίας, του δημόσιου αισθήματος και της πρακτικής εφαρμογής των προστατευτικών μέτρων.

Συνδέοντας επιδέξια αυτούς τους διάφορους παράγοντες και τις αλληλεξαρτήσεις τους, η εργασία κατέληξε σε ένα συμπέρασμα που προκαλεί προβληματισμό. Αποκάλυψε στοιχεία τόσο για τη νομοθετική όσο και για την κοινωνική υποστήριξη των

πληροφοριοδοτών τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, παρά τις θετικές αυτές εξελίξεις, το έγγραφο υποστηρίζει ότι οι υφιστάμενες εγγυήσεις δεν είναι επαρκώς ισχυρές. Έχει αποκαλύψει τους περιορισμούς των ιδιαίτερα περιοριστικών προστατευτικών μέτρων, τα οποία συχνά εφαρμόζονται αποκλειστικά στον δημόσιο τομέα, αφήνοντας έτσι σημαντικά κενά στα συνολικά συμφέροντα της κοινωνίας. Τα κενά αυτά αποτελούν εμπόδιο στους ζωτικούς στόχους της μείωσης της διαφθοράς, της ενίσχυσης της λογοδοσίας και της προώθησης της διαφάνειας στην Ελλάδα.

Για να συμπληρώσει την ολοκληρωμένη ανάλυσή του, το παρόν έγγραφο έχει συμπεριλάβει μια σύντομη αλλά διορατική μελέτη περίπτωσης, παρέχοντας έναν πρακτικό φακό μέσω του οποίου οι αναγνώστες μπορούν να κατανοήσουν περαιτέρω την πολυπλοκότητα της προστασίας των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα. Επιπλέον, έχει ρίξει φως στο ανεκτίμητο έργο διαφόρων μη κυβερνητικών οργανώσεων κατά της δωροδοκίας, αναγνωρίζοντας τη σημαντική συμβολή τους σε αυτόν τον τομέα. Οι προσπάθειές τους ανέδειξαν τους πιθανούς δρόμους προόδου και αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για τις τρέχουσες προσπάθειες.

Κλείνοντας, το παρόν έγγραφο αναγνωρίζει την ανάγκη για συνεχή έρευνα και διερεύνηση στον τομέα της προστασίας των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα. Αναγνωρίζει ότι η παρούσα ανάλυση χρησιμεύει ως στέρεη βάση, αλλά ζητεί περαιτέρω έρευνα και μελέτη για να βελτιώσουμε και να ενισχύσουμε την κατανόηση αυτού του σημαντικού ζητήματος. Με αυτό το σκεπτικό, το έγγραφο προσφέρει ένα δυναμικό σχέδιο για μελλοντική έρευνα, ενθαρρύνοντας τους μελετητές, τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους υποστηρικτές να συνεχίσουν το ουσιαστικό έργο της βελτίωσης της προστασίας των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα και πέραν αυτής.

Μια ιδανική πορεία προς τα εμπρός θα συνδύαζε πιθανότατα τα τρία μονοπάτια της παρούσας μελέτης: επικαιροποίηση των νομικών εγγυήσεων για τους καταγγέλλοντες- έναρξη μιας συνολικής και εκτεταμένης κοινωνικής μεταρρύθμισης "εκ των έσω", είτε με την ενεργό συμμετοχή δημόσιων φορέων είτε με ιδιωτικούς ενδιαφερόμενους- και προώθηση της μεταρρύθμισης από τη βάση, από κάτω προς τα πάνω, μέσω της δύναμης της κοινής γνώμης και της συλλογικής δράσης. Καταλήγουμε ακράδαντα στο συμπέρασμα ότι, δεδομένης της συντριπτικής σιωπηρής υποστήριξης που είναι πιθανό να μοιράζονται ορισμένοι, ή και πολλοί, ενδιαφερόμενοι φορείς για την περαιτέρω προστασία και ενδυνάμωση των πληροφοριοδοτών, τα προτεινόμενα βήματα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο σχολαστικής διαπραγμάτευσης, λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά συμφέροντα, τις προοπτικές και τις προοπτικές όλων των απαραίτητων

συμμετεχόντων φορέων και παραγόντων. Σαφώς, η πέμπτη οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ένα ουσιαστικό και επιδραστικό γεγονός από μόνο του, όχι μόνο αναδεικνύει την επιτακτική ανάγκη αναθεώρησης στον τομέα της προστασίας των πληροφοριοδοτών, αλλά τονίζει επίσης την απόλυτη ανάγκη για αυστηρή συμμόρφωση, ενισχυμένη ενίσχυση, ιδίως εν όψει ενός δυνητικά εχθρικού κοινωνικού περιβάλλοντος για τους πληροφοριοδότες, και τη δημιουργία ενός πιο ισχυρού και ρυθμιζόμενου πραγματικού κοινωνικού πλαισίου που θα ανοίγει το δρόμο για την αποτελεσματική, ουσιαστική και επιδραστική καταγγελία. Σε αυτή τη συγκυρία, παραμένει αβέβαιο και καλυμμένο με ασάφεια το ποιες, αν υπάρχουν, από αυτές τις πρωτοποριακές και προοδευτικές εξελίξεις θα υλοποιηθούν τελικά. Επιπλέον, η ακριβής πρόβλεψη και εκτίμηση του επιπέδου των επιπτώσεων που θα έχουν οι νόμοι και οι κανονισμοί, που προσφέρουν ολοκληρωμένους και προηγμένους μηχανισμούς, κίνητρα και αντικίνητρα για τα αρμόδια μέρη, στην προστασία των πληροφοριοδοτών στην Ελλάδα αποτελεί σημαντική και τρομερή πρόκληση. Τέλος, ο κυρίαρχος και αινιγματικός κοινωνικός βραχίονας, θεωρείται ότι αποτελεί ένα απρόβλεπτο και ισχυρό στοιχείο που αναμφίβολα θα ασκήσει σημαντική και σημαίνουσα επιρροή στις πρακτικές επιπτώσεις των όποιων μελλοντικών θεσμικών μεταρρυθμίσεων και εφαρμογών. Παρ' όλα αυτά, ανεξάρτητα από τις περιπλοκές, τις πολυπλοκότητες και τα πιθανά εμπόδια, το τελικό βραβείο και ο στόχος που βρίσκεται μπροστά μας, ο οποίος περιλαμβάνει μια ενισχυμένη και ενισχυμένη ασπίδα για τους πληροφοριοδότες, την ανεκτίμητη συνεισφορά τους και τα θετικά αποτελέσματα που θα επιφέρουν αυτές οι κρίσιμες και καίριες εξελίξεις, αξίζει αναμφισβήτητα τον αγώνα, την ακλόνητη δέσμευσή και τη συλλογική προσπάθεια όλων μας.

Βιβλιογραφικές Αναφορές:

Ελληνικές

Ακριβοπούλου Χ. (2011) Λίνα Παπαδοπούλου, Εθνικό Σύνταγμα και Κοινοτικό Δίκαιο: το ζήτημα της ‘υπεροχής’ στο https://www.constitutionalism.gr/2070-lina-papadopyloy-etniko-syntagma-kai-koinotiko-di/#_ftn1 Ημερομηνία ανάκτησης 6/1/2025

Διαδικασία 2016/2224(INI) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0402_EL.html Ημερομηνία ανάκτησης 6/1/2025

Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς. (2020). ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ WHISTLEBLOWERS ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ-ΕΛΛΑΣ σελ15, στο https://www.transparency.gr/wp-content/uploads/2020/09/Κείμενο-Θέσεων-ΔΔ-Ε_WHISTLEBLOWING_7_9_20.pdf Ημερομηνία ανάκτησης 26/1/2025

Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς. (2013). Εναλλακτική στη σιωπή, Αποτελεσματικότερη προστασία και υποστήριξη των whistleblowers στην Ελλάδα. Αθήνα: Διεθνής Διαφάνεια Ελλάς σ.2 <https://www.transparency.gr/wp-content/uploads/2013/09/enallaktiki-sti-siopi.pdf> Ημερομηνία ανάκτησης 6/1/2025

Εθνική Αρχή Διαφάνειας, «Εκθεση Απολογισμού 2019», Σελ. 35-36.

Καρύδης Βασίλης –Βασιλάντωνοπούλου Βίκυ, (2014) Η «εγκληματικότητα του λευκού κολάρου» και η «μηχανή της διαφθοράς» σε: Χρόνος 20,, διαθέσιμο στο: <http://chronosmag.eu/index.php/index.php/es-slpl-gl-l-l-efth.html>.

Κουράκης. (2005). Προβλήματα Ανακριτικής στο ελληνικό Δίκαιο της Απόδειξης. Στο: Συμβολές στη Μελέτη της Ανακριτικής (σσ. 21-49). Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Κωνσταντινίδης Α. (2019) «Προστατευόμενοι μάρτυρες και Μάρτυρες Δημοσίου Συμφέροντος», Ποινικά Χρονικά ο.π σελ.248

Παναγοπούλου, Φ. (2016). Ο θεσμός του μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος (whistleblowing). Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ. (2019), Ο θεσμός του μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος (whistleblowing), Μια ηθικο-συνταγματική θεώρηση, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 18.

Broumas A. (2022) “Το Πλαίσιο Προστασίας του Ν. 4990/2022 για το Whistleblowing” στο <https://lawandtech.eu/2022/11/25/το-πλαίσιο-προστασίας-του-η-4990-2022-για-το-whistleblowing/> Ημερομηνία ανάκτησης 26/1/2025

Vouliwatch (2022) “Νομοσχέδιο για την προστασία των whistleblowers: (άλλη) μια χαμένη ευκαιρία” στο: <https://vouliwatch.gr/actions/article/whistleblowers-sxedio-nomou> Ημερομηνία ανάκτησης 26/1/2025

Ξενογλωσσες

Abazi, V. (2020). Political whistleblowing in Europe: Official secrets, freedom of expression, and the rule of law. Transparency and Secrecy in European Democracies.

Aloisi, A. (2022). Platform work in Europe: Lessons learned, legal developments and challenges ahead. European Labour Law Journal.

Alkiviadou, N. (2024). Article 17: Free Speech and the Guillotine the Countdown to Lenis v Greece. International Journal for the Semiotics of Law-*Revue internationale de Sémiotique juridique*, 37(7), 2257-2274.

Banisar, D. (2011). Whistleblowing: International Standards and Developments. Corruption and Transparency: Debating the Frontiers between state, market and society, p. 1- 64. <https://ssrn.com/abstract=1753180> Ημερομηνία ανάκτησης 30/1/2025

Boles, J. R., Eisenstadt, L., & Pacella, J. M. (2020). Whistleblowing in the compliance era. *Ga. L. Rev.*.

Braithwaite, J. (1989). *Crime, Shame, and Reintegration*. Cambridge University Press. p. 150-153

Bundi, P. & Trein, P. (2022). Evaluation use and learning in public policy. *Policy Sciences*.

Bushnell, A. M. (2020). Reframing the whistleblower in research: Truth-tellers as whistleblowers in changing cultural contexts. *Sociology Compass*.

Chackiewicz, M., Ligaj, M., & Tomczyk, M. (2022). Combatting cross-border customs crime at the external border of the European Union on selected examples.

Challoumis, C. (2024). Navigating Economic Policy in the EU: The Impact of European Integration on Greece's Economic Strategy. *Procedia on Economic Scientific Research*.

Cheliatsidou, A., Sariannidis, N., Garefalakis, A., Passas, I., & Spinthiropoulos, K. (2023). Exploring attitudes towards whistleblowing in relation to sustainable municipalities. *Administrative Sciences*, 13(9), 199.

Eriotis, N., & Vasiliou, D. (2024). Evaluating the Neoclassical Synthesis in the Context of the Greek Economic Crisis: Historical Foundations. In Challoumis, C., Eriotis, N. & Vasiliou, D. (2024). *Evaluating the Neoclassical Synthesis in the Context of the Greek Economic Crisis: Historical Foundations* International Conference on Science, Innovations and Global Solutions (pp. 296-301).

Farmaki, E. (2024). The subjective experience of abrupt and pervasive social changes: living through the 2008 socioeconomic crisis in Greece and Italy.

Gerasymenko, Y., Zadyraka, N., Pohrebniak, I., Zabolotna, L., & Maslii, I. (2021). Rights and obligations of participants in administrative procedures in international protection. *Public Policy and Administration*, 20(5), 646-656.

Gibbs, T. (2020). Whistleblowing: protection or discouragement. *Journal of Money Laundering Control*.

Groves, M. & Stuhmcke, A. (2022). The Ombudsman in the modern state.

Kagiarios, D. (2023). Balancing public and private interests in freedom of expression: A case study of Whistleblower Protection in the case law of the European Court of Human Rights. In *The Routledge Companion to Freedom of Expression and Censorship* (pp. 334-345). Routledge.

Kagias, P., Garefalakis, A., Passas, I., Kyriakogkonas, P., & Sariannidis, N. (2024). Whistleblowing Based on the Three Lines Model. *Administrative Sciences*, 14(5), 83.

Kagias, P., Sariannidis, N., Garefalakis, A., Passas, I., & Kyriakogkonas, P. (2023). Validating the whistleblowing maturity model using the Delphi method. *Administrative Sciences*, 13(5), 120.

Kagias, P., Cheliatsidou, A., Garefalakis, A., Azibi, J., & Sariannidis, N. (2022). The fraud triangle—an alternative approach. *Journal of Financial Crime*, 29(3), 908-924.

Kaminski, M. E. & Malgieri, G. (2021). Algorithmic impact assessments under the GDPR: producing multi-layered explanations. *International Data Privacy Law*.

Kampourakis, I. (2021). Protecting National Security Whistleblowers in the US and in the ECtHR: The Limits of Balancing and the Social Value of Public Disclosures. *Yale J. Int'l L.*

Kampourakis, I. (2021). Whistleblowers as regulatory intermediaries: Instrumental and reflexive considerations in decentralizing regulation. *Regulation & Governance*.

Kanellopoulos, K. A. (2023). Why does Greece fail? A comparative analysis of the economic crises of the 1930s and the 2010s.

Kafteranis, D. (2021). What to Expect from the Directive on the Protection of Whistleblowers?. European Business Law Review.

Kostakopoulou, D. (2024). 'J'accuse!': whistleblowing, critical citizenship and the EU directive on whistleblowers' protection. Journal of European Integration.

Krambia-Kapardis, M. (2020). An exploratory empirical study of whistleblowing and whistleblowers. Journal of financial crime.

Lekakis, N. & Liddle, J. (2022). City politics under austerity in Greece: Place-based leadership for a resilient Thessaloniki, 2011-2021. Cities.

Magazzini, T., Eleftheriadou, M., & Triandafyllidou, A. (2024). Socio-economic Marginalisation, Fragmentation, and the Lack of Violent Radicalisation: Insights from Greece. In The Non-radicalisation of Muslims in Southern Europe: Migration and Integration in Italy, Greece, and Spain (pp. 49-75). Cham: Springer Nature Switzerland.

Panezi, M. (2021). UPDATE: A Description of the Structure of the Hellenic Republic, the Greek Legal System, and Legal Research.

Papachristou (2020). Forensic accounting: Fraud examination and prevention through the identification of fraudster's profile and organizational culture.

Poulimenakos, G., Della Puppa, A. G., Alexandridis, A., Pavlopoulos, D., & Dalakoglou, D. (2021). “The Greek Crisis Ends here Tonight”: A Qualitative Study of Labor Market Deregulation in Greece Beyond the “Crisis” Paradigm. Journal of Labor and Society, 24(2), 261-281.

Previtali, P., & Cerchiello, P. (2018). The determinants of whistleblowing in public administrations: an analysis conducted in Italian health organizations, universities and municipalities. *Public Management Review*, 20 (11), σσ. 1683-1701. <https://doi.org/10.1080/14719037.2017.1417468>. Ημερομηνία ανάκτησης 11/1/2025

Rosenbloom, D. H., Kravchuk, R. S., & Clerkin, R. M. (2022). Public administration: Understanding management, politics, and law in the public sector.

Stamouli, E., Gasparinatos, M., & Kouroutzas, C. (2023). Corruption as state-corporate crime: the example of the health sector in Greece. *Trends in Organized Crime*.

Sutherland, E. H. (1947). *Principles of Criminology* (4th ed.). J. B. Lippincott Company. p.5-8; p.75-77; p.97-90

Sutherland, E. H., & Cressey, D. R. (1978). *Criminology* (10th ed.). Lippincott. p.83-85

Tsabala, K., Yordanova, M., Horvat, K., Kaskanis, A., Mpaltas, A., Ernu, S., & Macsut, A. Transposition of the EU 2019/1937 directive on whistleblower protection in Southeast Europe: Challenges and lessons learned.

UNODC. (2008). «Good Practices for the protection of witnesses in criminal proceedings involving organized crime» [https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/Good Practices for the Protection of Witnesses in Criminal Proceedings Involving Organized Crime.pdf](https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/Good_Practices_for_the_Protection_of_Witnesses_in_Criminal_Proceedings_Involving_Organized_Crime.pdf) Ημερομηνία ανάκτησης 6/1/2025

Van Aaken, A. (2024). Effectuating international law against corruption: Behavioral insights. *International Journal of Constitutional Law*.

Van Waeyenberge, A., & Davies, Z. (2021). The Whistleblower Protection Directive (2019/1937): A satisfactory but incomplete system. *European Journal of Risk Regulation*, 12(1), 236-244.

Vandekerckhove, W. (2022). Is it freedom? The coming about of the EU directive on whistleblower protection. *Journal of Business Ethics*.

Woods, L. (2022). Article 11–freedom of expression and information. The EU Charter of Fundamental Rights.

Yusoff, Y. H., Asgari, A. F. M., Ramzun, I. Z., Rosli, N. N., Hairulanuar, P. F., & Yaacob, Z. (2023). Factors preventing auditors from whistleblowing under the Whistleblower Protection Act 2010: A Concept Paper.

«Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης»